

Kampen om arbeideridretten

Om forholdet mellom Arbeidernes Idrettsforbund og Røde Sportsinternasjonalen

Geir Ove Halvorsen

Hovedfagsoppgave i historie ved Institutt for arkeologi, konservering
og historiske studier

UNIVERSITETET I OSLO

Vår 2006

Forord

Arbeidet med hovedfagsoppgaven har vært en spennende og lærerik prosess. En stor takk rettes til min veileder Åsmund Egge. Jeg ønsker også å takke Vadim Roginskij for god hjelp under mine arkivstudier i Moskva og Ole Martin Rønning for nyttige innspill.

Takk til Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek for god service. Jeg vil takke Norges forskningsråds prosjekt *Kommunismen i Norden* og Institutt for arkeologi, konservering og historiske studier ved Universitetet i Oslo for økonomisk støtte, slik at jeg fikk gjennomført arkivstudiene i Moskva.

Til slutt vil jeg takke familie, venner og min samboer for støtte til å gjennomføre denne oppgaven.

Oslo, april 2006

Geir Ove Halvorsen

Innholdsfortegnelse

Forord	1
Innholdsfortegnelse	2
Forkortelser	4
Kapittel 1: Innledning	5
Presentasjon av oppgaven	5
Problemstillinger	5
Kilder og litteratur	6
Teoretisk perspektiv	9
Kildeproblematikk.....	10
Disponering av oppgaven.....	11
Kapittel 2: Arbeideridretten internasjonalt	12
Arbeideridrettens opprinnelse	12
Den revolusjonære arbeideridretten	15
Dannelsen av en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal	17
Forholdet mellom de to arbeideridrettsinternasjonale	20
RSI under sovjetisk innflytelse	23
Idretten i verdens første arbeiderstat	25
Oppsummering	27
Kapittel 3: Arbeideridretten i Norge	29
Arbeiderklassen og idretten.....	29
Arbeidernes Idrettsopposisjon.....	32
Kontakter knyttes med utlandet.....	35
Arbeidernes Idrettsforbund dannes	36
RSIs rolle i dannelsen av AIF	39
Oppsummering	40
Kapittel 4: Partienes kamp	42
Brudd med Landsforbundet.....	42
Forholdet til RSI i forbundets første år	44
Skandinavisk samarbeid	46
NKPs forhold til AIF.....	47
Partisamlingen og AIF	51
Medlemskapet i RSI settes på prøve	54

Landsmøtet i 1927	58
Situasjonen etter landsmøtet.....	62
Vinterspartakiaden	64
Oppsummering	65
Kapittel 5: Fra enhet til strid og splittelse.....	66
Nye linjer fra RSI	66
Landsmøtet i 1928	72
Reaksjonene på landsmøtet	74
AIFs plass i RSI.....	75
RSI erklærer krig mot sosialdemokratene	78
Ny giv for kommunistene?	80
Striden om AIFs internasjonale forbindelser hardner til	82
Oppgjøret i Kharkov.....	86
Den endelige erobringen	88
Oppsummering	90
Kapittel 6: Fra splittelse til enhet.....	92
Bråk i Trondheim	93
Enhet på RSIs premisser?.....	96
Utmeldelse og nydannelse.....	100
Situasjonen i dansk og svensk arbeideridrett	101
Kampforbundet for Rød Sportsenhet	102
Nytt forsøk på enhet	104
Et tidlig eksempel på folkefronten?	108
Oppsummering	109
Kapittel 7: Avslutning	110
Oppsummering og konklusjoner	110
Kilder og litteratur	113
Kilder.....	113
Litteratur.....	114

Forkortelser

AAB: Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek i Oslo.

AIF: Arbeidernes Idrettsforbund.

ASIEP: Association socialiste internationale d'Education.

ATB: Arbeider-Turnerbund.

ATSB: Arbeiter-Turn-und-Sportbund.

DNA: Det norske Arbeiderparti.

EKKI: Den kommunistiske internasjonales eksekutivkomité.

FST: Fédération sportive du Travail.

Komintern: Den kommunistiske internasjonale.

KPD: Kommunistische Partei Deutschlands.

LO: Landsorganisasjonen i Norge.

LSI: Luzerner Sportsinternationale.

NKP: Norges Kommunistiske Parti.

NKU: Norges Kommunistiske Ungdomsforbund.

Pol.byrå: NKPs politiske byrå.

RGASPI: Rossiskij Gosudarstvennyj Arkhiv Sotsialno-Polititsjeskoj Istorii, Det russiske statsarkiv for sosial og politisk historie.

RSI: Rote Sportinternationale.

SAI: Den sosialistiske arbeiderinternasjonale.

SASI: Sozialistische Arbeitersportinternationale.

SPD: Sozialdemokratische Partei Deutschlands.

Kapittel 1: Innledning

Presentasjon av oppgaven

Arbeideridretten oppstod på slutten av 1800-tallet som en reaksjon på den eksisterende idrettsbevegelsens politikk. Det ble i forkant av første verdenskrig gjort forsøk på å organisere arbeideridretten internasjonalt. Dette arbeidet ble stoppet av verdenskrigen. Etter krigen ble arbeidet gjenopptatt. I 1920 ble Luzerner Sportsinternationale (LSI) dannet.¹ Et år senere ble det dannet en kommunistisk motpart til LSI. Denne fikk navnet Rote Sportinternationale (RSI).² Utgangspunktet for denne organisasjonen var Den kommunistiske internasjonale (Komintern). RSI og LSI ble preget av skillet mellom en kommunistisk side og en sosialdemokratisk side som resten av arbeiderbevegelsen.

Arbeideridrettsbevegelsen hadde sitt opprinnelige utgangspunkt i Tyskland, men spredte seg etter hvert til store deler av Europa. Også i Norge oppstod det en egen arbeideridrettsbevegelse. Denne var nært knyttet til den politiske delen av arbeiderbevegelsen. I 1924 ble arbeideridretten i Norge organisert i et eget forbund, Arbeidernes Idrettsforbund (AIF). Dette forbundet ble umiddelbart opptatt som medlem av RSI.

Hovedfagsoppgaven min vil spenne over tidsrommet fra begynnelsen av 1920-tallet frem til 1934, fra hendelsene som førte frem til dannelsen av AIF og til forholdet mellom den norske arbeideridrettsbevegelsen og RSI ble avklart.

Problemstillinger

Hovedmålet med oppgaven er å undersøke forholdet mellom Røde Sportsinternasjonen og Arbeidernes Idrettsforbund. Et sentralt tema vil være hvorfor AIF ble en medlemsseksjon av RSI. Hvilke faktorer førte til at Arbeidernes Idrettsforbund ble en del av den kommunistiske arbeideridrettsinternasjonen? Sentralt i dette spørsmålet er hvilken rolle RSI og kommunistene i Norges hadde i dannelsen av AIF. Var dannelsen av AIF et resultat av RSIs og kommunistenes virksomhet?

Parallelt med utviklingen av forholdet mellom AIF og RSI vil jeg se på hvordan de politiske forholdene påvirket relasjonene dem imellom. Dette vil gjelde både innenrikspolitiske og utenrikspolitiske forhold. Den politiske kampen mellom Arbeiderpartiet

¹ I 1923 skiftet LSI navn til Sozialistischen Arbeitersportinternationale (SASI).

² Jeg har valgt å bruke den norske oversettelsen Røde Sportsinternasjonen.

(DNA) og Norges Kommunistiske Parti (NKP) om innflytelsen på den norske arbeideridrettsbevegelsen står sentralt. Hovedvekten i oppgaven legges på kommunistenes rolle. Eksisterte det noen forbindelse mellom RSI og NKP? Hvis det fantes en forbindelse, hvordan artet den seg, og hvordan påvirket den utviklingen av AIF?

Arbeiderpartiet hadde brutt med Komintern i 1923. Det vil derfor være interessant å se på hvordan AIF kunne være medlem av en organisasjon som var nært knyttet til Komintern, samtidig som flertallet av forbundets medlemmer var tilknyttet Arbeiderpartiet.

Jeg vil se nærmere på forholdet mellom RSI og Komintern. I den sammenhengen spiller også forholdet mellom Komintern og Sovjetunionen, og RSI og sovjetiske idrettsmyndigheter inn. Hvordan fulgte RSI opp Kominterns politikk og hvilke konsekvenser fikk dette for arbeideridrettsbevegelsen?

Jeg vil se noe på utviklingen av arbeideridrettsbevegelsen i Danmark, Sverige og Tyskland, land det er nærliggende å sammenlikne utviklingen i Norge med.

Kilder og litteratur

Opgaven er basert på kilder fra Røde Sportsinternasjonals arkiv, som er en del av *Det russiske statsarkiv for sosial og politisk historie* i Moskva.³ I RSIs arkiv finnes også materiale som omhandler den norske medlemsseksjonen. Dette dreier seg først og fremst om brevveksling mellom RSIs sekretariat i Moskva og ledelsen i Arbeidernes Idrettsforbund. Det finnes også en del korrespondanse mellom RSIs sekretariat og sentrale personer i den norske arbeideridrettsbevegelsen og mellom RSI og NKP. En god del av dette er brev av fortrolig karakter. I tillegg til korrespondanse finnes det en del rapporter blant arkivmaterialet. Rapportene er enten utarbeidet av RSIs medarbeidere eller av personer innen den norske arbeideridrettsbevegelsen.

Det er kildematerialet fra RGASPI som danner hovedgrunnlaget i oppgaven min. Kildene jeg har brukt stammer fra samling 537 ”Sportintern.” Samlingene (fond på russisk) er inndelt i arkivsamlinger (opis på russisk). Arkivsamlingene er igjen inndelt i mapper (delo på russisk). Disse er så inndelt i sider (list på russisk). Materialet som angår den norske medlemsseksjonen i RSI er inndelt i arkivsamling 1 og 2. Henvisningene til kildematerialet fra RGASPI vil derfor for eksempel se slik ut: F. 537, op. 1, d. 1, l. 27. Henvisningene er altså basert på de russiske betegnelsene.

³ *Rossiiskij Gosudarstvennyj Arkhiv Sotsialno-Polititsjeskoj Istorii* (forkortet RGASPI).

I tillegg til arkivmaterialet som finnes i Moskva har jeg benyttet meg av AIFs årsberetninger. Disse gir en utfyllende rapport om hendelsene i AIF, og inneholder også en del møtoreferater som har vært til nytte. Av andre kilder har AIFs eget organ *Arbeideridrett* vært til stor nytte. Det samme har utgaver av *Arbeiderbladet* og *Norges Kommunistblad* vært.⁴ *Arbeideridrett* gir et godt bilde på hva som rørte seg i den norske arbeideridrettsbevegelsen. Til tross for at bladet ble formet ut fra hvilket politisk ståsted redaktøren hadde, var bladet en plass for diskusjon og ulike meningsytringer. *Arbeiderbladet* og *Norges Kommunistblad* gir begge to et bilde av synet på AIF hos hovedorganene til de to største partiene innen arbeiderbevegelsen i Norge.

Denne oppgaven er den første hovedfagsoppgaven som tar opp forholdet mellom AIF og RSI basert på kilder fra RSIs arkivmateriale. Jeg har ikke funnet annen litteratur som tar for seg dette forholdet på et omfattende vis. Det samme gjelder forholdet mellom NKP og arbeideridrettsbevegelsen. Just Lippe går ikke inn på forholdet, selv om han så vidt behandler arbeideridrettsbevegelsen i *Norges Kommunistiske Partis Historie*.⁵ Heller ikke Einhart Lorenz har tatt for seg NKPs forhold til arbeideridrettsbevegelsen i sin bok om NKP.⁶

Historien til Arbeidernes Idrettsforbund er derimot veldokumentert. Blant annet er den grundig behandlet i Finn Olstads *Forsvar, sport, klassekamp 1861-1939*, som er første bind i *Norsk Idretts Historie*.⁷ Petter Larsen har også tatt for seg AIFs historie i boken *Med AIF-stjerna på brystet*.⁸ Både Olstad og Larsen kommer inn på forholdet mellom AIF og RSI, men ingen av de to fremstillingene går i dybden på dette området. De ser forholdet fra norsk side. Forholdet mellom AIF og RSI er også så vidt berørt av Gerd von der Lippe i artikkelen *Wendepunkte in der Geschichte der Arbeitersportbewegung in Norwegen*.⁹ En annen som har tatt for seg AIFs historie er Ørnulf Hodne.¹⁰ Det finnes også litteratur som er skrevet av personer som var involvert i arbeideridrettsbevegelsen. Rolf Hofmo, som var en sentral aktør i AIF, har i sine bøker gitt sin versjon av AIFs historie og forholdet mellom AIF og RSI.¹¹ En annen sentral aktør i den norske arbeideridrettsbevegelsen var Carsten O. Aasebøe. I hans bok *Idrett og klassekamp* blir det gjort rede for årsakene til at det ble dannet et eget

⁴ Norges Kommunistblad skiftet i 1929 navn til Arbeideren.

⁵ Lippe, Just (red.), *Norges Kommunistiske Partis Historie bind 1*, Oslo 1963, s. 250.

⁶ Lorenz, Einhart, *Det er ingen sak å få partiet lite*, Oslo 1983.

⁷ Olstad, Finn, *Forsvar, sport, klassekamp 1861-1939*, Finn Olstad og Stein Tønnesson, *Norsk idretts historie, bd. 1*, Oslo 1987.

⁸ Larsen, Petter, *Med AIF-stjerna på brystet. Glimt fra norsk arbeideridrett*, Oslo 1979.

⁹ Lippe, Gerd von der, *Wendepunkte in der Geschichte der Arbeitersportbewegung in Norwegen*, i Arnd Krüger/James Riordan (red.), *Der internationale Arbeitersport*, Köln 1985.

¹⁰ Hodne, Ørnulf, *Idrett og fritid*, Oslo 1995.

¹¹ Hofmo, Rolf, *Idrett og politikk*, Oslo 1933/Hofmo, Rolf, *Folkeidrett, arbeideridrett, borgerlig idrett*, Oslo 1937.

arbeideridrettsforbund i Norge.¹² Siden dette ble skrevet i samtiden av sentrale aktører er det viktig å ta hensyn til at det som står i bøkene er preget av den politiske oppfatningen forfatterne hadde. En tredje aktør som har berørt arbeideridrettsbevegelsen var Trygve Lie. I sin biografi kommer han inn på sitt arbeid i AIF. Av særlig interesse i fremstillingen hans er forhandlingene mellom AIF og de sovjetiske idrettsmyndighetene våren 1934.¹³

Den internasjonale arbeideridrettsbevegelsens historie er beskrevet i flere bøker. Robert F. Wheeler har i sin artikkel, *Organisierter Sport und organisierte Arbeit: Die Arbeitersportbewegung*, beskrevet arbeideridrettsbevegelsen opprinnelse.¹⁴ David Steinberg har tatt for seg opprinnelsen til de to arbeideridrettsinternasjonale og deres historie frem til 1928.¹⁵ Fritz Nitsch har også skrevet om den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen.¹⁶ Felles for Wheeler, Steinberg og Nitschs artikler er at ingen av dem er basert på RSIs originalkilder. Dette preget forskningen innen både arbeideridrettsbevegelsens historie og Kominterns historie, ettersom kildematerialet ikke ble tilgjengelig før på 1990-tallet. Mye av den eksisterende litteraturen har altså ikke vært basert på primærkilder. I enkelte tilfeller har forskerne hatt tilgang til bruddstykker av primærkildene. Dette gjaldt blant annet Rolf Pålbrandts bok om arbeideridrettsbevegelsen i Sverige.¹⁷ Pålbrandts fremstilling om forholdet mellom den svenske arbeideridrettsbevegelsen og RSI var delvis basert på utdrag fra RSIs arkivmateriale i Moskva. Forholdet mellom den svenske arbeideridrettsbevegelsen og RSI har blitt undersøkt i et nytt lys etter at arkivene ble åpnet av Lars Björilin.¹⁸

Den mest omfattende undersøkelsen av RSIs historie har blitt gjort av den franske historikeren André Gounot. Boken *Die Rote Sportinternationale 1921-1937* er basert på kildemateriale fra RSIs arkiver og er den nyeste og mest omfattende fremstillingen av RSIs historie.¹⁹ Denne boken danner mye av grunnlaget for min vurdering av RSIs historie. Gounots bok tar for seg RSIs historie fra begynnelsen i 1921 til slutten i 1937. Den ser nærmere på forholdet mellom RSI og Komintern, RSI og sovjetiske idrettsmyndigheter, RSI og SASI og forholdet mellom RSI og medlemsseksjonene.

¹² Aasebøe, Carsten O., *Idrett og klassekamp. Trenger arbeiderne en egen idrettsbevegelse?*, Oslo 1927.

¹³ Lie, Trygve, *Oslo-Moskva-London*, Oslo 1968.

¹⁴ Wheeler, Robert F., *Organisierter Sport und organisierte Arbeit: Die Arbeitersportbewegung*, i Gerhard A. Ritter (red.), *Arbeiterkultur*, Königstein 1978.

¹⁵ Steinberg, David, *Die Arbeitersport-Internationalen 1920-1928*, i Gerhard A. Ritter (red.), *Arbeiterkultur*, Königstein 1978.

¹⁶ Nitsch, Fritz, *Die Internationalen Arbeitersportbewegungen*, i Arnd Krüger, James Riordan (red.), *Der internationale Arbeitersport*, Köln 1985.

¹⁷ Pålbrandt, Rolf, *Arbetarrörelsen och idrotten 1919-1939*. Stockholm 1977.

¹⁸ Björilin, Lars, *Stockholm eller Moskva?*, Stockholm 1999.

¹⁹ Gounot, André, *Die Rote Sportinternationale 1921-1937*, Münster 2002.

I oppgaven min behandles forholdet mellom RSI og norsk arbeideridrettsbevegelse i lys av Kominterns skiftende politikk. Dette er beskrevet i *The Comintern. A History of International Communism from Lenin to Stalin* av Kevin McDermott og Jeremy Agnew.²⁰ For å få en oversikt over bakgrunnshistorien har jeg benyttet Berge Furre's *Norsk historie 1905-1990*²¹ og *Arbeiderbevegelsens historie i Norge*.²²

Teoretisk perspektiv

I følge John M. Hoberman var ikke idretten en integrert del av det marxistiske verdensbildet.²³ Dette var årsaken til at enkelte i den kommunistiske bevegelsen så på idretten som en avsporing og at den internasjonale kommunistiske bevegelsen, representert ved Komintern og Den kommunistiske ungdomsinternasjonalen, ikke tok opp idrettens rolle før i 1920. Mange var av den oppfatningen at idretten kun skulle ha en funksjon som et ledd i militærvesenet og folkehelsen.

Siden idretten ikke var en del av marxistisk ideologi, må man se på andre årsaker enn de rent ideologiske, til hvordan en idrettsbevegelse med sitt utspring i den kommunistiske verdensbevegelsen kunne oppstå. Både André Gounot og James Riordan er av den oppfatningen at årsaken hadde sitt utspring i sovjetrussiske interesser. Det var kun gjennom kontakt med arbeideridrettsorganisasjonene at det isolerte Sovjetrussland kunne ha sportslig kontakt med omverdenen.²⁴

Forskningen på Røde Sportsinternasjonalen er nært knyttet til forskningen om Komintern og forholdet mellom Komintern og Sovjetunionen. Før Sovjetunionens fall var det et vanlig syn på denne saken at Komintern og dens underorganisasjoner var strengt styrt av sovjetiske interesser. Dette synet har blitt revurdert etter at arkivene ble åpnet på 1990-tallet. Kevin McDermott og Jeremy Agnew er blant de historikerne som har utfordret det tradisjonelle synet på forholdet mellom Sovjetunionen og Komintern, og hevdet at Komintern kanskje ikke var så strengt styrt av Sovjetunionen som tidligere antatt. André Gounot, som er den som har skrevet det mest omfattende verket om RSIs historie, bestrider dette synet når det

²⁰ McDermott, Kevin og Agnew, Jeremy, *The Comintern. A History of International Communism from Lenin to Stalin*, London 1996.

²¹ Furre, Berge, *Norsk historie 1905-1990*, Oslo 1993.

²² Maurseth, Per, *Gjennom kriser til makt. (1920-1935)*, bind 3, i Kokkvoll og Sverdrup (red.), *Arbeiderbevegelsens historie i Norge*, Oslo 1987.

²³ Hoberman, John M., Sport and Political Ideology, i Lowe, Kanin, Strenk (red.), *Sport and international relations*, Champaigne 1978, s. 235.

²⁴ Riordan, James, Arbeitersport in einem Arbeiterstaat: die UDSSR, i Arnd Krüger, James Riordan (red.), *Der internationale Arbeitersport*, Köln 1987, s. 54.

gjelder forholdet mellom RSI, Komintern og Sovjetunionen. I RSIs tilfelle hevder André Gounot at den etter hvert utviklet seg til å bli et instrument for sovjetiske interesser på idrettsområdet. Ifølge Gounot var RSIs skjebne beseglet da den ikke lenger kunne være til nytte for Sovjetunionen. Gounots teori går ut på at ideologien og organisasjonspolitikken til RSI hang sammen med de indre strukturene og utviklingen til den internasjonale kommunistiske bevegelsen.²⁵ Dette igjen fikk følger for forholdet mellom RSI og medlemsseksjonene. Synet stemmer overens med Marc Lazars påstand om at Sovjetunionens lederrolle representerte hovedelementet i kommunistisk internasjonalisme. Ifølge Lazar var lederrollen gjeldende på alle plan, politisk, organisatorisk og kulturelt.²⁶

Kildeproblematikk

Før man går løs på kildene er det en rekke spørsmål man bør stille. Hva er egentlig denne kilden, hvilken karakter har den, under hvilke omstendigheter oppstod den, hva var formålet? Vurderingen av en kildes troverdighet hviler langt på vei på forståelsen av kildens funksjon.²⁷ Kildematerialet som danner utgangspunkt for oppgaven min er som tidligere nevnt basert på brevveksling og korrespondanse mellom RSI og AIF. Mesteparten av dette er skrevet på tysk. En oversettelse har derfor blitt foretatt av undertegnede. Ettersom mye av kildene har blitt oversatt fra tysk til norsk har de blitt utsatt for en fortolkning av forfatteren. I enkelte tilfeller har kildene vært oversettelser fra norsk til tysk. I disse tilfellene har kildematerialet blitt utsatt for en dobbel fortolkning. Noe av innholdet kan ha forsvunnet i denne fortolkningsprosessen.

I tillegg til det rent språklige må man som tidligere nevnt ta hensyn til hvilken kontekst kildematerialet er skrevet i. Mye av kildematerialet er preget av forfatterens politiske holdninger og tiden det stammer fra. Vurderingene og beskrivelsene som forekommer i kildene stemmer nødvendigvis ikke med virkeligheten, men være sterkt subjektivt farget. En del av kildene er stemplet som fortrolig informasjon. Dette dreier seg særlig om korrespondansen fra RSI til NKP og den kommunistiske opposisjonen innen AIF, samt rapporter om situasjonen i Norge. De fortrolige kildene vil kunne avdekke personlige motiver og skjulte planer.

²⁵ Gounot s. 234.

²⁶ Lazar, Marc, *The French Communist Party between Nation and Internationalism*, i Tauno Saarela, Kimmo Rentola (red.), *Communism national & international*, Helsinki 1998, s. 43.

²⁷ Kjelstadli, Knut, *Fortida er ikke hva den en gang var*, Oslo 1999 s. 176.

Disponering av oppgaven

Det var naturlig å legge opp oppgaven slik at den følger den kronologiske utviklingen av forholdet mellom RSI og norsk arbeideridrettsbevegelse.

Andre kapittel tar for seg bakgrunnen for dannelsen av en egen idrettsbevegelse for arbeiderklassen. Det ses nærmere på dannelsen av de to arbeideridrettsinternasjonale, særlig dannelsen av RSI. Kapitlet følger utviklingen til RSI fra dannelsen i 1921 og frem til oppløsningen i 1937. Sentralt står forholdet mellom RSI, Komintern og sovjetiske idrettsmyndigheter.

Kapittel tre tar for seg arbeideridrettens begynnelse og organisering i Norge. Hovedfokus i kapitlet dreier seg om dannelsen av AIF i 1924 og RSIs rolle under dannelsen.

Kapittel fire tar for seg utviklingen i perioden fra 1924 og frem til årsskiftet 1927-1928, utviklingen i AIFs første år.

Femte kapittel tar for seg perioden fra AIFs landsmøte i 1928 og frem til landsmøtet i november i 1929. Den ble preget av politisk kamp mellom kommunistene og Arbeiderpartifløyen i AIF. Blant annet ble AIFs medlemskap i RSI satt på prøve. Det hele kulminerte i AIFs landsmøte i 1929, hvor Arbeiderpartifløyen erobret kontrollen.

Kapittel seks omhandler tiden etter landsmøtet i 1929 og frem til april 1934. I denne perioden ble AIF splittet som en følge av vedtakene på AIFs landsmøte i 1929. AIF sa opp sitt medlemskap i RSI. Det ble gjort flere forsøk på å skape enhet i denne perioden, men først i 1934 lyktes dette.

Til hvert av hovedkapitlene har jeg laget en kort oppsummering for å skape en bedre oversikt. I det siste kapitlet vil jeg prøve å samle trådene og trekke noen konklusjoner.

Kapittel 2: Arbeideridretten internasjonalt

Den moderne idretten vokste fram på 1800-tallet. De fleste moderne idretter har sitt utspring i viktoriatidens Storbritannia. Fotball og rugby er to kjente eksempler. Idrettene hadde ofte sitt opphav i det engelske kostskolemiljøet og var i stor grad forbeholdt eliten i samfunnet. Dette hadde en sammenheng med at det var eliten som hadde muligheten til å utøve idrett. Arbeider og bondeklassen manglet muligheten til å bedrive fritidsaktiviteter som idrett.

Industrialiseringsprosessen førte imidlertid til at de eksisterende samfunnsstrukturene gikk i oppløsning. I det rurale, førindustrialiserte samfunnet eksisterte det ingen klare skillelinjer mellom arbeid og fritid, det var først med industrialiseringen at det oppstod et klart skille mellom de to.²⁸ Arbeiderklassen fikk dermed behov for å fylle et tidsrom som man ikke hadde hatt i det gamle bondesamfunnet.

Arbeideridrettens opprinnelse

Den moderne idretten spredte seg etter hvert fra Storbritannia til resten av kontinentet. Først og fremst til Tyskland. I Tyskland ble idretten faktisk forsøkt organisert før landet ble samlet, med dannelsen av Deutsche Turnerschaft i 1868. Dette var en organisasjon som arbeidet for interessene til den herskende klasse og støttet opp om monarkiet. Videre stod Deutsche Turnerschaft for en konservativ tysknasjonal linje og arbeidet mot sosialdemokratene. Deutsche Turnerschaft kan stå som eksempel på de første forsøkene på organiseringen av idretten på kontinentet. Felles for de første idrettsorganisasjonene var konservatisme, forsvar av fedreland og de herskende klasser og tilknytning til det militære. Dette var verdier som arbeiderklassen ikke ville definere seg med. I tillegg var arbeiderklassen utestengt fra den eksisterende idrettsbevegelsen. Derfor måtte man skape sin egen idrettsbevegelse.

Det første forsøket på å organisere arbeiderne i en egen idrettsorganisasjon på kontinentet kom i Sveits i 1874, men det var i Tyskland at arbeideridretten skulle bli størst. I Tyskland vokste arbeideturn og idrettsbevegelsen seg stor samtidig som arbeiderklassen vokste. Dette gjaldt både antallet medlemmer og organisasjonsmessig. Industrialisering og urbanisering, utdanningen av et proletariat i byene og en reduksjon av arbeidstiden gjennom overgangen fra ekstensive til intensive produksjonsmetoder gav arbeiderne bedre rammebetingelser til å utøve idrett, men uten at arbeideridrettsbevegelsen nødvendigvis fikk

²⁸Wheeler s. 58.

et oppsving. Derimot var det en klar sammenheng mellom utbredelsen av et relativt sterkt sosialistisk arbeidermiljø og den kvantitative veksten til arbeideridrettsbevegelsen.²⁹ Det var en sammenheng mellom et sterkt arbeiderparti, arbeiderkultur, og arbeideridrettsbevegelsen. Til tross for dette vokste den tyske arbeiderturn og idrettsbevegelsen fram uavhengig av det tyske sosialistpartiet, SPD. Men den tyske arbeideridrettsbevegelsen identifiserte seg politisk med SPD.

Både arbeiderbevegelsen og arbeideridretten opplevde vanskelige forhold i Tyskland. Men etter opphevelsen av sosialistlovene i 1890 lå vilkårene til rette for frittstående arbeiderorganisasjoner og rundt omkring i Tyskland ble det dannet arbeiderturnavdelinger.³⁰ Arbeiter-Turnerbund (ATB) var den første masseorganisasjonen for arbeideridrett i Tyskland, ATB ble dannet i 1893, i 1919 endret det navn til Arbeiter-Turn-und Sportbund (ATSB). Tre år senere ble en annen organisasjon for arbeideridrett dannet, Arbeiter-Radfahrerbund Solidarität. I 1913 hadde ATB 186.958 medlemmer, mens Arbeiter-Radfahrerbund Solidarität kunne vise til 100.000 medlemmer i 1908.³¹ Ved utbruddet av første verdenskrig var over 350 000 menn og kvinner organisert innen arbeideridrettsbevegelsen i Tyskland.³² Disse tallene viste at arbeideridretten i Tyskland fikk en voldsom oppslutning i løpet av få år. ATB og den tyske arbeideridretten var først og fremst en reaksjon mot Deutsche Turnerschafts reaksjonære politikk, men det var også en kamp for å frigjøre arbeiderne mot borgerlig innflytelse på det kroppskulturelle området og for å vekke arbeidernes klassebevissthet på dette området.³³

Tyskland var et foregangsland innen arbeideridretten, men også i andre land i Europa fikk arbeideridretten etter hvert fotfeste. I 1895 ble sykkelklubben Clarion grunnlagt i Storbritannia, etter initiativ av leserne av en sosialistisk ukeavis med samme navn.³⁴ Nærmere Tyskland, i det Habsburgske riket, ble det grunnlagt en rekke kvantitativt, relativt, suksessrike arbeiderturn og idrettsbevegelser. Det tsjekkiske arbeiderturnforbundet ble grunnlagt i 1903, i 1913 hadde det over 30 000 medlemmer. I Østerrike hadde det tilsvarende forbundet ved dannelsen i 1909 15 000 medlemmer.³⁵ På begynnelsen av 1900-tallet ble det også dannet arbeideridrettsorganisasjoner i områder som senere skulle bli Ungarn, Jugoslavia, Bulgaria og Polen. I Italia ble den første arbeideridrettsorganisasjonen grunnlagt i 1902. Frankrike, Belgia

²⁹ Gounot s. 25.

³⁰ Pålbrandt s. 109.

³¹ Gounot s. 23.

³² Wheeler s. 62.

³³ Pålbrandt s. 109.

³⁴ Wheeler s. 62.

³⁵ Gounot. s. 23.

og Nederland var land som fulgte etter. Ved å se på statistikken er det et trekk som er påfallende, nemlig forskjellen mellom de medlemssterke arbeideridrettsforbundene i de industrialiserte områdene i Sentral-Europa og den svake oppslutningen i industriland i Vest-Europa.³⁶ Det franske og det belgiske arbeideridrettsforbundet hadde i 1912 2000 medlemmer til sammen. Disse medlemstallene blir relativt beskjedne hvis man sammenligner med arbeideridrettsbevegelsen i Tyskland og Østerrike-Ungarn. En mulig forklaring kan være at den etablerte idrettsbevegelsen stod sterkere i Vest-Europa, en annen forklaring kan være at arbeiderbevegelsen viste mindre interesse for idretten i dette området. Sosialistbevegelsen i disse landene så ikke på idretten som et område for propaganda og klassebevissthet.

Etter som arbeideridretten vokste fram i flere land og medlemstallet økte kom også behovet for en internasjonal organisering. Målet til arbeideridrettsbevegelsen var stort sett det samme overalt. Man forsøkte å gi arbeiderne, særlig de yngre, et tilbud om kroppslig aktivitet innenfor arbeiderklassens sfære.³⁷

I 1913 kom det første forsøket på å organisere arbeideridretten i en internasjonal organisasjon. Initiativet ble tatt av belgieren Gaston Bridoux og møtet var organisert gjennom byrået til Den sosialistiske internasjonale. Delegerte fra arbeideridrettsforeninger fra Tyskland, Storbritannia, Frankrike, Belgia og Østerrike møttes i den belgiske byen Gent. Resultatet av møtet ble dannelsen av Association socialiste internationale d'Education physique (AISEP). AISEP skulle fungere som en hjelpeorganisasjon for Den sosialistiske internasjonale. Målet var å gjennomføre en skrittvis sosialistisk samfunnsreformasjon lettere gjennom fysisk fostring av proletariatet. Organisasjonen skulle drive et intensivt idrettsarbeid hvor idealet var proletarisk internasjonalisme.³⁸ Den nye arbeideridrettsinternasjonale fikk et kort liv på grunn av utbruddet av første verdenskrig.

Krigens slutt og revolusjonære strømninger førte til sammenbrudd i flere av Europas monarkier. Sammen med innføringen av åttetimersdagen resulterte dette i at arbeiderklassens kår ble vesentlig forandret i store deler av Europa. Som en følge av dette endrede politiske og sosiale klimaet måtte arbeiderorganisasjonene i større grad ta hand om fritiden til sine medlemmer, spesielt ettersom den politiske og økonomiske motstanderen engasjerte seg i masseidretten.³⁹ Det ble en hovedsak for arbeideridrettsbevegelsen i hele Europa å forhindre at ungdom fra arbeiderklassen tok del i den borgerlige, konservative idrettsbevegelsen.

³⁶ Gounot s. 24.

³⁷ Wheeler s. 62.

³⁸ Gounot s. 27.

³⁹ Wheeler s. 63.

Etter krigens slutt ble det gjort flere forsøk på å gjenoppta arbeidet med AISEP. I 1920 ble det under en kongress i Luzern gjort forsøk på å danne en ny arbeideridrettsinternasjonal basert på AISEP. Under kongressen i Luzern møtte representanter fra arbeideridretten i Frankrike, Tyskland, Tsjekkoslovakia, Belgia, Storbritannia, Finland, Sveits og Italia. Det offisielle navnet på den nye arbeideridrettsinternasjonalen skulle være Internationaler Arbeiterverband für Sport und Körperkultur, men betegnelsen som raskt ble tatt i bruk var Luzerner Sportinternationale (LSI).⁴⁰ I 1923 ble navnet forandret til Sozialistischen Arbeitersportinternationale (SASI). Målsettingen til LSI var å skape en separat idrettsorganisasjon for arbeiderklassen for å holde ungdommen vekk fra borgerlig innflytelse. Videre het det i programmet til LSI at arbeideridrettsbevegelsen ikke var mindre viktig enn den politiske, faglige, og kooperative arbeiderbevegelsen. Også innen den fysiske fostringens område måtte man føre kamp mot kapitalisme, nasjonalisme og militarisme.⁴¹

Til tross for klare målsettinger var det allikevel ikke noe revolusjonært program det var snakk om. Derimot gjenspeilet LSIs program Den sosialistiske internasjonalens reformisme.⁴² Programmet til LSI så oppdragelsen av arbeiderungdommen i antikapitalistisk og internasjonal ånd, men innenfor et demokratisk system. Det signaliserte ingen revolusjonerende nystart, men derimot en kontinuitet av arbeidet til den første arbeideridrettsinternasjonalen før første verdenskrig og samsvar med den reformistiske politikken til de sosialistiske/sosialdemokratiske partiene innen Den sosialistiske internasjonalen.⁴³ Kjerneområdet til LSI var Mellom-Europa, der de tyske seksjonene, med 1,5 millioner medlemmer i 1930, var klart størst, fulgt av Østerrike med 275 000 medlemmer, Tsjekkoslovakia med 160 000 totalt, Sveits med 60 000, og Polen 13 000 medlemmer.⁴⁴

Den revolusjonære arbeideridretten

Luzern-internasjonalen utelukket de delene av arbeideridrettsbevegelsen som stod for en revolusjonær linje. Venstresidens borgfredpolitikk under første verdenskrig ble avløst av strid og splittelse som en følge av den russiske Oktoberrevolusjonen. I mars 1919 ble Den kommunistiske internasjonalen (Komintern) dannet og i mai 1920 ble Den sosialistiske internasjonalen rekonstituert. Denne splittelsen kom også til å gjøre seg gjeldende innen

⁴⁰ Steinberg s. 94.

⁴¹ Steinberg s. 95.

⁴² Pålbrandt s. 96.

⁴³ Gounot s. 35.

⁴⁴ Pålbrandt s. 98.

arbeideridrettsbevegelsen. Da Luzern- internasjonale ble grunnlagt i 1920 ble dette gjort etter oppfordring fra Den sosialistiske internasjonale. LSI gjorde ingen anstrengelser for å integrere Sovjetidretten, og i fra sovjetisk side ble det ikke gjort noen forsøk på å knytte seg til LSI.⁴⁵

Det var ikke bare politiske forskjeller som gjorde sovjetisk medlemskap i LSI umulig. Idretten i Sovjetunionen hadde også praktiske problemer å handskes med. Mens det i 1920 ikke eksisterte noen arbeideridrettsbevegelse i Sovjetunionen, fantes det i flere land i Mellom- og Vest-Europa kommunistiske sportsgrupper.⁴⁶ Særlig i Tyskland fantes kommunistiske sportsgrupper, mest kjent var klubben Fichte fra Berlin. Fichtes medlemmer hadde stått på barrikadene under Spartakusoppstanden i januar 1919. I Ungarn eksisterte det en kort periode i 1919 en egen kommunistisk arbeideridrettsforening, i Bulgaria fra 1919 til 1923. Også i Italia og Frankrike var det kommunistiske strømninger innen arbeideridrettsbevegelsen. I Tsjekkoslovakia ble det eksisterende arbeideridrettsforbundet splittet i mai 1921, og kommunistene dannet sitt eget forbund med ca. 130 000 medlemmer. Dette forbundet var i over to år det eneste kommunistiske arbeideridrettsforbundet i Europa.⁴⁷

Fra kommunistisk hold var det mange som så på idretten som en avsporing av den politiske kampen. Kommunistiske teoretikere hadde viet idrettsbevegelsen liten oppmerksomhet.⁴⁸ Blant flere innen Den kommunistiske ungdomsinternasjonale var holdningen under stiftelseskonferansen i 1919 at idrett og politikk var uforenlige.⁴⁹ I Sovjetunionen ble etter hvert idretten sett på som et nyttig ledd i å forberede ungdommen på tjenesten i Den Røde Arme. Idrettsorganisasjonene i Sovjetunionen var fra 1918 underlagt sentralavdelingen for allmenn militær utdanning. Lenin erklærte i 1919 at sentralavdelingen for allmenn militær utdanning skulle gi den store massen av arbeider og bondeungdom kroppsøvelse med militær utdanning sammen med kommunistisk oppdragelse.⁵⁰ Skoler og fabrikker ble arenaer for idrettsutdanningen. En voldsom vekst i aktiviteten førte til at den første allrussiske arbeiderkongress for fysisk fostring, idrett og forberedelser til militæret ble holdt i 1919 og at Det Høye Råd for Fysisk Fostring ble grunnlagt i 1920. Til tross for disse tiltakene var fortsatt den ideologiske basisen for idrett i Sovjetunionen svak.⁵¹ En årsak til dette var borgerkrigstilstanden som Sovjetunionen befant seg i. Innen den kommunistiske

⁴⁵ Gounot s. 36.

⁴⁶ Steinberg s. 96.

⁴⁷ Gounot s. 32.

⁴⁸ Steinberg s. 96.

⁴⁹ Gounot s. 67.

⁵⁰ Gounot s. 36.

⁵¹ Steinberg s. 96.

verdensbevegelsen, Komintern og Ungdomsinternasjonalen hadde man erkjent at idrettsbevegelsen kunne spille en nyttig rolle, men dens funksjon var uklar. Idrettsbevegelsen ble betraktet som en hjelpeorganisasjon som skulle bringe massene som stod på randen av politisk og fagforbundsmessig kamp inn i den kommunistiske bevegelsen.⁵²

Splittelsen av den politiske arbeiderbevegelsen i en retning, som stod for reformisme, og en annen retning som var overbevist om at den sosialistiske samfunnsordningen måtte innføres gjennom revolusjon, førte i flere land til at arbeideridrettsforbundene var nødt til å foreta valg om hvilket politisk ståsted forbundet skulle ha. I land hvor den kommunistiske (revolusjonære) bevegelsen hadde liten innflytelse, slik som i England, Østerrike og Belgia, ble konflikten tatt innen de reformistisk orienterte arbeideridrettsforbundene. Resultatet ble at den kommunistiske minoriteten ble nedstemt. Situasjonen var annerledes i land hvor det hadde vært revolusjonære kamper, dog uten et revolusjonært utfall, eller hvor det vokste fram betydelige kommunistiske partier. I disse landene ble resultatet enten dannelse av revolusjonære opposisjonsgrupper eller at kommunistene overtok innflytelsen over arbeideridrettsbevegelsen.⁵³

Dannelsen av en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal

Med den økende polariseringen mellom revolusjonære og reformister, og utfordringen fra Luzern-internasjonale tvang behovet for en internasjonal organisering av den kommunistiske arbeideridrettsbevegelsen seg fram. Mellom 19. og 29. juli 1921 møttes 13 kommunister fra ni land, Russland, Frankrike, Tyskland, Italia, Tsjekkoslovakia, Ungarn, Sverige, Finland og Nederland, i Moskva. Foruten de som møtte opp var også representanter fra den kommunistiske bevegelsen i Norge, Østerrike og Polen bedt inn, men disse møtte ikke opp.⁵⁴ I løpet av sommeren 1921 ble det også avholdt kongresser for Komintern, Ungdomsinternasjonalen og Profintern i Moskva.

Av de tretten representantene var det kun Lieske fra Tyskland og Kiralli fra Ungarn som hadde forbindelser til arbeideridrettsbevegelsen, de andre hadde forbindelser til sine lands kommunistpartier.⁵⁵ Kun i Tyskland, Ungarn og Tsjekkoslovakia hadde kommunistene på dette tidspunktet en betydelig posisjon innen arbeideridretten. Det finske

⁵² Steinberg s. 97.

⁵³ Gounot s. 29.

⁵⁴ RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 27 Manifest der Roten Sport und Turninternationale. Det fremgår ikke av kildene hvorfor de ikke møtte opp.

⁵⁵ Gounot s. 40.

arbeideridrettsforbundet stod sterkt, men var dominert av reformister. I Sverige eksisterte det knapt nok noen form for arbeideridrett i 1921. Den franske representanten representerte arbeideridrettsforbundet i Alsace-Lorraine.⁵⁶ Dette viste at representantene under konferansen ikke hadde den store oppslutningen i arbeideridrettsbevegelsen i sine hjemland. Derfor er det fristende å trekke konklusjonen om at dannelsen av en kommunistisk idrettsinternasjonal var satt i scene av sovjetrusserne eller Komintern. Allikevel tyder mye på at initiativet til å grunnlegge en kommunistisk idrettsbevegelse kom etter alt å dømme fra Tyskland, hvor det først utviklet seg en kommunistisk posisjon innen arbeideridretten.⁵⁷ Men det var russerne som tok det endelige initiativet til dannelsen av en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal og som stod for organiseringen av stiftelsen. Sentralt i arbeidet var Nikolaj Podvojski, som hadde spilt en viktig rolle i Oktoberrevolusjonen og som på dette tidspunktet var leder for sentralforvaltningen for allmenn militær trening.

Under Kominterns 2. kongress i 1920 i Moskva hadde Podvojskij lagt fram sin plan for hvordan arbeideridretten skulle kobles til Kominterns plan om verdensrevolusjon. Planen gikk ut på å bruke strukturene til arbeideridretten i Vest-Europa og bygge dem opp etter en russisk modell. Ved revolusjonære kamper ville arbeideridrettsbevegelsen stå til de kommunistiske partienes disposisjon.⁵⁸ Podvojskijs plan var å benytte arbeideridretten som et hjelpemiddel til forberedelser til revolusjonære kamper. Dette må sees på bakgrunnen av situasjonen som rådet da Podvojskij la fram sin plan. Den Røde Arme stod i dette øyeblikket rett utenfor Warszawa, og drømmen om en verdensrevolusjon levde i beste velgående.

Samtidig med at Podvojskij la fram sin plan vedtok Komintern sine ”21 betingelser” for partiene som var medlemmer i Komintern. Disse betingelsene varslet kamp mot de sosialdemokratiske elementene i arbeiderklassen. Resultatet ble en polarisering innen arbeiderbevegelsen, noe som også gjorde seg gjeldende innen arbeideridretten. For arbeideridretten ble følgene en kamp om hegemoniet over arbeideridrettsbevegelsen. Dette, sammen med ønsket om å kunne bruke arbeideridretten som et ledd i en verdensrevolusjon, var hovedårsakene til ønsket om å danne en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal.

Problemet med Podvojskijs plan var at forestillingen om at man på kort tid kunne forandre arbeideridrettsorganisasjonene i Vest-Europa til paramilitære formasjoner for de kommunistiske partiene var illusorisk, en slik radikal forandring av målet, innholdet og

⁵⁶ RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 26 I. Sitzung der Internationalen Roten Sport und Turnkonferenz.

⁵⁷ Steinberg s. 97.

⁵⁸ Gounot s. 36.

organisasjonsstrukturen var det få arbeideridrettsmenn som var forberedt på.⁵⁹ Det var derfor et stort sprik mellom Podvojskijs og Kominterns plan for arbeideridretten og den vanlige arbeideridrettsmannens oppfatning om hvordan arbeideridretten burde organiseres.

Representasjonen under dannelseskongressen i Moskva i 1921, hvor flertallet representerte partiet og ikke arbeideridrettsbevegelsen, var et eksempel på dette. Et annet eksempel på at russerne så på en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal som noe som kunne brukes for egen vinnings skyld var de russiske representantenes syn på at arbeideridrettsinternasjonal kunne brukes som en finansiell og logistisk støtte til sovjetidretten. Som i følge Podvojskij befant seg i en ”katastrofal tilstand.”⁶⁰ Allerede fra begynnelsen av var det derfor klart at man fra sovjetisk side så på en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal med stor egeninteresse. Dannelsen av en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal skjedde ikke på grunnlag av press fra massene av arbeideridrettsmenn. Derimot var det en avgjørelse tatt ovenfra. I følge Gounot var dannelsen av en kommunistisk arbeideridrettsinternasjonal planlagt og forberedt alene av sovjetrusserne, under Podvojskijs ledelse.⁶¹

Den 23. juli 1921 grunnla de tretten representantene Internationalen Verband roter Turn und Sportvereine, til daglig bruk var organisasjonsnavnet Rote Sportinternationale (RSI). I manifestet ble RSIs rolle i den revolusjonære kampen som ventet betonet. Hele manifestet var preget av en kamptilstand, hvor fienden var det kapitalistiske, borgerlige samfunnet.⁶² Videre bar manifestet preg av at RSI skulle være en organisasjon for kroppsøvelse, ikke en kulturell organisasjon. Organisasjonsmessig skulle det bygges opp celler på fabrikker, anstalter, verft og jordbrukskollektiver, som forent sammen av den revolusjonære ideologi skulle gli sammen i RSI til å bli en mektig verdensorganisasjon.⁶³

Planene om å etablere celler viste at RSI var klar til å følge Kominterns politikk. Allerede fra begynnelsen av var RSI å betrakte som en underorganisasjon av Komintern. RSI gjorde det tydelig at man betraktet seg som en kommunistisk masseorganisasjon, som ville agere under Kominterns politiske autoritet.⁶⁴ Hovedoppgavene til RSI, som ble lagt fram av Podvojskij under det første møtet i 1921, var i hovedsak tre. Først måtte man arbeide for en samling av arbeideridrettsforbundene i verden og gjøre de om til revolusjonære organisasjoner. For det andre var representantene fra utlandet nødt til å bli gjort oppmerksom

⁵⁹ Gounot s. 37.

⁶⁰ RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 26 I. Sitzung der Internationalen Roten Sport und Turnkonferenz.

⁶¹ Gounot s. 42.

⁶² RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 27 Manifest der Roten Sport und Turninternationale.

⁶³ RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 27 Manifest der Roten Sport und Turninternationale.

⁶⁴ Gounot s. 42.

på sovjetidrettens prestasjoner og fremganger. Den tredje oppgaven gikk ut på å hjelpe sovjetidretten, som var i en prekær, materiell situasjon. Dette skulle gjøres gjennom dannelsen av "ligaen for støtte til Russland" i arbeideridrettsorganisasjonene.⁶⁵ Det siste punktet kunne være vanskelig å gjennomføre da situasjonen for mange av de andre medlemslandene ikke var stort bedre enn situasjonen i Sovjetunionen.

Når det gjaldt organisasjonsformer sluttet RSI seg fra begynnelsen av til Kominterns prinsipp om demokratisk sentralisme. Den høyeste instansen skulle være verdenskongressen, mens det var RSIs sekretariat som stod for den daglige driften.

Til tross for arbeideridrettens svake stilling i Sovjetunionen, var det naturlig for sovjetrusserne å innta lederposisjonen i RSI. Ikke bare på bakgrunn av at man var revolusjonens hjemland og allerede var i førersetet for den internasjonale kommunistiske bevegelsen, men også fordi de kunne vise til et imponerende høyt tall med arbeideridrettsutøvere. I følge Podvojskij var over fem millioner mennesker involvert i idretten i Sovjetunionen.⁶⁶ Det er grunn til å være skeptisk til disse tallene, men uansett var potensialet stort i Sovjetunionen. Sovjetrussenes sterke stilling i RSI var et moment som kunne føre til strid innad i RSI. Allerede under stiftelseskongressen var det klart at de viste en herskerrolle i forhold til de andre deltakerne. Hovedsete for RSI ble lagt til Moskva. Podvojskij ble valgt til president og landsmannen Gorin ble valgt til hans stedfortreder, til tross for manglende kunnskaper om arbeideridretten.⁶⁷ Sovjetrussiske forslag ble gjennomført til tross for betenkeligheter og innvendinger fra de utenlandske deltakerne.

Et av motivene fra sovjetrussisk side for å gå inn for dannelsen av RSI, var å demonstrere tilstanden for kroppskulturen i verdens første sosialistiske stat for de tallrike representantene for den revolusjonære arbeiderbevegelsen.⁶⁸ Ut fra dette motivet skulle RSI tjene som et utstillingsvindu for idretten og den fysiske fostringen i Sovjetunionen

Forholdet mellom de to arbeideridrettsinternasjonale

Med dannelsen av Rote Sportinternationale var arbeideridretten delt i to leire. De som grunnla RSI hadde et mål om at RSI og ikke LSI, innen kort tid, skulle være den førende kraften i den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen. Det var også et mål at de to

⁶⁵ Gounot s. 43.

⁶⁶ RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 26 I. Sitzung der Internationalen Roten Sport und Turnkonferenz.

⁶⁷ RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 27 Manifest der Roten Sport und Turninternationale.

⁶⁸ Nitsch s. 199.

arbeideridrettsinternasjonalene skulle bli forent under RSIs ledelse⁶⁹. Ledelsen i LSI var forbauset over dannelsen av RSI. Fra LSI ble det i løpet av sommeren 1922 gjort forsøk på enhet mellom de to arbeideridrettsinternasjonalene.⁷⁰ RSI gjorde derimot lite for å komme til enighet med LSI, i stedet beskyldte de LSI for samarbeid med borgerskapet.

I desember 1921 satte Komintern sin enhetsfronttaktikk ut i live. Målet med enhetsfronttaktikken var å mobilisere en bredest mulig seksjon av arbeiderklassen i mot kapitalistenes angrep på fremgangene som var vunnet siden 1918. I denne kampen for å forsvare arbeidernes daglige interesser var kommunistene forberedt på å danne en enhet med sosialistene, til og med å nærme seg reformist lederne i en enhetsfront ”ovenfra.”⁷¹ Fra 1921 til 1928 var dette gjeldende taktikk fra Komintern, med vekslende bruk av enhetsfront ”ovenfra” og ”nedenfra.” Dette var en taktikk som også ble fulgt opp av RSI. Enhetsfronttaktikken var et utslag av at troen på en snarlig verdensrevolusjon var i ferd med å forsvinne, dermed ble en del av grunnlaget i RSIs program revet bort.

Under RSIs 2.kongress, som ble holdt i Berlin i 1922 uten sovjetisk deltakelse, ble det vedtatt at det skulle bygges opp RSI-seksjoner i land hvor det ikke fantes arbeideridrettsforbund. Samtidig skulle det ikke dannes motorganisasjoner i land hvor det allerede eksisterte arbeideridrettsforbund som var tilknyttet LSI, derimot skulle arbeideridrettsutøverne og funksjonærene spre kommunistisk propaganda innen det eksisterende forbundet, dog uten å sette organisasjonsenheten i fare.⁷²

Det som skjedde i det franske arbeideridrettsforbundet, Fédération sportive du Travail (FST), er et eksempel på gjennomføringen av RSIs politikk. I Frankrike fikk kommunistene flertall. På FSTs kongress i 1923 gikk flertallet inn for utmeldelse av SASI og inn for medlemskap i RSI. Frykten for splittelse av forbundet var fra kommunistenes side så stor at de var villige til å revidere utfallet av avstemmingen og utmeldelsen av SASI. Men for det sosialdemokratiske mindretallet var det uakseptabelt å fortsette i et forbund dominert av kommunister, resultatet ble derfor splittelse mot kommunistenes vilje.⁷³

Stemningen under RSIs kongress i Berlin var en annen enn stemningen som rådet under stiftelseskongressen et år tidligere. Kongressen i Berlin var sterkt preget av Kominterns enhetsfrontstaktikk, og Podvojskijs forestilling om å bruke arbeideridretten som et ledd i å bygge opp en rød hær i Vest-Europa var lagt i grus.

⁶⁹ Gounot s. 44.

⁷⁰ Steinberg s. 100.

⁷¹ McDermott og Agnew s. 31.

⁷² Gounot s. 46.

⁷³ Gounot s. 56.

Fra 1924 ble tonen mellom de to arbeideridrettsinternasjonale hardere. Dette hadde to årsaker. En årsak var at SASI nektet medlemmer av klubber som var organisert i arbeideridrettsforbund med tilknytning til RSI å delta i arbeiderolympiaden i Frankfurt sommeren 1924.⁷⁴ Enda viktigere var nok Kominterns innflytelse over RSI. Under Kominterns 5. verdenskongress i 1924 ble det besluttet å føre en skjerpet kamp mot sosialdemokratiet, deriblant ble det utformet en resolusjon om den fysiske oppdragelsen av arbeiderklassen. Denne resolusjonen manet RSI til strid mot den ”klasseforræderske” ledelsen innen SASIs arbeideridrettsorganisasjoner. Under RSIs 3. kongress i 1924 ble det vedtatt et enhetsprogram for den proletære idrettsbevegelsen, det vil si den kommunistiske arbeideridrettsbevegelsen, som hadde sin politiske brodd rettet mot SASI.⁷⁵ Kominterns resolusjon understreket førerrollen til Komintern og de kommunistiske partiene, samtidig som delegatene på kongressen ble gjort oppmerksomme på idrettens samfunnsmessige og politiske betydning.⁷⁶ Resolusjonen var også et eksempel på Kominterns økende makt og kontroll over alle områder av den kommunistiske bevegelsen.

Felles for begge arbeideridrettsinternasjonale var kampen mot den borgerlige organiseringen av idretten. Problemet til arbeideridretten var at den ble etablert flere årtier senere enn de borgerlige klubbene. Så lenge de eldre foreningene var forbeholdt eliten så hadde ikke dette noen umiddelbare konsekvenser, men paradoksalt ble det et problem da arbeiderne satte i gang demokratiseringen av idretten, ettersom arbeidsgiver, kirke og regjering erkjente den sosiale betydningen av idretten.⁷⁷ I og med at arbeidere fikk adgang til etablerte borgerlige idrettsklubber ble det vanskeligere å få arbeidere med i arbeideridrettsklubber. Arbeideridrettsklubbene hadde ikke det materielle utstyret og samme statusen som de etablerte idrettsklubbene hadde, også tilgangen til offentlig støtte og offentlige idrettsplasser var dårligere. Delingen av arbeideridrettsbevegelsen i kommunistiske og sosialistiske grupperinger førte ikke bare til at de beskjedne midlene som var til disposisjon ble brukt opp på konflikten mellom de to, men også til at arbeideridretten knapt fikk oppfylt sitt potensial. For den politiske og faglige delen av arbeiderklassen var ikke arbeideridretten politisk nok. Den var ikke i mot at arbeidere bedrev sportslige aktiviteter, men arbeideridretten måtte inneholde mer enn bare ”spill og moro.” Når midler ble stilt til disposisjon, skjedde dette med en klausul om at idretten måtte bli mer politisk bevisst.⁷⁸

⁷⁴ Wheeler s. 66.

⁷⁵ Pålbrandt s. 99.

⁷⁶ Gounot s. 78.

⁷⁷ Wheeler s. 68.

⁷⁸ Wheeler s. 69.

Mange klassebevisste arbeideridrettsmenn og kvinner ble som følge av den politiske kampen innen arbeideridretten avskrekket fra å delta.

Forholdet mellom RSI og SASI ble enda kjøligere med Kominterns krigserklæring mot sosialdemokratiet med sosialfascisttesen i 1928. Dette førte til enda flere splittelser i arbeideridrettsbevegelsen, deriblant i Tyskland og Norge. Kominterns taktikkendring i 1935 med folkefrontpolitikken førte til en bedring i forholdet. Men fra SASI ble enhetstilbudet til RSI sett på som en ny kommunistisk manøver.⁷⁹

Både RSI og SASI opplevde på 1930-tallet motgang, som en følge av striden seg i mellom og som en følge av nazismen og fascismens fremvekst. En sammenligning av medlemstallene fra 1931 og 1935 kan illustrere dette. I 1931 hadde RSI, uten Sovjetunionen, 277.500 medlemmer, mens det i 1935 var sunket til 89.500, for SASIs del var medlemstallet i 1931 1 872 460, mens det i 1935 var sunket til 293.000.⁸⁰ I 1936 var det kun fem forbund som var tilknyttet RSI, dette var forbundene i Sovjetunionen, Spania, Sverige, Canada og Tsjekkoslovakia. Komintern bestemte i april 1937 at RSI skulle legges ned. Begrunnelsen var at organisasjonen for internasjonal arbeideridrett hadde mistet sin politiske nytte under folkefrontpolitikken premisser.⁸¹

RSI under sovjetisk innflytelse

RSIs medlemsseksjoner var ikke bare forbeholdt kommunister. Dette var også et trekk som ble poengtert av RSIs ledelse. Som en kontrast til dette ble RSI som organisasjon utsatt for en stadig økende bolsjeviseringsprosess. Dette var en trend som gjaldt for Komintern og dens underorganisasjoner. Dette førte til en sovjetrussisk dominans av Komintern og dens medlemsorganisasjoner, en trend som ble gjenspeilet i russifiseringen av de ideologiske og organisatoriske strukturene i kommunistpartiene og gjennomføringen av Lenins prinsipper om partienhet, disiplin og demokratisk sentralisme.⁸² Sentralt i bolsjeviseringsprosessen var ”bolsjeviseringsvedtaket” på Kominterns 5. kongress i 1924, hvor det ble vedtatt at alle kommunistpartier skulle bygges opp etter modell av det bolsjevistiske partiet.

Bolsjeviseringsprosessen ga flere utslag i RSIs forhold til Komintern. RSI ble av Komintern beordret til økt bruk av byråkratisk sentralisme. Etter RSI-kongressen i 1924 ble det ikke arrangert noen kongress før i 1928. I stedet ble makten delegert til den utvidete

⁷⁹ Gounot s. 208.

⁸⁰ Gounot s. 193 og s. 210.

⁸¹ Gounot s. 225.

⁸² McDermott og Agnew s. 42.

eksekutivkomiteen, som møttes nær sagt årlig, og til eksekutivkomiteen som styrte RSI til daglig. Hovedsakelig ble Komintern-ledelsens overprøvelse av RSIs publikasjoner og resolusjoner en organisatorisk sedvane. Også når det gjaldt organisasjonsinterne spørsmål, som for eksempel personalsaker, hadde Komintern en dirigerende rolle.⁸³ Dette betydde begrenset handlingsrom og økt innflytelse fra Komintern over RSI. RSI var for Komintern, til enhver tid et anvendelig, men også avsettelig organ med spesifikke arbeidsoppgaver innenfor idrettspolitikken. Denne funksjons- og posisjonsbestemmelsen av RSI som sportsinstans for Komintern var riktignok ikke nedtegnet i noen offisielle kilder, men kom til uttrykk på uformelle områder gjennom henvisninger og anvisninger fra Komintern til RSI-ledelsen og ble eksplisitt formulert i et skriv fra Fritz Reussner til medlemmene av RSIs presidium i april 1925. I følge Reussner hadde RSIs handlingsrammer blitt vesentlig forandret, ettersom RSI hadde inntatt en rolle som en ”direkte avdeling av Komintern.”⁸⁴

Et uttrykk for bolsjeviseringen og russifiseringen av RSI var at sovjetrussere hadde stillingen som president i RSI fram til 1928, da tsjekkosllovaken Carlo Aksamit ble første ikke-russer til å bli RSI-president. Det sovjetrussiske lederskapet førte med seg en kontinuitet av inkompetanse, ettersom sovjetruuserne ikke hadde bakgrunn fra idrettsarbeid. Spørsmålet om konformitet hos Komintern spilte en viktigere rolle enn kompetanse i arbeideridrettsspørsmål når det gjaldt besettelse av lederstillinger i RSI.⁸⁵ Enhver beslutning måtte passe inn i Kominterns gyldige politikk, dette gjaldt også på personalplanet. Sovjetruusernes manglende kompetanse og erfaring med arbeideridretten stod i sterk kontrast til de tyske RSI-funksjonærene Bruno Lieske og Fritz Reussner. Både Lieske og Reussner hadde erfaring som aktive idrettsutøvere og erfaring med organisatorisk idrettsarbeid.

Sovjetunionens helt spesielle posisjon i den kommunistiske bevegelsen, var årsaken til at man på tross av manglende kompetanse kunne innta en nærmest ubestridt lederrolle i RSI. Den sovjetiske lederstillingen gjaldt ikke bare for RSI, men for hele Kominternsystemet. Som eneste land som hadde klart å gjennomføre en vellykket revolusjon, følte sovjetruuserne seg berettiget til å innta lederposisjonen. En posisjon som altså ble ytterligere styrket etter Kominterns 5. kongress i 1924. Det sovjetrussiske hegemoniet var, i følge McDermott og Agnew, med på å svekke og begrense handlekraften til Komintern og dens

⁸³ Gounot s. 79.

⁸⁴ Gounot s. 80.

⁸⁵ Gounot s. 131.

underorganisasjoner. Kommuniststrategier ble utviklet i Kreml og satt ut i praksis i den internasjonale bevegelsen gjennom EKKI, som var dominert av sovjetrussere.⁸⁶

I praksis styrte det sovjetrussiske kommunistpartiet den internasjonale kommunistiske bevegelsen. Sovjetunionens rolle som leder for den kommunistiske bevegelsen var ubestridt, og kritikk av Sovjetunionen innen den kommunistiske bevegelsen forekom sjeldent. Den som ytret seg kritisk om Sovjetunionen offentlig, ble betraktet som en opprører, en persona non grata, som stilte seg utenfor det kommunistiske fellesskapet. Dette skjedde med Bruno Lieske, som var leder for RSIs byrå i Berlin og som hadde vært en av grunnleggerne av RSI. Lieske kom i 1925 med massiv kritikk av utviklingen innen RSI og kritikk av sovjetidrettens utvikling.⁸⁷ Kritikk av Sovjetunionen ble stemplet som småborgerlig og reformistisk. De som stod bak kritikken ble stigmatisert som kontrarevolusjonære og ble som Lieske, tvunget ut av organisasjonen.

Idretten i verdens første arbeiderstat

Før revolusjonen i 1917 var idretten i Russland lite utviklet. Utøvelse av idrett begrenset seg stort sett til utlendinger bosatt i Russland og enkelte borgerlige foreninger.

Arbeidsbetingelsene gjorde det praktisk talt umulig for arbeidere å utøve idrett.⁸⁸ De russiske arbeiderne hadde dårligere arbeidsbetingelser og mindre fritid enn sine kollegaer i Vest-Europa. Kaoset som rådet etter revolusjonen medførte at bolsjevikenes nye system ”idrett for alle,” som flere bolsjeviker hadde propagandert for i 1917, måtte utsettes.⁸⁹ En tilstand med borgerkrig og utenlandsk intervensjon gjorde at innføringen av det nye idrettssystemet ble nedprioritert. Allikevel førte denne perioden med seg endringer for idretten. Idretten ble nasjonalisert og underlagt sentralforvaltningen for allmenn militær trening. Som fikk kontroll over alle idrettsforeninger og ble ansvarlig for den fysiske treningen for alle menn i rekrutterbar alder (18-40 år) og for forberedelsene til rekruttering av aldersgruppen 16 til 18 år.⁹⁰ Bruken av idretten som et ledd i militære forberedelser og bruken av militær struktur i organisasjonsbyggingen førte til at den sovjetrussiske idretten fikk en helt annen karakter enn arbeideridretten i Vest-Europa, både strukturmessig og ideologisk.

⁸⁶ McDermott og Agnew s. 44.

⁸⁷ Gounot s. 112f.

⁸⁸ Riordan s. 36.

⁸⁹ Riordan s. 39.

⁹⁰ Riordan s. 40.

I de første årene etter revolusjonen ble idretten først og fremst sett på som et middel i militær trening og som et middel til å bedre folkehelsen. Idrett ble ikke betraktet som en konkurranseform eller som en form for underholdning. Mange så på konkurranseidrett som en ødeleggelse av kroppskulturen og som en ikke-sosialistisk aktivitet. Dette synet forandret seg rundt 1920, da konkurranseidrett var organisert på alle områder. I sammenheng med Kominterns 2.kongress, som ble holdt i Moskva sommeren 1920, ble det arrangert en stor idrettsfest med 18 000 deltakere.

Med borgerkrigens slutt våren 1921 forsvant mye av grunnlaget for en militaristisk organisering av idretten. Den videre organiseringen av idretten førte til en kamp mellom ulike grupperinger om makten over idretten. De militære var fortsatt interessert i innflytelse over idrettsbevegelsen, men også partiets ungdomsbevegelse Komsomol var ute etter å få innflytelse over idretten. Både de militære og Komsomol organiserte idrettsforeninger.

Fra 1923 blandet også partiet seg inn i diskusjonen om organiseringen av idretten, da en spesialkommisjon for idrett, Det Høye Råd for Fysisk Kultur, ble satt ned av det sovjetrussiske kommunistpartiets sentralkomité. Det Høye Råd for Fysisk Kultur, som var en parti- og regjeringsinstitusjon hvor idretten ikke hadde noen innflytelse, fikk ansvar for å lede og koordinere idrettsarbeidet.⁹¹ I 1925 kom den første definitive resolusjonen om idrettsspørsmålet fra partiet, og alle deler av partiorganisasjonen ble bedt om å følge den. Hovedinnholdet i resolusjonen var for det første en politisering av idrettsbevegelsen. Politisk oppdragelse skulle være forbundet med den idrettslige oppdragelsen. Dette skulle gjennomføres av fagforeningene og de politiske organisasjonene. Alle idrettsforeninger måtte komme under partiets ledelse, uavhengige klubber ble forbudt. Organisasjoner som var grunnlagt før revolusjonen ble forbudt. Idretten skulle være for alle, Bønder og industriarbeidere, gamle og unge, menn og kvinner, alle etniske grupper i Sovjetunionen, skulle ha mulighet til å bedrive idrett.⁹² Kommunistpartiet støttet opp om de internasjonale forbindelsene, det hevdet at utbredelsen av kroppskulturen i Sovjetunionen var svært viktig for den internasjonale arbeiderbevegelsen ettersom sportslige kontakter mellom sovjetiske og utenlandske arbeiderorganisasjoner styrket den internasjonale arbeiderfronten.⁹³

Når det gjaldt forholdet til RSI, var Det Høye Råd for Fysisk Kulturs oppgave å representere Sovjetunionen i RSI. Gjennom de sovjetrussiske eksekutivkomitémedlemmene og de delegerte til RSI-kongressene ble interessene til Sovjetunionens parti og statsapparat

⁹¹ Gounot s. 96.

⁹² Riordan s. 48.

⁹³ Riordan s. 56.

innført i RSI-organisasjonen.⁹⁴ Siden Sovjetunionen hadde flertallet av medlemmene i RSIs eksekutivkomité gikk gjennomføringen av dette uten problemer. Ved å ikke ta hensyn til RSIs beslutninger, ønsker, forslag, oppfordringer og formaninger, forhindret Det Høye Råd for Fysisk Kultur RSIs arbeid. Dette kom til uttrykk gjennom Det Høye Råd for Fysisk Kulturs grunnholdning ovenfor RSI, som betraktet utviklingen til den internasjonale, kommunistiske arbeideridrettsbevegelsen relativt likegyldig. RSI var etter hvert kun nyttig når organisasjonen kunne være til sovjetidrettens nytte.⁹⁵ Medlemskapet i RSI ble etter hvert et hinder for de sovjetiske idrettsmyndighetene, ettersom det begrenset sovjetisk idretts mulighet til å konkurrere mot utenlandske utøvere tilknyttet den borgerlige idretten. Flere sovjetiske idrettsfunksjonærer betraktet RSI mer som et ødeleggende moment enn som en støttende samarbeidspartner.⁹⁶ Situasjonen hadde endret seg fra begynnelsen av 1920-tallet da RSI sørget for at sovjetiske idrett fikk kontakt med utenlandsk idrett. Den endrede situasjonen på 1930-tallet førte til at sovjetisk idrett økte kontakten med den borgerlige idrettsbevegelsen. Arbeideridrettsbevegelsen ble kraftig redusert som en følge av fascismen og nazismens fremgang måtte Sovjetunionen finne en ny utstillingsplass for sin idrett. Folkefronttaktikken sikret sportslig kontakt med både forbund tilknyttet SASI og borgerlige forbund. Dette førte til at Sovjetunionen satset enda mer på å bruke idretten som en propagandaarena. RSIs siste president, Carlo Aksamit, formulerte et standpunkt på dette området som ble gjeldende lenge etter 2. verdenskrig for sovjetidretten og idretten i mange andre sosialistiske stater. Aksamit hevdet at når sovjetiske idrettsutøvere slo sterke borgerlige mannskap, demonstrerte de det sosialistiske systemets overlegenhet over kapitalismen også på det idrettslige området.⁹⁷

Oppsummering

Arbeiderklassen opplevde i andre halvdel av 1800-tallet økt fritid som følge av industrialiseringsprosessen og innføringen av arbeidslover. Denne fritiden ble av mange brukt til å bedrive idrett. Da den eksisterende idrettsbevegelsen stengte ute store deler av arbeiderklassen, ble det dannet en egen arbeideridrettsbevegelse som en reaksjon. I tillegg var det et ønske i arbeiderbevegelsen om å skape en egen idrettsbevegelse, hvor arbeiderklassen kunne bedrive idrett uten borgerlig påvirkning.

⁹⁴ Gounot s. 97.

⁹⁵ Gounot s. 111.

⁹⁶ Gounot s. 111.

⁹⁷ Nitsch s. 177.

Etter første verdenskrig ble arbeideridretten organisert gjennom stiftelsen av to arbeideridrettsinternasjonaler, LSI og RSI. Disse to arbeideridrettsinternasjonale hadde hvert sitt politiske utgangspunkt. LSI var reformistisk, mens RSI var revolusjonær. RSI hadde sitt utgangspunkt i den kommunistiske verdensbevegelsen, og var allerede fra dannelsen av en underorganisasjon av Komintern. Forholdet mellom de to var hele tiden preget av Kominterns skiftende politikk. RSI ble etter hvert et instrument for sovjetiske interesser. RSIs funksjon var å sørge for idrettslig kontakt mellom Sovjetunionen og RSIs medlemsseksjoner i en tid da Sovjetunionen var utestengt fra idrettslig kontakt med den etablerte idrettsbevegelsen. Arbeideridretten fungerte som en utstillingsplass for sovjetisk propaganda. Denne funksjonen hadde RSI frem til 1937, da den ikke lenger tjente Sovjetunionens interesser.

Kapittel 3: Arbeideridretten i Norge

Den moderne idretten gjorde sitt inntog i Norge på andre halvdel av 1800-tallet. I 1861 ble den første landsomfattende organisasjonen for idrett, Centralforeningen for Udbredelse af Legemsøvelser og Vaapenbrug, dannet. Den hadde et uttalt mål om å utbre ferdigheter i legemsøvelser og våpenbruk blant alle samfunnsklasser.⁹⁸ Til tross for dette målet ble Centralforeningen en organisasjon styrt av samfunnseliten. På denne tiden ble det også etablert skytterlag og turnforeninger. Etter hvert dukket også idrettsgrener importert fra Storbritannia, som fotball, tennis og friidrett, opp i Norge.

I 1910 ble Norges Riksforbund for Idræt (Riksforbundet) dannet. Riksforbundet bestod av de fleste særforbundene, Centralforeningen og turnbevegelsen. Dessuten var militær idrett organisert i Riksforbundet. Organisatorisk var Riksforbundet underlagt forsvarsdepartementet. Flere konflikter førte til at Riksforbundet fikk en kort levetid. I 1919 ble Riksforbundet oppløst. Norges Landsforbund for Idræt (Landsforbundet) ble dannet. Dette skjedde etter at staten grep inn. Bevilgningene til idretten ble opprinnelig gitt for å styrke landets forsvarsevne. Denne begrunnelsen ble fremdeles opprettholdt. Det viste seg blant annet ved at idrettssakene sorterte under forsvarsdepartementet og Stortingets militærkomité.

Arbeiderklassen og idretten

Utviklingen av idrettsbevegelsen i Norge skjedde parallelt med den politiske og samfunnsmessige utviklingen. Allerede fra 1860-tallet var det en sammenheng mellom idrett og politikk. Hvis man sammenlikner den politiske og den idrettslige situasjonen på slutten av 1800-tallet, ser man at arbeiderklassen var stengt ute fra de to organisasjonssfærene fram til allmenn stemmerett for menn ble innført i 1898. Hjulpet av stemmerett, bedre organisering gjennom dannelsen av Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon i 1899 og høykonjunktur etter 1905, ble arbeiderklassens posisjon i samfunnet betraktelig styrket. Landsorganisasjonen hadde i 1920 over 140 000 medlemmer, mens Arbeiderpartiet samlet hver tredje velger i landet fra 1915.⁹⁹ Perioden fra 1900 og framover var en periode preget av økt politisk bevissthet, økt politisk organisering og økt politisk innflytelse for arbeiderklassen. Radikaliseringen av arbeiderklassen skjød fart etter revolusjonen i Russland i 1917.

⁹⁸ Olstad s. 11.

⁹⁹ Furre s. 62.

Framgangen på det politiske området smittet ikke over på det idrettslige. Fortsatt var arbeiderklassen uten innflytelse i idrettsbevegelsen, men det var i denne perioden at den fikk øynene opp for idretten. Økt fritid som følge av reformer påvirket dette. Utviklingen i Norge hadde klare likhetstrekk med utviklingen i andre europeiske land, som har blitt vist i forrige kapittel. Arbeidervernloven av 1915 førte til 10-timersdag. Stortinget vedtok enstemmig i juni 1919 å innføre 48 timers arbeidsuke i industrien. I innstillingen til loven om 8-timersdagen ble de positive virkningene for arbeiderstanden sterkt understreket. Blant annet ble det lagt vekt på at åttetimersdagen ville løfte arbeiderklassen både sosialt og kulturelt.¹⁰⁰

Den første idrettsforeningen særskilt for arbeidere var Fagforeningernes Idrætsforening i Oslo, og som senere fikk navnet Sportsklubben 09.¹⁰¹ Fra 1917 arrangerte Arbeiderpartiet årlige ”arbeiderfester” på Dæhlenenga i Oslo, hvor hovedinnslaget var idrett. Disse arrangementene med fokus på idrett viste at man i deler av arbeiderklassen var klar over at idretten kunne spille en større rolle utover det å være en fritidssysse.

Fortsatt stod arbeiderklassen uten innflytelse over den eksisterende organiserte idrettsbevegelsen. Det oppstod derfor et behov for en organisering av de arbeiderne som bedrev idrett utenfor den organiserte idrettsbevegelsen. I 1918 kom det første forsøket på en slik organisering da Arbeiderpartiets ungdomslag på Grünerløkka i Oslo fikk alle partiets ungdomslag i byen til å velge representanter til et idrettsutvalg.¹⁰² Arbeidet med idrettsutvalget gav ingen snarlige resultater.

Først to år etter at idrettsutvalget ble dannet, kom det første resultatet. Idrettsutvalget besluttet våren 1920 å danne et eget idrettslag for medlemmene i ungdomsbevegelsen. Navnet på idrettslaget ble Spartacus, inspirert av slaveopprøret i antikkens Roma og Spartakusoppstanden i Tyskland i 1919. Som navnet gav uttrykk for hadde idrettslaget et politisk program. Det kom åpent til uttrykk i formålsparagrafen, som slo fast at idrettslaget skulle virke for kommunismens utbredelse blant idrettsfolkene.¹⁰³ Sentralt i arbeidet med Spartacus sto Rolf Hofmo. Han var aktiv i Arbeiderpartiets ungdomslag på Grünerløkka, og var initiativtakeren til idrettsutvalget i 1918.

Oppslutningen om Spartacus var til å begynne med beskjeden. En mulig årsak til dette var at motstanden mot idretten var stor blant de politisk aktive og radikale i arbeiderbevegelsen. Idretten ble av en del sett på som unyttig og som en avsporing fra

¹⁰⁰ Hodne, Ørmulf, *Folk og fritid, en mellomkrigsstudie i norsk arbeiderbevegelse*, Oslo 1994, s. 15.

¹⁰¹ Olstad s. 185.

¹⁰² Olstad s. 206.

¹⁰³ Olstad s. 208.

klassekampen. Særlig i den eldre generasjonen var det mange som hadde en negativ holdning til idrettslivet, som de mente avpolitiserde ungdommen. Det var ikke fritt for at enkelte så litt skeptisk til dem ”som hadde det i beina og ikke i hodet”, og noen betraktet idrettslivet som en konkurrent til arbeiderbevegelsens eget forenings- og organisasjonsliv.¹⁰⁴ Motstanden mot idretten var ikke særegen for arbeiderbevegelsen i Norge, men derimot et trekk man finner igjen hos arbeiderbevegelsene i flere land.

En endring i synet på idretten gjorde seg gjeldende fra 1921. En faktor var påvirkning utenfra. Ungdomsinternasjonalens økte vektlegging av idrettsarbeidet og dannelsen av Røde Sportsinternasjonalen i 1921 er eksempler på dette. En annen faktor var den hjemlige situasjonen, som var preget av streik. Borgerlige idrettslag organiserte streikebrytere gjennom Samfundshjelpen under storstreiken i 1921. Samfundshjelpen var en organisasjon som ble stiftet i 1920 etter initiativ av Den norske Bankforening, Norges Handelsstands Forbund, Norges Håndverkerforbund, Norges Industriforbund, Norges Rederforbund og Norges Bondelag. Målet med Samfundshjelpen var å holde i gang virksomheter som ble stanset ved streiker. Forbildet var den tyske organisasjonen ”Technische Nothilfe.” Frykten for at arbeiderungdom som var aktive i borgerlige idrettslag, skulle ende opp som streikebrytere, ble reell. Dette presset på behovet for et større engasjement fra arbeiderbevegelsen på idrettsområdet. I et foredrag Rolf Hofmo holdt i 1921 fremhevet han viktigheten av at kommunistene måtte få tak i ungdommen som var organisert i den borgerlige idrettsbevegelsen. Det måtte dannes kommunistiske idrettslag som skulle bli så interessante at ungdommen fra den borgerlige idrettsbevegelsen fikk lyst til å gå over. På den måten ville man, ifølge Hofmo, få den nødvendige kontrollen over ungdommen og få ungdommen påvirket av kommunismen.¹⁰⁵

I tillegg til frykten for at arbeidere kunne bli brukt som streikebrytere var det en motstand mot den eksisterende idrettsorganisasjonen. Norges Landsforbund for Idrett var underlagt forsvarsdepartementet. Det som kanskje skapte størst forargelse blant arbeiderungdommen var at ledende skikkelser i idrettsbevegelsen også var fremtredende i Samfundshjelpen, samtidig som idrettsbevegelsen skulle være politisk nøytral. Mens arbeiderne var faglig og politisk organisert i egne organisasjoner som bekjempet det bestående samfunnet med alle midler, stod de tilsluttet en idrettsorganisasjon som var ledet av deres verste klassefiender.¹⁰⁶ Arbeiderklassen var ikke representert i ledelsen i

¹⁰⁴ Larsen s. 15.

¹⁰⁵ Olstad s. 208.

¹⁰⁶ Aasebøe s. 3.

Landsforbundet. Ledelsen bestod av militære og representanter fra borgerskapet. Landsforbundet tok riktignok affære med koblingen mellom idrettsbevegelsen og Samfundshjelpen ved å ekskludere de tillitsmennene som hadde forbindelser til Samfundshjelpen. Dette forandret ikke synet på Landsforbundet som en politisk idrettsbevegelse med et borgerlig innhold.

Innen arbeiderbevegelsen så flere at idretten kunne tjene arbeiderklassens interesser. Dette kunne skje på to måter. For det første ved å føre sosialistiske ideer inn i idrettsbevegelsen, og for det andre gjennom å skape en sterk, alternativ organisasjon som virket i ”sanhørighet med klassens øvrige organisasjoner” og tok del i den politiske agitasjon og maktkamp.¹⁰⁷ Idretten kunne brukes politisk. Tusenvis av ungdommer var aktive i idretten. Idrettsarenaer var derfor en plass som var ypperlig egnet til å drive politisk propaganda.

Arbeidernes Idrettsopposisjon

Norges kommunistiske ungdomsforbunds sentralstyre nedsatte i mai 1921 et eget idrettsutvalg. I utvalget satt Ungdomsforbundets formann Aksel Zachariassen og nestformann Einar Gerhardsen sammen med partisekretær Trygve Lie og Eivind Hofmo, bror av Rolf Hofmo og formann i Spartacus, og dessuten Erling Falk. Under Ungdomsforbundets formannskonferanse i september 1921 ble det vedtatt at man skulle arbeide for enten å erobre de eksisterende idrettsorganisasjoner, eller dersom dette ikke var mulig, måtte ”de bestaaende idrætsorganisationer sprænges og et eget arbeidernes idrætsforbund opprettes.”¹⁰⁸ Blant lederskikkelsene innen Ungdomsforbundet var det ingen som ønsket at arbeideridretten skulle brukes som et ledd i forberedelsene til væpnet kamp. Man ville i stedet arbeide for å øke klassebevisstheten hos arbeideridrettsmennene, og samtidig hindre at idrettsbevegelsen ble et støttepunkt for borgerlige krefter i samfunnet. Gerhardsen, Zachariassen og Lie var alle for linjen med å arbeide for en indre opposisjon innen Norges Landsforbund for Idrett. Rolf Hofmo er vanskeligere å plassere.¹⁰⁹ I og med at Gerhardsen, Lie og Zachariassen var for en indre linje var det flertall mot å danne et eget idrettsforbund i Ungdomsforbundets idrettsutvalg.

Senere på året dannet Ungdomsforbundet sammen med Landsorganisasjonen og Arbeiderpartiet en komité som skulle drøfte forholdet mellom arbeideridretten og

¹⁰⁷ Hodne 1995 s. 104.

¹⁰⁸ Halvorsen, Terje, *Partiets Salt. AUFs historie*, Oslo 2003, s. 116.

¹⁰⁹ Olstad s. 213.

Landsforbundet. Navnet på komiteen var Arbeidernes Idrettskomité. Foruten Gerhardsen og Zachariassen fra Ungdomsforbundet, var Landsorganisasjonen representert med Jens Teigen, og Arbeiderpartiet med Fredrik Monsen og Trygve Lie. Som utvalgets sekretær fungerte Olaf Thorsen. I februar 1922 forlangte Spartacus et møte med denne komiteen. Resultatet av dette møtet ble at Spartacus ble anerkjent som en samarbeidende organisasjonsinstans, og det ble besluttet å innkalle til et fellesmøte i Oslo for å drøfte taktikk og retningslinjer for arbeideridretten.¹¹⁰ 27. februar ble det arrangert et fellesmøte hvor spørsmålet om dannelsen av en egen arbeideridrettsorganisasjon ble behandlet. Utfallet av fellesmøtet ble at det skulle arbeides for en indre linje som grunnlag for dannelsen av en opposisjon. Våren 1922 sendte Arbeidernes Idrettskomité, hvor Spartacus nå var med, en invitasjon til en konferanse i Folkets Hus i Oslo senere på våren.

I innbydelsen ble det stilt en rekke spørsmål i forbindelse med den organiserte idretten, slik som den artet seg for arbeiderbevegelsen. Blant annet ble det stilt spørsmål om man skulle la idrettsbevegelsen bli et våpen i overklassens hender, og om man kunne la den organiserte streikebryterbevegelsen ha idrettsforeningene som sitt beste virkefelt.¹¹¹ Konferansen fant sted 28. mai i Folkets Hus i Oslo. Tilstede var 80 representanter fra 38 foreninger.¹¹² Under konferansen ble Arbeidernes Idrettsopposisjon dannet. Arbeidernes Idrettsopposisjon hadde til hensikt å samle alle idrettsorganisasjoner som var enige i arbeidet for idretts og friluftsliv blant arbeiderne, både de som var tilknyttet den borgerlige idrettsorganisasjonen og de som stod utenfor. Det var også et krav fra Arbeidernes Idrettsopposisjon om at arbeideridrettsmennene måtte få innflytelse i det administrative arbeidet i idrettsforeninger, kretser og forbund. I tillegg ville Arbeidernes Idrettsopposisjon gå til kamp mot vervingen av streikebrytere innen idrettslagene. Det var også et krav at idretten ble underlagt undervisningsdepartementet, og ikke forsvarsdepartementet slik idretten var.¹¹³ Blant representantene som møtte opp til konferansen kom flere med fullmakt til å danne et eget forbund. Dette ble ikke resultatet. Arbeidernes Idrettsopposisjonen satset på både en indre og en ytre linje, Arbeidernes Idrettsopposisjon skulle organisere idrettslag både innenfor og utenfor Landsforbundet.

Når det gjaldt det organisatoriske skulle Arbeidernes Idrettsopposisjon ledes av et styre på ni medlemmer. Sammensetningen av styret var følgende: landsmøtet skulle velge seks

¹¹⁰ Larsen s. 15.

¹¹¹ Larsen s. 15.

¹¹² Hodne 1995 s. 107.

¹¹³ Rolf Hofmos arkiv AAB serie D boknummer 0013. Love for "Arbeidernes idrætsopposisjon" 1921.

medlemmer, mens Landsorganisasjonen, Arbeiderpartiet og Norges Kommunistiske Ungdomsforbund skulle ha et medlem hver.¹¹⁴ Styret valgte selv formann, viseformann, sekretær og kasserer. Som styremedlemmer ble blant andre Trygve Lie, Einar Gerhardsen og Rolf Hofmo valgt.¹¹⁵

Vedtaket om å danne Arbeidernes Idrettsopposisjon ble fulgt opp med et opprop til ”alle arbeideridrettsmenn i Norge.” Oppropet var en ideologisk begrunnelse for vedtaket om å stifte idrettsopposisjonen. Arbeiderne og arbeiderungdommen hadde kastet seg over idrettslekene som en behagelig avveksling fra det tunge og ensformige kroppsarbeidet. Desto mer påkrevet var det å gjøre oppmerksom på at de bestående idrettsorganisasjoner stort sett ble ledet av folk som var arbeidernes direkte klassemotstandere og planmessig utnyttet idrettsbevegelsen til fordel for sitt militaristiske og arbeiderfiendtlige samfunnssyn.¹¹⁶ Oppropet viste at Arbeidernes Idrettsopposisjon hadde en klar politisk karakter.

For Arbeiderpartiet var planen med idrettsopposisjonen helt klart å vinne kontroll over idrettsbevegelsen, dette skulle skje gjennom politisk infiltrasjon. Arbeidernes Idrettsopposisjons virksomhet hadde gått ut på å erobre de bestående idrettsorganisasjonene slik at de arbeidet i samsvar med arbeiderklassens interesser.¹¹⁷

Til tross for at Arbeidernes Idrettsopposisjon satset på både en ytre og en indre linje, og ikke brudd med Landsforbundet, var det klart at et såpass radikalt program som idrettsopposisjonen stod for ville skape sterke reaksjoner. Samfundshjelpen, som i utgangspunktet ikke hadde noen idrettslig tilknytning, men som trolig følte uttalelsene om streikebrytingen som et slag rettet mot seg, anbefalte sterkt Landsforbundet for Idrett å ekskludere de klubbene som sluttet seg til Arbeidernes Idrettsopposisjon.¹¹⁸ Landsforbundet foretok seg foreløpig ingenting. I stedet godtok Landsforbundet ”dobbel medlemskap,” så lenge vedkommende idrettslag i sine lover utelukkende opererte med bestemmelser som angikk idretten som sådan.¹¹⁹ Mange oppfattet nok Arbeidernes Idrettsopposisjon som et ”mellomspill” på veien mot fullt brudd med Landsforbundet og den borgerlige idretten. Dette gjaldt både blant de borgerlige og blant arbeideridrettsmennene selv. Enkelte var av den oppfatningen at arbeiderne måtte trekke et klart skille mellom seg og den borgerlige klassen

¹¹⁴ Rolf Hofmos arkiv AAB serie D boksnummer 0013. Love for ”Arbeidernes idrætsopposition” 1921.

¹¹⁵ Larsen s. 17.

¹¹⁶ Hodne 1995 s. 108.

¹¹⁷ Hodne 1995 s. 109.

¹¹⁸ Larsen s. 19.

¹¹⁹ Nordahl, Gunnar og Tyrihjell, Odd, *Norsk idrett gjennom hundre år 1861-1961*, Oslo 1961, s. 142.

på idrettsområdet. I denne prosessen ville dannelsen av et eget idrettsforbund for arbeiderne være et naturlig steg.¹²⁰

Kontakter knyttes med utlandet

Den første sportslige kontakten med arbeideridretten i utlandet ble opprettet vinteren 1922. Tidlig på vinteren mottok Spartacus en invitasjon fra det tyske Arbeiter Turn- und Sportsbund til å delta i et bryterstevne i Leipzig sommeren 1922.¹²¹ Dette var den første tyske sports- og turnfesten for arbeidere som ble arrangert, og arbeideridrettsmenn fra en rekke europeiske land deltok. Spartacus sendte to brytere til stevnet. Dette ble det første samarbeidet mellom arbeideridretten i Norge og den utenlandske. Når det gjelder organisatorisk kontakt var det allerede sommeren før knyttet kontakt med Røde Sportsinternasjonalen. Til stiftelseskonferansen av RSI i Moskva i juli 1921 var Norge invitert med en representant, men ingen møtte opp fra norsk side.¹²²

Etter dannelsen av Arbeidernes Idrettsopposisjon ble kontakten med RSI sterkere. Det tidligste eksemplet på korrespondanse mellom norsk side og RSI som finnes i arkivmaterialet, er en rapport om situasjonen i Norge skrevet av Olaf Thorsen i november 1922.¹²³ Thorsen beskrev situasjonen i Norge som vanskelig. Et problem som ble nevnt var uenigheten under dannelsen av Arbeidernes Idrettsopposisjon om hvilken linje man skulle legge seg på. Det største problemet var, i følge Thorsen, manglende oppslutning fra idrettsklubber og motstand fra borgerlig side. Blant de klubber som ikke var tilsluttet idrettsopposisjonen var Fagforeningenes Idrettsforening. Hovedpunktet i den borgerlige motstanden kom blant annet fra den borgerlige sportspressen, som hevdet at idrettsopposisjonen var en sammenkobling av idrett og politikk, og at idrett og politikk ikke hadde noe med hverandre å gjøre. På det praktiske planet gjorde motstanden seg gjeldende ved at klubber tilknyttet Arbeidernes Idrettsopposisjon ble nektet å benytte gymnastikksaler til idretter som boksing og turn, og fotballbaner og skøytebaner som ble benyttet av borgerlige klubber.

¹²⁰ Aasebøe s. 6.

¹²¹ Larsen s. 14.

¹²² RGASPI F. 537, op. 1, d. 1, l. 27 Manifest der Roten Sport und Turninternationale. Det fremgår ikke av kildene hvorfor ingen nordmenn møtte opp.

¹²³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 72, l. 1 Rapport von Norwegen.

I 1922 var norske arbeideridrettsutøvere invitert til Sovjetunionen, men ingen reiste.¹²⁴ Et år senere besøkte et sovjetisk fotball-lag, tilsluttet RSI, Norge. Det sovjetiske laget spilte fire kamper mot lag tilsluttet Landsforbundet, en kamp i Trondheim, en på Hamar og to i Oslo.¹²⁵ Selv om kampene gikk mot lag tilknyttet det borgerlige forbundet, var disse kampene viktige som propaganda for arbeideridretten.

Arbeidernes Idrettsforbund dannes

Høsten 1923 ble et vendepunkt for norsk arbeiderbevegelse. For andre gang på to år opplevde Arbeiderpartiet splittelse. I 1921 gikk høyrefløyen i partiet ut og dannet Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti. Denne gangen var det venstresiden, de Moskva-tro, som brøt med Arbeiderpartiet og dannet sitt eget parti, Norges Kommunistiske Parti (NKP). Splittelsen i 1923 kom som følge av bruddet mellom Arbeiderpartiet og Komintern. Som en følge av splittelsen begynte en intens rivalisering mellom Arbeiderpartiet og NKP om makten i arbeiderbevegelsen. Flertallet i Arbeiderpartiet fulgte landsmøteflertallet og partiets ledelse ut av Komintern, mens flertallet i Ungdomsforbundet fulgte sin ledelse over til NKP.¹²⁶

I arbeideridrettsbevegelsen fikk kommunistene størst innflytelse. De fikk en stor fordel ved at størsteparten av ungdomsbevegelsen fulgte deres parti. Som tidligere nevnt var Ungdomsforbundet sentralt i arbeidet med å danne Arbeidernes Idrettsopposisjon. Flere av de kommunistiske ungdomslagene hadde dannet idrettslag. Andre steder hadde tillitsmenn gått inn i eksisterende idrettslag for å påvirke dem innenfra.¹²⁷ I tillegg hadde Ungdomsforbundet arbeidet med å danne idrettsutvalg i alle ungdomslag og fellesutvalg for flere lag. Ungdomsforbundet hadde også planer om at det skulle dannes kommunistiske celler i alle idrettsorganisasjoner. Når det gjelder Ungdomsforbundets stadig økende innsats for arbeideridretten kan dette sammenheng med Ungdomsinternasjonals økte innsats på idrettsområdet. Oppfatning av arbeideridrettsbevegelsen som et sentralt middel i kampen for innflytelse over arbeiderungdommen økte i takt med oppslutningen om arbeideridretten. Ungdomsinternasjonen arbeidet for både en geografisk og kvantitativ utvidelse av den røde idrettsbevegelsen, blant annet gjennom opprettelse av arbeideridrettsforbund under ledelse av

¹²⁴ RGASPI F. 537, op. 1, d. 45, l. 63 Protokoll der 4. Sitzung der Erweiterten Exekutive der Roten Sport-Internationale 9. Februar 1923.

¹²⁵ Hofmo 1937 s. 29.

¹²⁶ Maurseth s. 313.

¹²⁷ Olstad s. 214.

den kommunistiske ungdomsbevegelsen. Størst suksess hadde ungdomsbevegelsen i Norge.¹²⁸

De som betraktet Arbeidernes Idrettsopposisjon som kun et mellomspill på veien til et selvstendig idrettsforbund for arbeiderne fikk rett i 1924. Selve foranledningen for opprettelsen av et eget forbund for arbeideridretten var et bryterstevne 22.-23. mars i 1924. Arbeidernes Idrettslag og Fagforeningenes Idrettslag i Oslo arrangerte et bryterstevne med deltakere fra den svenske idrettsopposisjonen og det finske arbeideridrettsforbundet. Ettersom de utenlandske bryterne ikke var organisert i det internasjonale bryteforbundet, og siden det norske bryteforbundet stemplet stevnet som et politisk stevne, forbød det sine medlemmer å delta. Til tross for forbundets forbud stilte 15 norske deltakere opp, av disse representerte 11 Fagforeningenes Idrettsforening. Det politiske innholdet ved stevnet begrenset seg til at røde, norske, svenske og finske flagg prydet Cirkus Verdensteater, hvor stevnet ble arrangert, og at ”Internasjonalen” ble spilt. De bryterne som trosset bryteforbundets forbud mot å delta fikk i etterkant disiplinærstraff fra forbundet. Straffen, som kom 7. april 1924, var utelukkelse fra internasjonale stevner i ett år. Dette vakte harme, i hvert fall i Fagforeningenes Idrettsforening, og ble brukt som bevis på at idrettsledelsen ikke ville la arbeiderne få konkurrere med sine utenlandske klassefeller.¹²⁹

Som et resultat av dette bestemte Fagforeningenes Idrettsforening å melde seg ut av Landsforbundet og inn i Arbeidernes Idrettsopposisjon. Som betingelse for innmeldingen satte Fagforeningenes Idrettsforening som krav at det ble dannet et arbeidernes idrettsforbund. Suspensjonen kom også overraskende på Arbeidernes Idrettsopposisjons lag og medlemmer, som i årevis hadde deltatt på stevner arrangert av Oslo faglige Samorganisasjon og Oslo Arbeiderparti, hvor det var heist røde flagg og hvor ”Internasjonalen” ble spilt og sunget.¹³⁰ Før 7. april 1924 betraktet ikke Landsforbundet deltakelsen i slike stevner som politikk. Årsaken til at Bryterforbundet nå reagerte så sterkt var at forbundet selv ville blitt diskvalifisert av det internasjonale bryterforbundet hvis man ikke hadde reagert.¹³¹

Arbeidernes Idrettsopposisjons tredje landsmøte ble arrangert i Folkets Hus i Oslo 8.-9. juni i 1924. På landsmøtet fremmet Fagforeningenes Idrettsforening et forslag om å danne et eget Arbeidernes Idrettsforbund. Det er viktig å understreke at initiativet til dannelsen av et eget forbund for arbeideridretten kom fra en klubb og ikke Idrettsopposisjonen. Ironisk nok en

¹²⁸ Gounot s. 75.

¹²⁹ Olstad s. 214.

¹³⁰ Larsen s. 26.

¹³¹ Nordahl s. 142.

klubb som i utgangspunktet ikke engang var medlem av Arbeidernes Idrettsopposisjon. Forslaget om å danne Arbeidernes Idrettsforbund ble vedtatt med 51 mot 4 stemmer.¹³² Landsmøtet valgte Harald Liljedahl til sin første formann. Liljedahl ble valgt med 29 stemmer, mens Olaf Thorsen fikk ni. I sin takketale understreket Liljedahl det gode samarbeidet Arbeidernes Idrettsopposisjon hadde hatt med RSI, og foreslo at dette samarbeidet måtte fortsette og utvides. Forslaget ble vedtatt med applaus.¹³³ RSI var representert gjennom Fritz Reussner, på denne tiden RSIs representant i Berlin.¹³⁴ De internasjonale forbindelsene ble ytterligere forsterket på landsmøtet gjennom hilsningstelegrammer fra det finske og tsjekkiske arbeideridrettsforbund.

Under stiftelseskonferansen ble det enstemmig vedtatt at AIF skulle slutte seg til RSI.¹³⁵ Selv om Arbeidernes Idrettsopposisjon samarbeidet med RSI, var man ikke å regne som en fullverdig seksjon av RSI. Dette kom til uttrykk under et eksekutivmøte i RSI i februar 1923, hvor Olaf Thorsen hevdet at Idrettsopposisjonen var en seksjon av RSI, mens Nikolaj Podvoiskij hevdet at Idrettsopposisjonen ikke formelt sett var medlem.¹³⁶ Siden Podvoiskij var president i RSI er det naturlig å tro mer på hans ord enn Thorsens. Men ting kan tyde på at et medlemskap var aktuelt før dannelsen av AIF. I et brev fra Idrettsopposisjonen ved Harald Liljedahl til RSI 13. desember 1923 ble opptakelsesbetingelsene for innmelding i RSI etterlyst.¹³⁷ Dette kan også ha vært et ledd i forberedelsene til dannelsen av et eget forbund.

Det første forbundstyret gjorde var å utarbeide et opprop. I oppropet kom forbundets politiske linje klart til uttrykk. Arbeideridrettsungdommen skulle ikke bare bli fortrolige med idretten, men den måtte også kjempe for arbeiderklassens ideer. Kun ved å slutte seg til arbeidernes idrettsforeninger kunne den idrettsdyrkende arbeiderungdommen bli fortrolig med de sosiale ideer.¹³⁸ Dette var en del av et klart radikalt program.

Allerede under stiftelsesåret opplevde AIF vekst. Ved stiftelsen var det 4810 medlemmer i klubber tilknyttet AIF, senere på året var tallet steget til 5686 medlemmer i 85 lag som var tilknyttet AIF.¹³⁹ Dannelsen av et eget forbund førte også til at flere av de sentrale skikkelsene i Arbeidernes Idrettsopposisjon trakk seg ut av idrettsarbeidet. Dette gjaldt både

¹³² Larsen s. 30.

¹³³ Arbeiderbladet 10.06.1924.

¹³⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 76, l. 45 Proletariersport in Norwegen.

¹³⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 76, l. 45 Proletariersport in Norwegen.

¹³⁶ RGASPI F. 537, op. 1, d. 45, l. 54 Protokoll der 4. Sitzung der Erweiterten Exekutive der Roten Sport-Internationale am 9. Februar 1923.

¹³⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 72, l. 38 Brev fra Arbeidernes Idrettsopposisjon til RSI.

¹³⁸ Arbeiderbladet 10.06.1924.

¹³⁹ Rolf Hofmos arkiv AAB serie D boknummer 0013. Oppgave over A.I.F.s og den borg. idretts medlemstall 1924-1934.

Einar Gerhardsen og Trygve Lie. Særlig Trygve Lie var skeptisk til dannelsen av et politisk idrettsforbund. Lie var ikke fornøyd med at det ble dannet et idrettsforbund med en så tydelig politisk tendens, derfor forholdt han seg passiv de neste årene.¹⁴⁰

RSIs rolle i dannelsen av AIF

Det er liten tvil om at splittelsen i Arbeiderpartiet gav kommunistene frie hender til å arbeide for dannelsen av et politisk idrettsforbund. Spørsmålet er om episoden med bryterstevnet vinteren 1924 bare var et lykketreff for tilhengerne av et eget forbund. Mye tyder på at Olaf Thorsen sto bak. Etter partisplittelsen gikk Thorsen inn i NKP. ”Thorsen med skjegget” var erklært kommunist og forbundstilhenger, samtidig var han en kjent og populær bryteleder. Han hadde en finger med i svært mye av arbeideridretten i Oslo, og han hadde året før stiftet Arbeidernes Idrettslag som arrangerte bryterstevnet i mars 1924.¹⁴¹ Gjennom sitt aktive arbeid med idretten kom også Thorsen i kontakt med arbeideridretten utenlands. Thorsen ble med i RSIs eksekutivkomité. Dette skjedde før opprettelsen av AIF og før det ble en norsk seksjon av RSI.¹⁴²

I og med Thorsens rolle som medlem av RSIs eksekutivkomité kan det være grunn til å stille spørsmål om stiftelsen av Arbeidernes Idrettsforbund skjedde på initiativ fra RSI. Allerede i november 1922 hadde eksekutivkomiteen i RSI planer om at det skulle opprettes en egen arbeideridrettsorganisasjon i Norge etter initiativ fra RSI, hvor målet var løsrivelse av arbeiderelementene i den borgerlige organisasjonen.¹⁴³ For RSI var det viktig å hindre at sosialdemokratene fikk kontroll over arbeideridrettsbevegelsen, slik tilfellet var flere steder i Europa hvor arbeideridretten var tilknyttet SASI. Innflytelse over arbeideridrettsbevegelsen i Norge var særdeles viktig for RSI da de ønsket at arbeideridretten i Norge skulle være foregangseksempel for resten av Skandinavia. Hvis man lyktes i Norge, ville det bli lettere for RSI å lykkes i Sverige og Danmark, og kanskje også i Finland.¹⁴⁴

Det faktum at Olaf Thorsen ble representant i eksekutivkomiteen i RSI før arbeideridrettsbevegelsen i Norge fikk fullverdig medlemskap i RSI, tyder på at RSI så

¹⁴⁰ Lie s. 80.

¹⁴¹ Olstad s. 215.

¹⁴² Det fremgår ikke i kildene når Thorsen ble medlem i eksekutivkomiteen, men korrespondansen tyder på at det skjedde i 1923.

¹⁴³ RGASPI F. 537, op. 1, d. 76, l. 41ff. Brev fra eksekutivkomiteen i RSI til eksekutivkomiteen i Komintern 28.11.1922.

¹⁴⁴ RGASPI F. 537, op. 1, d. 45, l. 58 Protokoll der 4. Sitzung der Erweiterten Exekutive der Roten Sport-Internationale 9. Februar 1923.

Thorsen som en viktig figur for å påvirke den norske arbeideridrettsbevegelsen i en kommunistisk retning. Et eksempel på dette er et brev fra Olaf Thorsen til Fritz Reussner fra 25. desember 1923 hvor Thorsen understreket at så lenge kommunistene var aktive nok i det organisatoriske arbeidet i Arbeidernes Idrettsopposisjon, kom man til å lykkes.¹⁴⁵

Thorsens dobbeltrolle som eksekutivkomitémedlem i RSI og medarrangør av bryterstevnet i mars 1924 var med på å øke mistanken om at bryterstevnet var en bevisst provokasjon mot det borgerlige forbundet. Riktignok hadde aldri Landsforbundet og dets særforbund reagert på slike stevner tidligere, men de bryterne som stilte opp var klar over at det kunne få konsekvenser. Allerede i 1923 ble planen om å provosere fram en utestengelse fra det borgerlige forbundet lansert i RSI.¹⁴⁶ Gjennom bryterstevnet klarte Thorsen og RSI ikke bare å fremprovosere en utestengelse fra det borgerlige forbundet, en utestengelse som vakte sinne i arbeideridrettsbevegelsen, men fikk også snudd Fagforeningenes Idrettsforening over på sin side. I fra å stå utenfor Arbeidernes Idrettsopposisjon gikk nå Fagforeningenes Idrettsforening i spissen for dannelsen av et eget forbund for arbeideridretten.

RSIs målsetting i Norge, slik den kom til uttrykk i 1923, var først og fremst å få dannet et eget arbeideridrettsforbund. Spørsmålet om når tilknytningen til RSI skulle skje måtte komme i andre rekke, hovedsaken var å danne en arbeiderorganisasjon og holde arbeiderungdommen borte fra den borgerlige bevegelsen.¹⁴⁷ Planen var at et eget arbeideridrettsforbund skulle være dannet innen ett år. Årsaken til at det var viktigere å få dannet et forbund før man knyttet seg til RSI var frykten for at reformistene ville forbli i det borgerlige forbundet hvis man kjørte for hardt på å orientere seg mot Moskva. Det var en frykt for at man i så fall skulle bli en liten organisasjon og ikke en masseorganisasjon.

Oppsummering

Utviklingen i Norge hadde mange likhetstrekk med utviklingen i andre land, med kortere arbeidsdag og økt fritid til arbeiderklassen. Også i Norge utelukket den eksisterende idrettsbevegelsen i stor grad arbeiderklassen. Norges Landsforbund for Idrett ble ansett for å være en borgerlig politisk organisasjon med et arbeiderfiendtlig innhold. Kontakten mellom den borgerlige idrettsbevegelsen og Samfundshjelpen, og det at idretten var underlagt

¹⁴⁵ RGASPI F. 537, op. 1, d. 72, l. 39f.

¹⁴⁶ RGASPI F. 537, op. 1, d. 45, l. 59 Protokoll der 4. Sitzung der Erweiterten Exekutive der Roten Sport-Internationale 9. Februar 1923.

¹⁴⁷ RGASPI F. 537, op. 1, d. 75, l 103f. Bericht über die Exekutivsituation der Roten Sportinternationale 1923.

Forsvarsdepartementet, støttet opp under dette. I tillegg opplevde arbeideridrettsungdommen ofte å bli nektet adgang til idrettsplasser som borgerlige klubber disponerte. Selv om arbeiderklassen hadde oppnådd de samme politiske rettighetene som den borgerlige klassen, følte man at dette ikke gjaldt på idrettens område.

Etter at man oppdaget at idretten kunne brukes som arena for politisk propaganda, ble idrettsarbeidet satt på agendaen i flere av arbeiderbevegelsens organisasjoner. Idretten kunne brukes til å få ungdommen inn under sin innflytelse, samtidig som de ble holdt borte fra borgerlig påvirkning. Dette går som en rød tråd fra opprettelsen av Spartacus, via Arbeidernes Idrettskomité og Arbeidernes Idrettsopposisjon fra 1922, og fram til dannelsen av Arbeidernes Idrettsforbund i 1924.

Det kan stilles spørsmål om et eget forbund ville ha sett dagens lys uten påvirkning fra Røde Sportsinternasjonalen og kommunistenes arbeid. Det var ingen tvil om at RSI hadde en plan om å opprette et eget forbund i Norge, og at bryterstevnet i mars i 1924 var et ledd i en plan som gikk ut på å provosere fram et brudd med Landsforbundet. Samtidig var splittelsen av Arbeiderpartiet en fordel for de som arbeidet for et brudd med Landsforbundet, da flertallet i Ungdomsforbundet valgte å gå inn i NKP. Ved dannelsen av AIF hadde de som arbeidet for en indre linje innen Landsforbundet tapt. De moderate lederskikkelsene fra Arbeidernes Idrettsopposisjon forlot idrettsarbeidet, de som arbeidet for et eget forbund tilsluttet RSI hadde seiret.

Kapittel 4: Partienes kamp

Etter forbundsannelsen i 1924 var det nødvendig for Arbeidernes Idrettsforbund å markere at det var et levedyktig forbund. Det klareste beviset på at AIF hadde livets rett var oppslutningen om forbundet. Ved dannelsen i juni i 1924 hadde AIF 4810 medlemmer, ved utgangen av året hadde medlemstallet steget til 5686 medlemmer, antallet idrettslag som var tilsluttet forbundet var 85.¹⁴⁸ Året etter var tallet økt til 6608 medlemmer og 96 lag. AIF var et forbund i vekst. Et annet trekk ved utviklingen var geografisk spredning. Arbeideridretten i Norge hadde sitt utløp i Oslo. Etter stiftelsen av AIF spredte arbeideridretten seg utover landet. I 1926 ble det dannet foreninger tilknyttet AIF i Kristiansand, Stavanger, Ålesund, Vardø, Namsos, Notodden, Drammen, Hesdalen, Stensli, Follafoss, Trolla, samt flere nye foreninger i Oslo.¹⁴⁹

Brudd med Landsforbundet

Til tross for at AIF var dannet som en reaksjon mot politikken til det borgerlige Landsforbundet for Idrett hadde medlemmer i AIF lov til å delta i stevner i regi av Landsforbundet. Et endelig brudd var ennå ikke tatt med den borgerlige idrettsbevegelsen. Først to år etter dannelsen av Arbeidernes Idrettsforbund ble det fullt brudd mellom de to idrettsforbundene. Under landsmøtet i april i 1926 vedtok Arbeidernes Idrettsforbund å nekte sine medlemmer å stille opp på arrangementer og idrettsstevner hvor også idrettsutøvere tilknyttet Landsforbundet for Idrett deltok.¹⁵⁰ Begrunnelsen for forbudet var at AIF ville samle arbeiderungdommen i arbeiderklassens egne organisasjoner. Forbudet var uten tvil et svar på Landsforbundets beslutning i 1925 om at lag og enkeltmedlemmer ikke måtte delta i AIF-stevner.¹⁵¹ Det kan også sees på som svar på Landsforbundets manglende oppfølging av AIFs krav. Spesielt gjaldt dette kravet om at streikebrytere måtte utelukkes fra idrettsarenaen. AIF følte seg motarbeidet både av det borgerlige forbundet og av staten. Mens Landsforbundet for Idrett mottok 100 000 kroner i statsstøtte, fikk ikke AIF så mye som ett rødt øre fra staten. Et annet krav fra AIFs side var at idretten måtte flyttes fra forsvarsdepartementet til undervisningsdepartementet. Disse kravene, som ble stilt på

¹⁴⁸ Rolf Hofmos arkiv AAB serie D boks 0013. Oppgave over A.I.F.s og den borg. idretts medlemstall 1924-1934.

¹⁴⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 21 Beretning 1925-1926.

¹⁵⁰ Arbeiderbladet 6. april 1926.

¹⁵¹ Olstad s. 216.

landsmøtet i 1926, var de samme som førte til opprettelsen av AIF i 1924. Med forbudet mot deltakelse i stevner med borgerlige deltakere var nå forholdet mellom de to idrettsforbundene uforsonlig og frontene steile.

Kampen mot Landsforbundet preget Arbeidernes Idrettsforbund de første årene. Etter hvert kom forbundet også til bli preget av intern politisk kamp. Både blant kommunister og blant arbeiderpartivelgere var det stor enighet om at det var riktig å danne et eget idrettsforbund for arbeiderklassen. I de første leveårene var det stor konsensus om forbundets utvikling. Noe av grunnen til dette var at de organisatoriske og økonomiske oppgavene stod i kø for det unge forbundet og at kampen mot den borgerlige idrettsbevegelsen virket samlende på de forskjellige politiske grupperingene innen arbeideridretten. Til tross for at kommunister hadde de fleste sentrale vervene, var forbundet lite preget av politikk. Årsakene til dette var blant annet at kommunistene ikke foretok ”drastiske grep.” Selv om tidligere uttalelser bar preg av et ønske om en ”rød hær,” ble ikke dette en realitet. For det andre så førte Arbeiderpartiets noe lukne interesse for AIF til å minske konfliktnivået de første årene. Arbeiderpartiet tok ikke åpenlyst avstand fra dannelsen av et eget idrettsforbund, men gav heller ingen aktiv støtte.¹⁵² Blant sentrale skikkelser i Arbeiderpartiet var det flere som var skeptiske til en egen arbeideridrettsorganisasjon. Som tidligere nevnt var Trygve Lie en av dem som var skeptisk til AIF. På Arbeiderpartiets landsmøte i 1925 tok han opp dannelsen av AIF. Han beklaget at saken ikke var satt på dagsorden på landsmøtet, og han beklaget at partiet ikke hadde grepet inn og forhindre at AIF ble dannet. Lie mente at det var feil at Idrettsopposisjonen gikk til det skrittet å danne et eget Arbeidernes Idrettsforbund, i følge han førte dette kun til splittelse og åpen kamp med det borgerlige forbundet.

Under debatten som fulgte kom tre forskjellige oppfatninger til syne. Et standpunkt, som Lie og delvis Alfred Madsen stod for, gikk ut på å få i stand forsoning med det borgerlige Landsforbundet. Som motsats til dette forslaget ble det lansert et forslag som gikk ut på å gi full støtte til AIF. Det tredje synspunktet var en meglende sentrumslinje fremmet av partiformann Oscar Torp. Torp hevdet at partiet burde overlate til ungdomsfylkingen å bestemme holdningen til AIF, dermed unngikk han konfrontasjon med Lies standpunkt. Resultatet på landsmøtet ble at forslaget om full støtte til AIF ble enstemmig vedtatt, Lies aksjon var mislykket.¹⁵³ Mangelen på interesse for arbeideridretten og uenighet om hvordan man skulle forholde seg til arbeideridretten i Arbeiderpartiet var hovedårsakene til at den kommunistiske fløyen fikk kontroll over AIF de første årene. Dette førte også til at forholdet

¹⁵² Olstad s. 217.

¹⁵³ Maurseth s. 527.

mellom AIF og Røde Sportsinternasjonalen kunne utvikles. Det kan stilles spørsmål om dette hadde vært mulig hvis Arbeiderpartiet hadde vist større interesse for AIF allerede fra AIFs dannelse. Et vendepunkt både for Arbeiderpartiets interesse for AIF og konfliktnivået i AIF var den politiske samlingen i 1927, da Arbeiderpartiet og Norges sosialdemokratiske partiet gikk sammen.

Forholdet til RSI i forbundets første år

Som tidligere vist var Røde Sportsinternasjonalen en viktig drivkraft bak dannelsen av Arbeidernes Idrettsforbund. Hvilken innflytelse hadde RSI på den videre utviklingen i AIF, og hvilken rolle kom AIF til å spille i den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen? Norsk arbeideridrett var allerede før forbundsdannelsen en aktør i den internasjonale arbeideridretten. Norske arbeideridrettsutøvere deltok på stevner i utlandet, mens utenlandske arbeideridrettsutøvere kom til Norge. Samtidig som den norske arbeideridretten hadde opprettet kontakter med RSI. Sentralt i alt dette var Olaf Thorsen, som også var medlem av RSIs eksekutivkomité. Etter forbundsdannelsen i 1924 ble båndene med utlandet og RSI ytterligere forsterket. Et eksempel på dette var turneen til et norsk fotballag til Sovjetunionen i august i 1924.¹⁵⁴

Hva forholdet mellom AIF og RSI angikk, kom dette allerede fra begynnelsen av til å være preget av et sprik mellom på den ene siden AIFs ressurser og på den annen side RSIs forhåpninger til hva AIF kunne utrette. Det er viktig å huske på at AIF hadde lite ressurser. De som var aktive i forbundsledelsen gjorde dette på frivillig basis. Det var derfor ganske naturlig at ressursene ikke alltid strakk til. RSI forventet imidlertid løpende informasjon fra forbundsledelsen om AIFs arbeid.¹⁵⁵ Manglende oppfølging av dette og manglende svar på brev og henvendelser skapte irritasjon hos ledelsen i RSI.¹⁵⁶ Den manglende oppfølgingen skyldtes nok i stor grad forbundets manglende ressurser, men en faktor kan nok også være at ledelsen i AIF prioriterte hjemlige arbeidsoppgaver fremfor samarbeidet med RSI. AIFs manglende oppfølging overfor RSI kan tolkes som at AIF ikke følte forpliktelse til å rapportere alle sine gjøremål til RSI. Det kan være en forskjell i synet på hvilke forpliktelser medlemskapet i RSI innebar.

¹⁵⁴ Arbeiderbladet 15.juli 1924.

¹⁵⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 73, l. 30 Brev fra EK til AIFs forbundstyre 30.06.1924.

¹⁵⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 73, l. 38 Brev fra RSIs sekretariat til AIF 29.08.1924.

Høsten 1924 åpnet RSI et internasjonalt idrettsakademi i Moskva. AIF ble invitert til å sende en student til dette akademiet. Oppholdet ved akademiet var dekket av RSI, og skulle vare i ti måneder. Forbundsledelsen plukket ut den norske deltakeren.¹⁵⁷ Undervisningen skulle foregå på tysk, russisk og fransk, og deltakerne kom fra blant annet Tsjekia, Bulgaria, og Tyskland. Idrettsakademiet var et forsøk fra RSIs side på å knytte de forskjellige medlemsseksjonene nærmere seg og et forsøk på å få større innflytelse over medlemsseksjonene.

Åpningen av RSIs idrettsakademi falt sammen med RSIs tredje kongress. Dette var første gang norsk arbeideridrett var representert på et arrangement i RSI sin regi som eget, selvstendig forbund og som fullverdig medlemsseksjon av Røde Sportsinternasjonalen. Proletariatets legemskultur og klassekampen, legemskulturen i SSSR, teknikken og metodikken i proletariatets legemskultur, antimilitarismen og antifascismen og RSI, var blant de sakene som ble behandlet under kongressen.¹⁵⁸ Foruten Norge og Sovjetunionen var representanter fra Tyskland, Tsjekkoslovakia, Frankrike, Italia, Alsace-Lorraine, Østerrike, Sveits, Sverige, Finland, Estland, Litauen, Latvia, Polen, Bulgaria, Jugoslavia, Romania, Belgia, England, Nederland, Danmark, USA, Canada, Uruguay og Sør-Afrika invitert til kongressen.¹⁵⁹ Selv om arbeideridretten ikke var like sterkt utbredt i alle disse landene og ikke alle landene hadde egne arbeideridrettsforbund som var medlemmer i Røde Sportsinternasjonalen, så illustrerer de mange landene som var representert på kongressen arbeideridrettens store geografiske spredning.

AIFs formann Harald Liljedahl og Oskar Hansen var AIFs representanter på kongressen, i tillegg deltok også Olaf Thorsen som medlem av RSIs eksekutivkomité.¹⁶⁰ I et intervju med Arbeiderbladet oppsummerte Harald Liljedahl kongressen. I følge Liljedahl var RSIs fremste oppgave å samle arbeiderungdommen i arbeidernes egne idrettsforeninger, hvor man skulle fremme klassebevisstheten og forståelsen av at arbeiderungdommen gjennom idretten skulle bli gode forkjempere for arbeiderklassens sak. Liljedahl fremhevet også motsetningen til den borgerlige idretten. Mens den borgerlige idretten var opptatt av å sette nye rekorder, skulle arbeideridretten bidra til å heve klassen både kulturelt og fysisk. Et eksempel på hvordan dette skulle gjennomføres i praksis var ordningen med gymsaler ved

¹⁵⁷ Arbeiderbladet 16.10.1924.

¹⁵⁸ Arbeiderbladet 29.september 1924.

¹⁵⁹ Alsace - Lorraine hadde på denne tiden et eget arbeideridrettsforbund.

¹⁶⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 73, l. 44 Brev fra RSIs sekretariat til Olaf Thorsen 25.oktober 1924.

fabrikkene i Sovjetunionen.¹⁶¹ Beundringen av Sovjetunionen og optimisme med tanke på arbeidet og oppgavene til RSI kom tydelig fram i intervjuet med Liljedahl.

Skandinavisk samarbeid

På RSIs verdenskongress ble det tatt initiativ til et skandinavisk arbeideridrettssamarbeid. Det er viktig å huske at i 1924 var det kun i Norge det fantes et eget arbeideridrettsforbund i Skandinavia. For RSI var AIF i Norge viktig som en utstillingsarena for arbeideridretten i Skandinavia. Et tett forhold til AIF kunne gjøre det lettere for RSI å vinne innpass i arbeideridretten i Sverige og Danmark. RSI var derfor en viktig pådriver for økt samarbeid mellom arbeideridretten i de skandinaviske landene. På dette tidspunktet var det ingen tvil om at arbeideridretten stod sterkere i Norge enn i Danmark og Sverige. Organiseringen av arbeideridretten var kommet lenger og var mer omfattende i Norge. I Danmark var situasjonen den at arbeideridretten var styrt av sosialdemokratene, den revolusjonære innflytelsen var svak. De danske arbeideridrettsklubbene som eksisterte var alle tilsluttet Dansk Idrætsforbund (DIF), felles for de fleste av disse klubbene var at ingen av dem hadde noen politisk målsetting.¹⁶²

Fra RSIs side ble det gjort et forsøk på å øke den revolusjonære innflytelsen i dansk arbeideridrett i 1924 i form av kontakt med den kommunistiske ungdomsorganisasjonen(Ungkommunistene).¹⁶³ I et brev beklaget RSIs sekretariat manglende svar fra danskene, fra RSIs side ble viktigheten av et godt grunnarbeid med tanke på å danne et eget arbeideridrettsforbund understreket. Danskene ble invitert til å sende en representant til RSIs kongress i oktober i 1924. Utvelgelsen av representant skulle skje i samråd med det danske kommunistpartiet. Som tidligere vist var Danmark representert under kongressen. RSI oppfordret også danskene til et økt samarbeid med arbeideridrettsbevegelsen i Norge og Sverige. Ledelsen i RSI innså at det å skape et dansk arbeideridrettsforbund tilknyttet RSI ville bli en vanskelig oppgave. I 1927 innrømmet Fritz Reussner at det var for tidlig å stifte et eget arbeideridrettsforbund, men han mente at det var gode forutsetninger for at arbeideridretten kunne vokse og at det derfor var en nødvendighet at det ble drevet agitasjon for en egen arbeideridrett i Danmark.¹⁶⁴

¹⁶¹ Arbeiderbladet 3.november 1924.

¹⁶² Pålbrandt s. 102.

¹⁶³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 66, l. 6 Brev til ledelsen i Ungkommunistene fra RSI 29.8.1924.

¹⁶⁴ Arbeideridrett nr.14 21.3.1927.

I likhet med i Danmark var det ennå ikke dannet et eget arbeideridrettsforbund i Sverige. Men samtidig eksisterte det i Sverige en arbeideridrettsbevegelse utenfor det borgerlige idrettsforbundet, Riksforbundet (RF). En viktig forskjell mellom Norge og Sverige var oppslutningen om arbeideridretten fra sosialdemokratenes side. I Norge stilte som vist de fleste sosialdemokratene seg positive til en egen idrettsbevegelse for arbeidere. Dette var en stor forskjell fra Sverige, hvor sosialdemokratene støttet opp om det borgerlige Riksforbundet. Ledende svenske sosialdemokrater gikk hardt ut mot planene om en separat arbeideridrett. Det gjaldt for eksempel Hjalmar Branting og den sterkt idrettsinteresserte Per Albin Hansson. I følge Per Albin Hansson var den separate arbeideridretten en ”bolsjevikgeschäft.”¹⁶⁵ Arbeideridretten var etter Hanssons oppfatning en ”usvensk foreteelse,” han mente den var mer velmotivert i utlandet hvor klassemotsetningene var større.¹⁶⁶ Nettopp dette var et av hovedargumentene til sosialdemokratene mot å bryte med Riksforbundet. Et brudd med RF ville i følge sosialdemokratene føre til økte klassemotsetninger. Samtidig var det mye som tydet på at RF tilpasset seg arbeideridretten på en måte det borgerlige forbundet i Norge ikke hadde gjort. Fritz Reussner hevdet at RF fryktet arbeideridretten og at RF derfor så gjennom fingrene med at arbeideridrettsforeninger satte seg ut over RFs regler. Et eksempel på dette var at RF lot arbeideridrettsklubber få konkurrere med arbeideridrettsforbund fra andre land.¹⁶⁷

NKPs forhold til AIF

Fra 1926 begynte NKP å engasjere seg mer aktivt i arbeideridretten. Partiet opprettet et eget idrettsutvalg og det ble knyttet kontakt mellom partiet og RSI. Før AIFs landsmøte i 1926 ble det sendt ut et brev til NKPs og Norges Kommunistiske Ungdomsforbunds (NKU) distrikts- og fylkesstyrer. Brevet var undertegnet av Christian Hilt fra NKPs sekretariat, Eigil Eriksen fra NKUs idrettsutvalg og Johannes Mortensen fra NKPs idrettsutvalg.¹⁶⁸ Etter disses oppfatning var idrettsarbeidet forsømt i partiets og ungdomsforbundets avdelinger, til tross for at det på NKUs landsmøte var blitt vedtatt en arbeidsplan for idrettsarbeid. I forkant av landsmøtet i AIF var det derfor viktig at NKPs og NKUs folk arbeidet planmessig og fraksjonsmessig i idrettsforeningene for å få valgt sine folk til landsmøtet. Det ble lagt klare

¹⁶⁵ Lindroth, Jan *Från ”sportfåneri” til massidrott: Den svenska idrottsrörelsens utveckling 1869-1939: En översikt* 1987, s. 57.

¹⁶⁶ Pålbrandt, Rolf s. 49.

¹⁶⁷ Arbeideridrett nr.14 21.3.1927.

¹⁶⁸ RGASPI F.537, op.2, d.76, l.1-2 Idrettsarbeidet 15.3.1926.

føringer for denne fraksjonsvirksomheten i brevet. I idrettslag hvor det fantes medlemmer av både NKP og NKU måtte man på forhånd bli enige om hvem som skulle velges, slik at man unngikk splittelse. Hvis det var umulig å få valgt noen fra den kommunistiske bevegelsen, skulle det stemmes på partiløse eller sympatisører. Målet med fraksjonsvirksomheten var å få valgt flest mulig representanter som stod på RSIs side til AIFs landsmøte. Bakgrunnen for denne mobiliseringen var at Venstre kommunistisk Ungdomsfylkings organ *Den Røde Ungdom* hadde tatt til orde for en utmeldelse av RSI.¹⁶⁹

Det første beviset på kontakten mellom NKP og RSI er et brev fra NKPs sekretariat undertegnet av Christian Hilt og en rapport fra NKPs idrettsutvalg utarbeidet av Johs. Mortensen. Både brevet og rapporten er datert 16. april 1926, det vil si etter AIFs landsmøte i 1926. I brevet fra Hilt går det frem at partiets politbyrå bestemte seg for å anerkjenne den kommunistiske fraksjonen i AIF. Gjennom arbeideridretten kunne det knyttes sterkere forbindelser, som kunne være politisk hensiktsmessig, mellom NKU og Venstre kommunistisk Ungdomsfylking. Samtidig var NKP klar over Arbeiderpartiets holdning og ønske om å svekke NKPs innflytelse i arbeideridretten. Hilt konkluderte med at svakheten med den taktikken som hadde vært benyttet var at man ikke hadde lyktes å få til et samarbeid med arbeideropposisjonen i AIF på et tidligere tidspunkt.¹⁷⁰

Det var først under landsmøtet i påsken i 1926 at NKPs idrettsutvalg tok kontakt med arbeideropposisjonen i AIF. Under landsmøtet ble det arrangert tre fraksjonsmøter mellom opposisjonen og idrettsutvalget.¹⁷¹ På de to første møtene deltok både AIFs sittende formann Harald Liljedahl og Rolf Hofmo, begge to var kandidater til formannsstillingen i AIF. NKPs idrettsutvalg støttet Hofmo i kampen mellom de to kandidatene. Det ble inngått et samarbeid med Venstre kommunistisk Ungdomsfylking, som var representert på landsmøtet ved sitt sentralstyremedlem Rolf Gerhardsen. Dette samarbeidet gikk ut på at Ungdomsfylkingen skulle støtte formannskandidaten til NKPs idrettsutvalg. Men Ungdomsfylkingen ville ikke gi sin støtte til Hofmo, derfor ble Oskar Hansen, som også var NKPs mann valgt etter godkjenning av Rolf Gerhardsen.¹⁷² Dette samarbeidet var i tråd med det Christian Hilt beskrev som et politisk hensiktsmessig samarbeid med Venstre kommunistisk Ungdomsfylking.

¹⁶⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 76, l. 4f Den Røde Ungdom nr.9 5.3.1926.

¹⁷⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 33 Brev fra NKPs sekretariat til presidiumet i RSI 16. april 1926.

¹⁷¹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 37 Rapport nr. 1. fra partiets idrettsutvalg.

¹⁷² RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 38 Rapport nr.1. fra partiets idrettsutvalg.

Landsmøtet endte med at Oskar Hansen ble valgt til formann med 56 stemmer mot Rolf Hofmos 31 stemmer.¹⁷³ Oskar Hansen var kommunist og fagforeningsmann. I følge Petter Larsen var Hansen en representant for den radikaliseringen av arbeiderungdommen som hadde funnet sted.¹⁷⁴ Til tross for at Rolf Hofmo ikke ble valgt til formann, var Johs. Mortensen og NKPs idrettsutvalg fornøyde med utfallet av landsmøtet. Etter landsmøtet var NKPs stilling i AIF ytterligere styrket. AIF-styret var dominert av kommunister.¹⁷⁵ Blant annet ble Olaf Thorsen valgt inn i styret, noe som var viktig for NKP da Thorsen var den av NKPs folk som betydde mest i idrettsarbeidet.¹⁷⁶ Det at Thorsen ble valgt inn i AIFs styre var en ytterligere forsterkning i båndene mellom AIF og RSI, da Thorsen hele tiden hadde vært sentral i forbindelsene mellom arbeideridretten i Norge og RSI.

Etter landsmøtet beskrev NKPs idrettsutvalg forholdet til opposisjonen som heller dårlig til tross for møtevirksomhet og forsøk på å komme til enighet. Etter idrettsutvalgets oppfatning drev ikke opposisjonen med rent spill, i følge rapporten benyttet opposisjonen samme taktikk som hadde blitt benyttet under partisprengningen i 1923, en taktikk som hadde foregått på to plan. For det første gjennom samarbeid med NKP, for direkte og indirekte forsøke å påvirke NKPs medlemmer. Deretter å forsøke å ta hele makten i idrettsbevegelsen, for å dekke over ”de skurkestrekene som var begått i idrettsbevegelsen.”¹⁷⁷ Dette var harde ord, og var et varsel om at samarbeidet mellom de forskjellige grupperingene i AIF kunne bli vanskelig i fremtiden.

Et bevis på at landsmøtet i 1926 var dominert av kommunistene var uttalelsene som kom på landsmøtet. Et forslag fra idrettslaget Spartacus, som gav full støtte til RSI, ble enstemmig vedtatt. Vedtaket gav full støtte til RSIs kamp for enhet i arbeideridretten og RSIs bestrebelser for å samle RSI og SASI. Etter landsmøtets oppfatning måtte en slik enhet bygge på det samme klassekampgrunnlaget som RSI, og ha et nært samarbeid med arbeidernes øvrige klassekamporganisasjoner.¹⁷⁸ Båndene til RSI ble også understreket gjennom RSIs sekretærs Fritz Reussner tilstedeværelse på landsmøtet.¹⁷⁹

Landsmøtet var ellers preget av de samme sakene som hadde preget forbundet de to første leveårene, det vil si forholdet til den borgerlige idretten og staten, krav om økonomisk støtte og retten til å samarbeide med de utenlandske arbeideridrettsforbundene. Etter forslag

¹⁷³ Arbeiderbladet 6. april 1926.

¹⁷⁴ Larsen s. 246.

¹⁷⁵ Olstad s. 217.

¹⁷⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 38 Rapport nr.1. fra partiets idrettsutvalg.

¹⁷⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 38 Rapport nr.1. fra partiets idrettsutvalg.

¹⁷⁸ Arbeiderbladet 6. april 1926.

¹⁷⁹ Arbeideridrett nr. 2. 15. april 1926.

fra Harald Liljedahl ble det rettet en oppfordring til alle fagorganiserte arbeidere om å bryte med de borgerlige idrettsorganisasjonene og heller slutte opp om arbeiderklassens egne organisasjoner.¹⁸⁰

Landsmøtet i 1926 ble en seier for den kommunistiske fløyen i AIF, for NKPs idrettsarbeid og RSI. AIF var i 1926 en organisasjon under kommunistisk innflytelse. Til tross for dette så utviklet ikke AIF seg til en revolusjonær organisasjon. I følge Olstad hadde dette to årsaker. For det første var det liten effektivitet i NKPs egen organisasjon. NKPs system av celler, tillitsmenn og utvalg virket ikke, det lot seg ikke tre ned over hodet på de menige partimedlemmene. Den andre årsaken i følge Olstad var at medlemmene i AIF var lite mottakelige for kommunistisk propaganda, for dem var det viktigere å dyrke idretten enn politikken.¹⁸¹

Etter min mening var AIF-landsmøtet i 1926 et bevis på at NKPs idrettspolitik var vellykket. Det kan reises spørsmål om utfallet av landsmøtet hadde blitt et annet om ikke NKPs idrettsutvalg hadde arbeidet i kulissene. Både landsmøtet i 1926 og dannelsen av AIF i 1924 er etter min mening eksempler på at kommunistenes cellevirksomhet på idrettsområdet var vellykket. Kommunistenes fremgang under landsmøtet i 1926 var også en seier for RSI. Det nye samarbeidet mellom NKPs idrettsutvalg og RSI må tolkes som et uttrykk for at verken partiet eller RSI hadde vært fornøyde med utviklingen i AIF. Begge parter må ha sett på dette samarbeidet som et middel til å få større innflytelse over Arbeidernes Idrettsforbund.

Til tross for at kommunister besatte forbundsledelsen etter landsmøtet i 1926, var man i NKP klar over at man langt fra hadde vunnet den politiske kampen om AIF. Dette kom klart til uttrykk i et brev fra Johs. Mortensen i NKPs idrettsutvalg til RSIs eksekutivkomité i oktober 1926.¹⁸² I følge Mortensen var suksessen på landsmøtet resultatet av en vellykket taktikk og ikke av stor oppslutning fra kommunistene om arbeideridretten. Etter Mortensens beregninger var det kun 200 personer som var organiserte kommunister blant AIFs medlemmer på landsbasis, i Oslo var antallet kun ca. 50 til 60 kommunister. Det lille antallet organiserte kommunister i arbeideridretten kan også sees i sammenheng med medlemsflukten som NKP var utsatt for. I 1924 hadde NKP hatt 14 000 medlemmer, to år senere var dette tallet halvert.¹⁸³ Samtidig med at NKPs medlemtall sank, økte medlemstallet i AIF.

¹⁸⁰ Arbeiderbladet 6. april 1926.

¹⁸¹ Olstad s. 217.

¹⁸² RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 87 Brev fra Johs. Mortensen til RSIs eksekutivkomité 15.10.1926.

¹⁸³ Lorenz, Einhart, *Norwegische Arbeiterbewegung und Kommunistische Internationale 1919-1930*, Oslo 1978, s. 414.

Mangelen på organiserte kommunister i AIF gjorde at det ble et problem for Johs. Mortensen og NKPs idrettsutvalg at man trodde at ledelsen i RSI tildelte Olaf Thorsen en plass i RSIs eksekutivkomité, da AIF fikk to medlemmer i denne etter at den utvidet til tretten medlemmer. Problemet for NKP var da at to norske kommunister kom til å representere AIF i RSIs eksekutivkomité ettersom AIFs formann Oskar Hansen også var representert i eksekutivkomiteen. Det kan virke merkelig at NKP skulle ønske at noen andre enn kommunister ble valgt til å representere norsk arbeideridrett i RSI. Men Johs. Mortensen og NKPs idrettsutvalg fryktet at det ville svekke partiets og kommunistenes stilling i AIF dersom to kommunister representerte AIF i RSIs eksekutivkomité. Årsaken til dette var nok at to norske kommunister i RSIs eksekutivkomité ville minske troverdigheten til både RSI og kommunistfløyen i AIF, ettersom to kommunister i RSIs eksekutivkomité ikke ville avspeile det reelle styrkeforholdet i AIF. De oppfordret derfor ledelsen i RSI til å velge noen andre enn Olaf Thorsen, eller la AIF selv velge medlem til eksekutivkomiteen.¹⁸⁴ RSIs svar på dette var at det hele bygde på en misforståelse. Olaf Thorsen var ikke blitt valgt til medlem av eksekutivkomiteen, selv om dette i følge Fritz Reussner hadde blitt diskutert, derimot gikk ledelsen i RSI inn for at AIF selv kunne velge det andre eksekutivkomitémedlemmet.¹⁸⁵ Misforståelsen kom av at Oskar Hansen hadde meddelt forbundsledelsen at Thorsen var blitt valgt som eksekutivkomitémedlem, og at Thorsen proklamerte det i Norges Kommunistblad. Dette skapte protester i arbeideridrettsbevegelsen, blant annet hos idrettsforeningen Spartakus.¹⁸⁶

Denne misforståelsen kan tyde på at kommunikasjonen mellom RSI og AIF var dårlig, men også at linjene var uklare innen AIF. Situasjonen i Norge var såpass spesiell at Fritz Reussner og sekretariatet i RSI mente at det ville være best at AIF selv valgte eksekutivkomitémedlem.¹⁸⁷ RSIs sekretariat tok dermed hensyn til Johs. Mortensens og NKPs idrettsutvalgs ønske om at AIF selv måtte velge det andre norske eksekutivkomitémedlemmet.

Partisamlingen og AIF

Landsmøtet i 1926 må ha vært et stort nederlag for Arbeiderpartifløyen og sosialdemokratene i AIF. Dette nederlaget må også ha vekket oppsikt i de politiske kretser. Man kan spekulere i

¹⁸⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 86 Brev fra Johs Mortensen til RSIs eksekutivkomité 15.10.1926.

¹⁸⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 92 Brev fra RSIs sekretariat til Johs. Mortensen udatert.

¹⁸⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 69 Brev fra Carsten Aasebøe til RSIs sekretariat 7.10.1926.

¹⁸⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 94 Brev fra RSIs sekretariat til Oskar Hansen 16.11.1926.

om resultatet fra AIF-landsmøtet i 1926 var en årsak til Arbeiderpartiets økte interesse for arbeideridretten. Denne økte interessen kom først til uttrykk på Arbeiderpartiets landsmøte i 1927. Dette landsmøtet markerte sammenslåingen av Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti og Arbeiderpartiet, i tillegg gikk også en del av høyrefløyen i NKP inn i partiet. Ledende NKP-folk som Sverre Støstad og Fredrik Monsen gikk inn i det nye partiet.¹⁸⁸ Partisamlingen markerte slutten på en splittelse som hadde vart siden sosialdemokratenes brudd med Arbeiderpartiet i 1921. I det nye partiprogrammet het det nå at partiets hovedoppgave var ”å erobre hele det arbeidende folk *og dermed folkeflertallet for sitt socialistiske grunnsyn...*”¹⁸⁹ Som tidligere nevnt fikk partisammenslutningen også konsekvenser for arbeideridretten. Den noe ”lunkne” holdningen til arbeideridretten, som mange i Arbeiderpartiet hadde hatt, ble nå erstattet med en mer offensiv holdning. I Arbeiderpartiet så man nå viktigheten av å få større kontroll over hele arbeiderbevegelsen, deriblant AIF og arbeideridretten. Det er etter min mening to årsaker til denne interessen for arbeideridretten i Arbeiderpartiet. For det første må den økende oppslutningen om AIF ha vært en årsak. En annen viktig faktor må ha vært NKPs dominans i AIFs ledelse. For Arbeiderpartiet må det ha vært viktig å få satt en stopper for NKPs innflytelse i et forbund som økte medlemstallet med ca. 1000 nye medlemmer hvert år. I fra 1926 økte antallet medlemmer i AIF med nesten 1200, fra 7461 medlemmer i 1926 til 8649 medlemmer i 1927.¹⁹⁰ Arbeiderpartiets landsmøte i 1927, som ble arrangert kort tid før samlingskongressen, vedtok en uttalelse om støtte til AIF, men samtidig ble det stilt en betingelse: ”En forutsetning for at det forenede parti skal støtte arbeideridrettsbevegelsen er imidlertid at det blir satt en stopper for kommunistpartiets cellevirksomhet. Disse må ikke lenger få adgang til å utnytte arbeideridrettsbevegelsen til fremme av sitt partis særformål.”¹⁹¹ Dette var en klar melding fra Arbeiderpartiet til NKP om at Arbeiderpartiet ville gi NKP kamp om innflytelsen over arbeideridretten. I følge Maurseth var det en tidstypisk dobbelthet ved uttalelsen, ved at den erklærte uforbeholden støtte samtidig som det tok et forbehold.¹⁹² Dette kom enda klarere til uttrykk på samlingskongressen, hvor det ble uttrykt stor glede over AIFs fremganger. Samlingskongressen oppfordret alle partimedlemmene til å gi sin støtte til arbeideridrettsbevegelsen gjennom sine organisasjoner, presse og øvrige virksomheter. I

¹⁸⁸ Furre s. 125.

¹⁸⁹ Halvorsen 2003. s. 158.

¹⁹⁰ Rolf Hofmos arkiv AAB serie D boks 0013. Oppgave over A.I.F.s og den borgerlige idrettsmedlemstall 1924-1934.

¹⁹¹ Olstad s. 217.

¹⁹² Maurseth s. 527.

tillegg bestemte partiet seg for å yte økonomisk støtte til AIF i form av et tilskudd på 2500 kroner.¹⁹³

Selv om AIF i utgangspunktet forholdt seg partinøytralt, stilte ledelsen i AIF seg positiv til partisamlingen. Dette kom til uttrykk i en lederartikkel i *Arbeideridrett* i januar 1927, hvor det ble skrevet at det nye forente arbeiderpartiet måtte anerkjennes og at AIFs fremtidige arbeid også var nødt til å baseres på samarbeid med dette partiet. Men samtidig ble det understreket at AIF ikke kunne stå organisasjonsmessig tilknyttet det partiet, men at man måtte samarbeide tett.¹⁹⁴ For AIF var partisamlingen og et samarbeid med Arbeiderpartiet en mulighet til å nå en større del av befolkningen, noe som kom tydelig frem i *Arbeideridrett*: ”Ved siden av å være en sportsorganisasjon som tar sikte på å gjøre idrettsbevegelsen til en kulturfaktor i samfunnet vil forbundet da få en utviklingsmulighet for sin propaganda som aldri før. Vi vil da kunne nå ungdommen i distrikter rundt det hele land og således skaffe oss foreninger der hvor vi ingen har samtidig som vi vil kunne høine det åndelige nivå hos medlemmene ved igangsettelse av opplysningskurser og skoler.”¹⁹⁵

NKPs idrettsutvalg var derimot naturlig nok skeptiske til det samlede arbeiderpartiets nye linje i idrettsspørsmålet. Etter NKPs idrettsutvalgs oppfatning var det nødvendig å opptre med forsiktighet etter at Arbeiderpartiet hadde gått ut mot NKPs fraksjonsvirksomhet i arbeideridretten.¹⁹⁶ For å svare på utfordringen fra Arbeiderpartiet ville NKPs idrettsutvalg sende utsendinger til de distriktene som de vurderte som viktigst, Vestlandet og Trøndelag. Disse utsendingene skulle informere og forberede kommunistene ute i kretsene til AIFs landsmøte. Samtidig så fryktet kommunistene at Arbeiderpartiets utsagn om at kommunistenes cellevirksomhet i idrettsbevegelsen måtte stoppes som en trussel om at arbeideridretten kunne komme til å splittes.¹⁹⁷

Den nye kursen i idrettspolitikken, som Arbeiderpartiet la opp til etter samlingen, var nødt til å gi seg utslag i AIF. Men Arbeiderpartiets økte interesse for arbeideridretten kom også til få noe si for forholdet mellom AIF og RSI. Hvordan stilte Arbeiderpartiet seg til at AIF var medlem i en underorganisasjon av Komintern, som Arbeiderpartiet hadde brutt med i 1923? Svarene på disse problemstillingene åpenbarte seg ikke med en gang, men kom som en prosess over flere år. Men det første utslaget kom på AIFs landsmøte i 1927.

¹⁹³ Årsberetning AIF 1927-1928 s. 6.

¹⁹⁴ *Arbeideridrett* nr. 2 10.01.1927.

¹⁹⁵ *Arbeideridrett* nr. 2 10.01.1927.

¹⁹⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 26 An das Präsidium der Roten Sportinternationale 26.2.1927.

¹⁹⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 29 Fortrolig. Til kamerater. 20.2.1927.

Den kommunistiske ledelsen i AIF hadde flere problemer å handskes med enn utfordringen fra Arbeiderpartiets økte interesse for arbeideridretten i perioden før AIFs landsmøte i 1927. Høsten 1926 stod forbundsledelsen ovenfor flere organisasjonsmessige problemer. For det første var ikke problemet med det andre eksekutivkomitémedlemmet løst. I tillegg påvirket personlige problemer forbundets arbeid. To av styremedlemmene, Karsten Granli og Nils Thoresen, gikk av høsten 1926. Dermed mistet NKP to av sine støttespillere i AIF-styret. Et enda større problem var det at formannen Oskar Hansen, i følge et fortrolig brev fra Olaf Thorsen til RSIs eksekutivkomité, hadde et alkoholproblem.¹⁹⁸ Disse problemene var med på å forhindre forbundsledelsen fra å gjøre en god jobb.

Medlemskapet i RSI settes på prøve

På samme tiden ble AIFs medlemskap i RSI kritisert. Kritikken mot medlemskapet i RSI kom blant i form av leserbrev i *Arbeideridrett*, skrevet av en P. H. Bergheim. I ett av sine leserinnlegg hevdet Bergheim at ved å være medlem i AIF så var man indirekte organisert som kommunist, var man medlem av Norges Socialdemokratiske Arbeiderparti og AIF så var man organisert som både sosialdemokrat og kommunist.¹⁹⁹ I følge Bergheim var AIF best tjent ved å stå utenfor de to arbeideridrettsinternasjonale, etter hans mening stengte det internasjonale medlemskapet ute mange arbeidere fra AIF. Forbundsstyrets svar på kritikken fra Bergheim var at AIF var åpent for alle slags arbeiderpolitiske oppfatninger, og at en persons politiske forhold ikke ble endret ved å stå tilsluttet AIF.²⁰⁰ I følge forbundsstyret var det ingenting i AIFs lover som tilsa at styret i AIF skulle ha representanter fra visse organisasjoner, derimot ble styret valgt av medlemmenes representanter uten andre hensyn enn å tjene arbeideretten på en best mulig måte.

Bergheims kritikk av RSI og AIFs medlemskap i RSI gikk heller ikke upåaktet hen i forbundsstyrets svar. Forbundsstyret forsvarte dette med blant annet å vise til at RSI arbeidet for en enhet innen arbeideridretten og at RSI var en organisasjon som var åpen for alle klassebevisste arbeidere, uansett om man var kommunist, sosialdemokrat, eller partiløs. RSI var, i følge forbundsstyret, en organisasjon uten noen andre særinteresser enn arbeideridretten. Beviset på dette var Spartakiaden i 1928 som skulle være åpen for alle arbeideridrettsmenn og kvinner. Det at forbundsstyret i AIF hevdet at RSI kun var opptatt av arbeideridretten kan

¹⁹⁸ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 98 Brev fra Olaf Thorsen til RSIs eksekutivkomité (fortrolig) 28.11.1926.

¹⁹⁹ *Arbeideridrett* nr. 32 13.12.1926.

²⁰⁰ *Arbeideridrett* nr. 33 20.12.1926.

virke litt søkt. Forbundsstyret, som bestod av et flertall kommunister, må ha vært klar over de tette båndene RSI hadde til Komintern og også vært klar over RSIs politiske rolle. Svaret på kritikken fra Bergheim må derfor ha vært en taktisk manøver, og ikke skyldes ren uvitenhet.

I nummeret av *Arbeideridrett* som kom før Bergheims innlegg gikk Carsten O. Aasebøe til forvar for RSI, Aasebøe var fra 1924 sentralstyremedlem i NKU. Aasebøe hevdet at utmeldelse av RSI hadde vært lite diskutert i foreningene som var tilsluttet AIF og at et slikt forslag etter alt å dømme ville ha blitt avvist.²⁰¹ Akkurat som forbundsstyret senere gjorde, forsvarte Aasebøe RSIs kamp for enhet. Han hevdet at RSI ikke var en kommunistisk organisasjon, at RSI arbeidet for en sammenslutning og enhet mellom de to arbeideridrettsinternasjonalene. Etter Aasebøes oppfatning ville AIFs beste bidrag til å skape en internasjonal enhet innen arbeideridretten være å stå tilsluttet RSI. Samtidig som man arbeidet for at alle retninger innen norsk arbeiderbevegelse samlet seg om å skape et sterkt arbeideridrettsforbund.

Aasebøe hadde rett i at RSI arbeidet for sammenslutning mellom de to arbeideridrettsinternasjonalene, men han nevnte ikke at RSI ønsket at en slik sammenslutning skulle skje på deres premisser. Felles for forsvaret av AIFs medlemskap i RSI var at det kom fra personer nært tilknyttet NKP, samtidig som de hevdet at RSI ikke var en kommunistisk organisasjon. For kritikerne av AIFs medlemskap i RSI må dette ha fortonet seg som ”dobbeltmoralsk,” at personer med en kommunistisk oppfatning gikk ut og forsvarte tilknytningen til en i utgangspunktet kommunistisk organisasjon med å hevde at den ikke var kommunistisk. Etter min mening var mye av årsaken til at forsvarerne av AIFs medlemskap valgte å tone ned RSIs rolle som kommunistisk at de fant dette taktisk klokt. Som tidligere vist var kun en brøkdel av AIFs medlemmer organisert i NKP.

Økonomisk sett slet forbundet. Det hadde i november i 1926 en gjeld på 5000 kroner, det vil si 1200 dollar.²⁰² Dette var et betydelig beløp, og gjelden var et hinder for å sende utøvere til konkurranser i utlandet. På vegne av AIF kom Olaf Thorsen med en forespørsel til RSIs sekretariat om et lån på 1200 dollar for at AIF kunne få slettet gjelden sin.²⁰³ Likvidering av den gamle gjelden ville etter Thorsens mening gjøre AIFs arbeid lettere. Fra RSIs side var det utelukket å låne ut en så høy sum som 1200 dollar.²⁰⁴

²⁰¹ Arbeideridrett nr. 31 6.12.1926.

²⁰² RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 98 Brev fra Olaf Thorsen til RSIs sekretariat 28.11.1926.

²⁰³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 99 Brev fra Olaf Thorsen til RSIs sekretariat 28.11.1926.

²⁰⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 2 Brev fra RSIs sekretariat til NKPs idrettsutvalg (fortrolig) 11.1.1927.

Foran landsmøtet i 1927 var forbundsstyret presset fra alle kanter. Personlige problemer, samarbeidsproblemer, dårlig økonomi, kritikk av forholdet til RSI og partisamlingen var faktorer som bidro til at den kommunistiske dominansen i AIF var truet. AIF fikk også kritikk fra et av arbeiderbevegelsens viktigste organer, Arbeiderbladet. I en lederartikkel hevdet Arbeiderbladet at ”AIF var blitt et underbruk for resolusjonsmakerne i Storgata 45”, det vil si NKP, og at det måtte skapes et mer intimt samarbeide mellom arbeiderpartiets ungdomsfylking og idrettsbevegelsen.²⁰⁵ Svaret fra AIF på denne kritikken var at AIF, i likhet med fagorganisasjonen, måtte være en organisasjon som ikke deltok i de politiske partienes stridigheter, men som allikevel stod på klassekampens grunn. Ledelsen i AIF stilte seg positivt til et nærmere samarbeid mellom AIF og arbeiderpartiets ungdomsfylking, et intimere samarbeid med de politiske partiene og deres underorganisasjoner ville etter forbundsstyrets vurdering kun styrke arbeideridrettsbevegelsen.

Også i RSIs sekretariat var man bekymret over situasjonen i AIF. Det at kommunister hadde gått ut av styret, de økonomiske problemene og Arbeiderpartiets økte prioritering av idrettsarbeid skapte hodebry for ledelsen i RSI.²⁰⁶ For sekretariatet i RSI var det viktig at idrettsutvalget til NKP og kommunistene i AIF gjorde et grundig arbeid i forkant av AIFs landsmøte, slik de hadde gjort i 1926. Carsten Aasebøe framholdt, i et brev til Reussner og Pavlov i RSIs ledelse, tre faktorer som preget situasjonen i AIF.²⁰⁷ For det første var situasjonen i følge Aasebøe preget av spørsmålet om de internasjonale forbindelsene. Dette kom som en konsekvens av sammenslåingen av Arbeiderpartiet og Norges sosialdemokratiske parti. Etter Aasebøes oppfatning forsøkte SASI å utnytte sammenslåingen, samtidig som krefter blant sosialdemokratene gikk inn for at AIF skulle tre ut av RSI. Men sosialdemokratene gikk ikke inn for å melde AIF inn i SASI, i følge Aasebøe mente de at AIF ikke kunne være tilknyttet RSI ettersom RSI var en kommunistisk organisasjon og at et medlemskap i RSI ville bryte med den nøytrale stillingen til det nye sosialdemokratiske partiet.

Det andre punktet til Aasebøe gikk ut på at forbundets sterke vekst hadde skapt problemer. Oppslutningen om AIF hadde vært større enn det organisasjonen kunne takle. Enkelte steder hadde AIF vokst seg større enn Landsforbundet for Idrett, men mange steder opplevde også de idrettsutøverne som hadde gått over til AIF et dårligere sportslig tilbud. I

²⁰⁵ Arbeiderbladet 23.12.1926.

²⁰⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 2 Brev fra RSIs sekretariat til NKPs idrettsutvalg (fortrolig) 11.1.1927.

²⁰⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 18-22 Von Carsten Aasebøe an Genossen Reussner oder Pawlow 16.2.1927.

følge Aasebøe førte dette til at mange idrettsfolk var av den oppfatningen at AIF var mer opptatt av politikk enn idrett. Forbundsstyret fikk også kritikk for å være for sentrert rundt Oslo, noe som førte til misnøye både i distriktene og i Oslo hvor arbeideridrettsforeningene mente at ledelsen i AIF drev for mye detaljstyring. Organisasjonsmessig manglet det også et teknisk apparat. Etter Aasebøes oppfatning var det nødt til å skje en indre vekst i organisasjon som fjernet den i fra alt som minnet om den borgerlige idrettsbevegelsen, dette var en nødvendighet for at AIF skulle bli et mektig og innflytelsesrikt ledd i den norske arbeiderbevegelsen.²⁰⁸ Den største forskjellen på den borgerlige idretten og arbeideridretten organisasjonsmessig var at i den borgerlige idrettsbevegelsen fantes et utall med lønnete funksjonærer og instruktører, mens det i AIF ikke fantes en eneste lønnet tillitsmann. De organisasjonsmessige svakhetene skyldtes for det første AIFs svake økonomi, men også at den borgerlige idretten hadde utviklet et organisasjonsapparat over lang tid. Den tredje faktoren til Aasebøe var spørsmålet om internasjonal enhet. I følge Aasebøe var enhetsparolen svært populær i Norge, og AIF ville gjøre alt de kunne for å støtte opp om en internasjonal enhet i arbeideridretten. En bokselandskamp mellom norske og finske arbeideridrettsmenn og et stort bokserstevne med deltakere fra Sovjetunionen, Finland, Sverige og Norge var etter Aasebøes mening et skritt i riktig retning for enhetskampen. Aasebøe mente at ikke noe gagnet enhetsbestrebelsene mer enn det praktiske samarbeidet og internasjonale konkurranser, og i følge Aasebøe spilte AIF en stor rolle i kampen for den internasjonale sportslige enhet.²⁰⁹

I sitt brev stemplet Aasebøe styret i AIF som svakt. Årsaken til dette mente han skyldtes situasjonen på forrige landsmøte. Etter hans mening hadde kommunistene vært dårlig forberedt til landsmøtet, samtidig hadde man overlatt føringen til Mot Dag. Kommunistene var under landsmøtet, slik Aasebøe så det, blitt et slepetau for Mot Dag og deres tilhengere, samtidig som Venstre kommunistisk Ungdomsfylking drev et godt fraksjonsarbeid og stod samlet som en gruppe. På grunn av Mot Dags taktikk, som i følge Aasebøe var alt for fraksjonsartet og ville ført til en uløselig konflikt med Arbeiderpartiet, var kommunistene nødt til å bryte med Mot Dags linje på landsmøtet. Selv om styret som ble valgt var dominert av kommunister, så var det etter Aasebøes mening alt for svakt. Etter hans oppfatning så var feilen at kommunistene ikke hadde fått til et samarbeid med Mot Dag, men som Aasebøe skrev var et slikt samarbeid umulig. Det kan virke som om Aasebøe forsøkte å være etterpåklod, da både NKPs idrettsutvalg og ledelsen i RSI var veldig fornøyde med utfallet av

²⁰⁸ Aasebøe s. 14.

²⁰⁹ Aasebøe s. 13.

landsmøtet etter at det var blitt avvirket. Etter Aasebøes og Just Lippes oppfatning var det en svakhet at styret som ble valgt i 1926 var lite engasjert i de partipolitiske stridighetene.²¹⁰

Landsmøtet i 1927

Før landsmøtet i 1927 korresponderte NKPs idrettsutvalg og sekretariatet i RSI. RSI sendte i tillegg sin sekretær Fritz Reussner til Norge i god tid før landsmøtet. Reussner var på plass i Oslo nesten tre uker før landsmøtet. I et intervju i *Arbeideridrett* forklarte Reussner sin tidlige ankomst med at han skulle studere arbeideridrettens forhold i Norge for å finne ut hvordan AIF med hjelp av RSI kunne løse alle spørsmål på en tilfredsstillende måte.²¹¹ I følge Reussner var RSI godt fornøyd med AIFs arbeid og AIFs fremganger. Etter min mening sier det seg selv at Reussner ikke kunne gå ut i AIFs eget organ og kritisere situasjonen i forbundet så kort tid før landsmøtet. Reussners besøk kunne både bidra til å styrke og svekke RSIs posisjon i Norge, men det ville etter NKPs idrettsutvalgs mening bli oppfattet som naturlig blant arbeideridrettsmennene at RSI sendte en representant til Norge før landsmøtet.²¹²

En av Fritz Reussners oppgaver i Norge var å rapportere til RSIs sekretariat om tingenes tilstand i AIF og arbeideridretten i Norge. Reussner rapporterte at det etter hans mening var blitt gjort lite fra kommunistenes side av forberedelser i forkant av landsmøtet i AIF.²¹³ I et møte med NKPs idrettsutvalg 20.3 hadde idrettsutvalgets leder Johs. Mortensen forsøkt å overbevise Reussner om at forberedelsene var i rute, etter Reussners vurdering manglet kommunistene en klar taktikk før landsmøtet. Etter forslag fra Reussner ble det kalt inn til et nytt møte i idrettsutvalget. Dette møtet fant sted to dager senere. På dette møtet deltok også NKPs partisekretær Ottar Lie. Stemningen på dette møtet var preget av at representantene var klare over at kommunistene ikke ville få flertallet av de delegerte på AIFs landsmøte. Situasjonen var en annen i forhold til året før, da kommunistene hadde vært i opposisjon på landsmøtet. Etter NKPs idrettsutvalgs oppfatning var det en fordel at AIF hadde forholdt seg nøytralt under partisamlingen. I en samtale mellom Reussner og Ottar Lie kom det fram at partiet ville gjøre alt det kunne for å støtte opp om idrettsarbeidet, og det viktigste arbeidet på

²¹⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 28 Fortrolig. Til alle kamerater. 20.2.1927.

²¹¹ Arbeideridrett nr. 14 21.3.1927.

²¹² RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 50 An das Sekretariat der RSI. 23.3.1927.

²¹³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 47 An das Sekretariat der RSI. 23.3.1927.

sportsområdet var Oslo, det var her man i følge Lie måtte sette inn alle krefter før landsmøtet.²¹⁴

NKPs idrettsutvalg var av den oppfatningen at det var viktig å understreke RSIs kamp for enhet på landsmøtet. Etter idrettsutvalgets mening kunne dette gjøres ved å invitere representanter fra andre arbeideridrettsforbund. Forbundene i Tsjekkoslovakia, Frankrike og Finland ble nevnt, i tillegg ville NKPs idrettsutvalg også invitere representanter fra arbeideridretten i Sverige.²¹⁵ Det finske forbundet ville ikke bli invitert uten RSIs godkjenning. Årsaken til dette var at det finske arbeideridrettsforbundet Työväen Urheilu Liito (TUL) var medlem av SASI, noe det hadde vært siden grunnleggelsen av SASI i 1920.²¹⁶ Til tross for dette så hadde AIF et godt sportslig forhold til det finske forbundet og det finske forbundet var meget populært blant arbeideridrettsmenn i Norge, det var nettopp på dette grunnlaget at NKPs idrettsutvalg ønsket å invitere finske representanter til AIFs landsmøte. Etter forslag fra Carsten Aasebø gikk NKPs idrettsutvalg inn for å danne en norsk – finsk enhetskomité, som skulle hjelpe arbeideridretten i Sverige.²¹⁷ Det var etter NKPs idrettsutvalgs oppfatning viktig at det finske og det norske arbeideridrettsforbundet aktivt hjalp arbeideridretten i Sverige med å danne et selvstendig arbeideridrettsforbund. Det kommer ikke frem i kildene om hvordan RSI stilte seg til forslaget fra NKPs idrettsutvalg. Ettersom den finsk – norske enhetskomiteen ikke nevnes i kildene er det mulig å anta at den ikke ble gjennomført. Ledelsen i RSI var allikevel positive til at norsk arbeideridrett samarbeidet med svensk arbeideridrett. I følge Fritz Reussner bidro svensk arbeideridretts samarbeid med arbeideridretten i Finland, Sovjetunionen og Norge til å skape interesse omkring arbeideridretten i Sverige.²¹⁸

Frykten for at kommunistene skulle miste posisjonene sine på landsmøtet kom til uttrykk i et skriv utarbeidet av NKU. I skrevet stod det at det var helt avgjørende for forbundets utvikling at kommunistene deltok aktivt i forberedelsene til AIFs landsmøte. Særlig ettersom det var en overhengende fare for at kommunistene skulle miste sine posisjoner i forbundets ledelse.²¹⁹ Denne frykten for at den kommunistiske fløyen i AIF skulle miste sitt flertall gjorde det derfor viktig for kommunistene å mobilisere til landsmøtet. I skrevet, som var utarbeidet av sekretariatet i NKU ved Just Lippe og Carsten Aasebø, tok

²¹⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 48 An das Sekretariat der RSI. 23.3.1927.

²¹⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 26 An das Präsidium der Roten Sportsinternationale 26.2.1927.

²¹⁶ Pålbrandt s. 107.

²¹⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 26 An das Präsidium der Roten Sportsinternationale 26.2.1927.

²¹⁸ Arbeideridrett nr. 14 21.3.1927.

²¹⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 28 Fortrolig. Til alle kamerater. 20.2.1927.

man selvkritikk for at situasjonen i AIF var blitt som den hadde blitt. Etter deres mening kunne mye av misnøyen med styret i AIF vært unngått hvis partiet og NKU hadde tatt grep. Et annet moment var at NKPs idrettsutvalg ikke hadde arbeidet regelmessig. Etter Lippe og Aasebøes mening skulle det ha vært arbeidet for at det hadde blitt dannet pålitelige kommunistiske fraksjoner i alle arbeideridrettsorganisasjoner.²²⁰ Dette hadde ikke blitt gjort. AIFs styre ble kritisert for å ha gjort for dårlig arbeid ute i distriktene. Denne kritikken lignet på den kritikken Aasebø tidligere hadde kommet med i et brev til RSIs sekretariat. Men Aasebø og Lippe kritiserte også partiet og ungdomsorganisasjonen for å ha gjort for lite i forhold til arbeideridretten ute i distriktene. Som eksempler ble Stavanger og Bergen nevnt. I Stavanger var arbeideridretten i ferd med å bli en massebevegelse, men i følge NKUs sekretariat var det blitt gjort lite fra NKUs lag på idrettsområdet. Følgene av dette var at sosialdemokratene hadde fått kontrollen over arbeideridretten i Stavanger. I Bergen var situasjonen den at kommunistene stod sterkt, men lite var blitt gjort for å vinne kontrollen over arbeideridretten.

Kommunistene var altså klar over at man kunne miste kontrollen over AIFs styre på det kommende landsmøte. De fryktet også at sosialdemokratene og ”tranmællittene” ville fremme forslag om utmeldelse av RSI på landsmøtet og forslag om at AIF skulle stå utenfor de to arbeideridrettsinternasjonale.²²¹ En utmeldelse av RSI ville, etter Aasebøes og Lippes mening, være til skade både for AIF og RSI. Det ville skade RSIs bestrebelser på å skape internasjonal sportslig enhet, bestrebelser som de var sikre på at RSI ville lykkes med. Etter min mening vitner dette synet om at norske kommunister fullt ut trodde på RSIs enhetstaktikk. For å hindre at et eventuelt forslag om utmeldelse fikk flertall måtte kommunistene samarbeide med personer fra Ungdomsfylkingen som var positivt innstilt ovenfor RSI og som ikke ville bryte samarbeidet med sovjetiske idrettsfolk. Et mislykket landsmøte kunne føre til at kommunistene mistet flertallet i forbundsstyret, noe som igjen kunne føre til at AIF ville tre ut av RSI og dermed føre til splittelse av den norske arbeideridretten. Etter sekretariatet i NKUs vurdering skulle AIF være en enhetsorganisasjon som forente alle stridende retninger i arbeiderbevegelsen om oppgaven å skape en sterk, selvstendig idrettsbevegelse for arbeiderne. NKUs sekretariat avviste derfor et hvert forsøk på sprengning av forbundet.²²² I stedet ville de arbeide for enhet både nasjonalt og internasjonalt. Foran landsmøtet i 1927 ville derfor NKU arbeide for å bevare forbundets

²²⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l.28 Fortrolig. Til alle kamerater. 20.2.1927.

²²¹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l.29 Fortrolig. Til alle kamerater. 20.2.1927.

²²² RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l.29 Fortrolig. Til alle kamerater. 20.2.1927.

enhet, og bevare forbundet som en seksjon av RSI og sørge for at forbundet fikk en ansvarlig ledelse. En ledelse som til tross for at den burde være dominert av kommunister, skulle forene alle politiske retninger i arbeiderbevegelsen.

AIFs landsmøte i 1927 ble holdt i Oslo i midten av april. Landsmøtet ble et vendepunkt i AIFs historie. Det sittende forbundsstyret fikk skarp kritikk for sitt arbeid, Olaf Thorsen spesielt.²²³ Kritikken gikk først og fremst på samarbeidsproblemer i styret. Et sentralt spørsmål på landsmøtet var tilknytningen til politiske partier. Det ble blant annet fremmet forslag om at AIF skulle stå nøytralt overfor de politiske partiene, dette førte til en heftig diskusjon.²²⁴ RSI var representert på landsmøtet ved Fritz Reussner, som redegjorde for RSIs forsøk på å skape enhet mellom RSI og SASI. Landsmøtet gav sin uforbeholdne tilslutning til de bestrebelsene som var gjort av RSI for å få til en samling, og AIFs representanter på RSIs kongresser og møter fikk i oppdrag av landsmøtet å arbeide for at en samling kunne virkeliggjøres.²²⁵

Kritikken av det sittende styret gav seg utslag da et nytt styre skulle velges. Valgkomiteen var splittet i sitt valg av kandidater. Et flertall på fem gikk inn for Thor Jørgensen som formann, mens mindretallet foreslo Kristoffer Mikkelsen. Jørgensen ble valgt med 68 stemmer, Mikkelsen fikk 42 stemmer.²²⁶ Mikkelsen var kommunistenes kandidat, mens Jørgensen var Arbeiderpartifløyens kandidat. Også når det gjaldt styremedlemmer var det uenighet blant valgkomiteens medlemmer, blant mindretallets forslag var Olaf Thorsen. Mindretallet led et knusende nederlag da alle deres kandidater ble nedstemt. Til å representere AIF i RSIs eksekutivkomité ble Thor Jørgensen og Kristoffer Mikkelsen valgt. Når det gjaldt valg av redaktør til *Arbeideridrett* led kommunistene et tap, da Carsten Aasebø tapte dette valget. Landsmøtet var et nederlag for kommunistene. Thor Jørgensen som ble valgt til formann var Arbeiderpartimann.²²⁷ Også flere av de nye styremedlemmene var Arbeiderpartifolk, som Thorvald Olsen og Ferdemann Larsen. Det store spørsmålet etter landsmøtet var hvordan forholdet kom til å bli mellom det nye styret og RSI. Et annet usikkerhetsmoment var hvilken linje NKP kom til å legge seg på i idrettsarbeidet etter nederlaget på landsmøtet.

²²³ Arbeideridrett nr. 18 18.4.1927.

²²⁴ Arbeideridrett nr. 18 18.4.1927.

²²⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 79, l. 5 Protokoll over AIFs landsmøte, påsken 1927.

²²⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 79, l. 5 Protokoll over AIFs landsmøte, påsken 1927.

²²⁷ Olstad s. 219.

Situasjonen etter landsmøtet

Resultatet av AIFs landmøte i 1927 kom til å sette RSIs uttalelse om at RSI var en arbeideridrettsinternasjonal for alle politiske grupperinger som stod på arbeiderklassens grunn på prøve. For første gang siden dannelsen av AIF så var forbundets ledelse dominert av sosialdemokrater og tilhengere av Arbeiderpartiet. Et spenningsmoment i forholdet mellom RSI og AIF var hvordan RSI ville reagere på å samarbeide med et AIF-styre som var dominert av partimedlemmer i et parti som hadde brutt med Komintern kun fire år tidligere. Utfallet av landsmøtet hadde vært et annet enn både det NKP og RSI hadde ønsket, allikevel så kom ikke resultatet som noen overraskelse.

Utfallet av landmøtet ble oppsummert av RSI i en egen rapport.²²⁸ I denne rapporten ble det påpekt en rekke mangler i forhold til AIF og det arbeidet AIF hadde utrettet. For det første var det blitt gjort for lite for å vinne til seg arbeidere fra den borgerlige idrettsbevegelsen, dette arbeidet måtte systemiseres. Det var også blitt gjort for lite på enhetsområdet og forbundsmedlemmene var blitt for lite informert om RSI og RSIs politikk. Et tredje punkt som RSIs sekretariat var misfornøyd med var forsømmelsen av et teknisk-metodisk arbeid i AIF. Det teknisk-metodiske arbeidet dreide seg om det praktiske på idrettsområdet, som regler og lover. Hvis det ble arbeidet ordentlig på dette området, ville kvaliteten på hele forbundet bli hevet og forbundet ville bestå av klassebevisste arbeideridrettsutøvere.

Til tross for disse manglene erkjente ledelsen i RSI at det var av stor politisk betydning at landsmøtet hadde besluttet at forbundet fortsatt skulle være tilknyttet RSI.²²⁹ I fremtiden var det seks oppgaver som var viktig i RSIs arbeid i Norge.²³⁰ For det første var det ideologiske arbeidet viktig. Medlemmene i AIF måtte bli fortrolige med RSIs prinsipper og oppgaver. Videre var det nødvendig for RSI å forsterke samarbeidet med sin norske medlemseksjon. Et ledd i denne prosessen var å knytte de aktive idrettsutøverne nærmere RSI gjennom idrettsstevner. Det tredje punktet til ledelsen i RSI var å aktivt hjelpe AIF i kampen mot det borgerlige idrettsforbundet. RSI ville arbeide aktivt for at AIF skulle innføre et systematisk teknisk-metodisk arbeid for å gjennomføre RSIs beslutninger. Et annet punkt for å bringe RSI og AIF nærmere hverandre var tanken om en fast norsk medarbeider ved RSIs sekretariat i Moskva. Tanken om en norsk representant i den daglige driften av RSI kan tolkes

²²⁸ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 101 Beschluss über die Ergebnisse des Norwegischen Arbeitersportkongresses.

²²⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 101 Beschluss über die Ergebnisse des Norwegischen Arbeitersportkongresses.

²³⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 101f Beschluss über die Ergebnisse des Norwegischen Arbeitersportkongresses.

som et uttrykk for respekt fra RSIs side for det arbeidet som AIF hadde utrettet. Men samtidig kan det sees på som et tveegget sverd. På den ene siden kunne dette være en mulighet for AIF å øve sterkere innflytelse over RSIs politikk, men samtidig kunne en norsk medarbeider ved RSIs sekretariat være en mulighet for ledelsen i RSI til å få sterkere kontroll over AIF på. Dette sjette punktet på RSIs liste over arbeidsoppgaver i Norge gjaldt Vinterspartakiaden i Oslo i 1928. RSI ville hjelpe AIF både finansielt og organisatorisk i forbindelse med avviklingen av Vinterspartakiaden.

Flere av punktene viser at RSI ønsket å bringe sin norske medlemsseksjon nærmere seg, og dermed øve større kontroll og få mer innflytelse over det arbeidet som ble utformet av AIF. Dette kan også tolkes som et svar fra RSI på utfallet av landsmøtet i AIF. Arbeidsoppgavene var også et uttrykk for den rollen AIF spilte i den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen. Sekretariatet i RSI gav også uttrykk for dette, den norske seksjonen spilte etter sekretariatets mening en viktig rolle internasjonalt og derfor var det viktig å vise den norske seksjonen stor oppmerksomhet.²³¹ Situasjonen som rådet i norsk arbeiderbevegelse, gjorde arbeidet med den norske seksjonen særlig viktig. I RSIs sekretariat hersket det en frykt for at Arbeiderpartiets styrkede posisjon og økte innflytelse over arbeideridretten skulle føre til splittelse i AIF, utmeldelse av RSI og medlemskap i SASI.

Det første beviset på kontakt mellom RSIs sekretariat og det nye forbundsstyret er datert til 30. juni i 1927. I et brev til ledelsen i AIF beklaget RSIs sekretariat at ingen representanter fra AIF hadde vært til tilstede under et arbeideridrettsstevne i Helsingfors da man fra RSIs side hadde flere spørsmål til ledelsen i AIF.²³² Fra AIFs side hadde det kommet forespørsel om pengetilskudd fra RSI, noe som RSI ikke hadde innvilget. Fra RSIs side ble det også spurt om hvor langt AIF var kommet med forberedelsene til vinterspartakiaden, som skulle holdes i Oslo i februar 1928, og om forbundsstyret var involvert i forberedelsene. Den videre kontakten mellom RSI og AIF i 1927 dreide seg stort sett om planleggingen av vinterspartakiaden.

Til RSIs eksekutivmøte i november kunne AIF stille med to representanter. Dette eksekutivmøtet ble lagt til tiårs feiringen av Den russiske revolusjonen. De to representantene som var blitt valgt under AIFs landsmøte i april, Thor Jørgensen og Kristoffer Mikkelsen, var forhindret fra å delta, AIF sendte derfor Thorvald Olsen og Arnfinn Berntsen.²³³ Et eksempel på at det nye styret i AIF ønsket å støtte opp om RSIs arbeid var et brev undertegnet av

²³¹ RGASPI F. 537, op.2, d. 78, l. 102 Beschluss über die Ergebnisse des Norwegischen Arbeitersportkongresses.

²³² RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 82 An die Zentrale des Norwegischen Arbeitersportverbandes 30.7.1927.

²³³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 119 Til Røde Sportsinternasjonales sekretariat 31.10.1927.

styremedlem Ferdemann Larsen. Larsen skrev at AIF ønsket at de beslutningene som ble fattet på det kommende eksekutivmøtet skulle være til det beste for den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen, samtidig som beslutningene styrket bevegelsen.²³⁴ Dette var etter min mening et klart bevis på at det nye forbundsstyret støttet opp om AIFs medlemskap i RSI.

Vinterspartakiaden

I februar i 1928 ble det arrangert et stort vintersportsstevne i regi av AIF og RSI. Dette stevnet var en del av RSIs store idrettsarrangementer som ble kalt spartakiader. Spartakiadene var en reaksjon på SASIs massemonstringer, som ble kalt arbeiderolympiader. Siden stevnet i Oslo var et vintersportsstevne ble det kalt vinterspartakiade. Dette var faktisk den første spartakiaden som ble arrangert. Senere på året ble det arrangert et tilsvarende sommerstevne i Moskva.

Arrangementet i Oslo samlet 424 deltakere fra Norge, Sovjetunionen, Sverige, Tsjekkoslovakia, Finland og Tyskland.²³⁵ Det ble konkurrert i skøyter, langrenn, hopp, ishockey, ringøvelser og boksing.

Ettersom stevnet ble arrangert kort tid før AIFs landsmøte var det viktig for å både kommunistene og Arbeiderpartifløyen å bruke stevnet til å markere seg. Arbeiderpartifløyen, anført av AIFs ledelse var opptatt av å tone ned det propagandamessige ved arrangementet. Dette skapte misnøye hos RSIs delegasjon, som ankom Oslo tre uker før stevnet for å ta del i forberedelsene. Målet var at stevnet skulle knytte sterkere bånd mellom AIF, RSI og den sovjetiske idrettsorganisasjonen.²³⁶

Sportslig gikk arrangementet stort sett knirkefritt. Etter at stevnet var over ble det offisielt stemplet av RSI som en suksess.²³⁷ Uoffisielt var det en rekke punkter RSIs delegasjon var misfornøyde med. Dette gjaldt på alt fra forberedelsene til stevnet, det propagandamessige under stevnet, til premieutdelingene.²³⁸ Det ble også gitt uttrykk for misnøye med AIF-ledelsens opptreden under stevnet.

²³⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 78, l. 119 Til Røde Sportsinternasjonales sekretariat 31.10.1927.

²³⁵ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 69 Bericht über den Verlauf der Winterspartakiade in Oslo.

²³⁶ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 3 Direktiven für die Delegation des Gen. Aksamit zur Winterspartakiade Norwegen.

²³⁷ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 79 An die Arbeitersportler in allen Ländern!.

²³⁸ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 68ff. Bericht über den Verlauf der Winterspartakiade in Oslo.

Oppsummering

Perioden mellom 1924 og 1928 for AIF bar preg av fremgang og politisering. Fremgangen gjaldt både geografisk spredning og medlemsoppslutning. AIF var fra begynnelsen av en organisasjon tuftet på politisk grunn. Mellom 1924 og 1928 foregikk det en økende politisk konkurranse om kontrollen over AIF. Den politiske kampen var et resultat av partipolitiske forhold. Både NKP og Arbeiderpartiet fattet i denne perioden økende interesse for arbeideridretten. Årsaken til at de politiske partiene involverte seg i arbeideridretten og i AIF var først og fremst at de innså betydningen det hadde. Samtidig involverte de seg for å forhindre at AIF ble et organ for det konkurrerende partiet. Opprettelsen av NKPs idrettsutvalg og uttalelsene som kom ved Arbeiderpartiets landsmøte i 1927 er eksempler på partiens økte involvering i arbeideridretten. Denne politiske maktkampen fikk også konsekvenser for forholdet mellom RSI og AIF. En følge av den politiske dragkampen mellom kommunistene og Arbeiderpartiet om kontrollen over AIF, førte til at det ble opprettet tette kontakter mellom NKP og RSI.

Utfallet av landsmøtet i 1927, var et resultat av Arbeiderpartiets sterke stilling og partiets økte interesse for arbeideridretten, men det var også et spørsmål om RSI ønsket at AIF skulle utvikle seg til en ren kommunistisk organisasjon. Taktikken fra RSIs side tydet mer på at man ønsket at AIF skulle utvikle seg til en frontorganisasjon. En masseorganisasjon samlet både kommunister og Arbeiderpartifolk. Landsmøtet i 1927 var et bevis på at den politiske maktstillingen i arbeideridretten hadde endret seg. Vinterspartakiaden hadde avslørt at AIFs ledelse og RSI var på kollisjonskurs. Spørsmålet var hvordan forholdet kom til å bli etter landsmøtet i april.

Kapittel 5: Fra enhet til strid og splittelse

Høsten 1927 var preget av stortingsvalget. Dette valget endret den politiske maktbalansen i landet. Arbeiderpartiet ble landets største parti med 59 mandater på Stortinget, en fremgang på 10 % og 27 flere mandater enn det Arbeiderpartiet og NSA hadde oppnådd til sammen ved forrige valg.²³⁹ For NKP fortonet derimot valget seg som en katastrofe og innebar en ytterligere reduksjon av NKPs innflytelse. På landsbasis fikk NKP i overkant av 40 000 stemmer, en tilbakegang på ca. 19 000 stemmer fra valget i 1924.²⁴⁰ NKP fikk sin stortingsgruppe halvert, fra seks representanter til tre. Arbeiderpartiets sterke stilling ble illustrert gjennom Hornsruds regjeringsdannelse på nyåret i 1928.

NKPs svekkede stilling og Arbeiderpartiets stilling som det største partiet i landet preget også forholdene i AIF. Landsmøtet i 1927 var et klart uttrykk for Arbeiderpartiets sterke stilling også blant arbeideridrettsmennene. På det organisatoriske planet var forbundet midt i en politisk dragkamp. Den kommunistiske fløyen i AIF, støttet av NKP og RSI, ville gjenerobre hegemoniet de hadde tapt på landsmøtet i 1927. De håpet at vinterspartakiaden i februar 1928 hadde økt populariteten til RSI blant AIFs medlemmer. Det knyttet seg derfor stor spenning til utfallet av landsmøtet som ble holdt i Oslo i april i 1928.

Nye linjer fra RSI

Forbundsstyret var dominert av personer fra hovedstaden og omegn. Dette hadde kjennetegnet alle forbundsstyrene til AIF. Tidligere hadde dette vært gjenstand for kritikk, både fra distriktene og i fra Oslo. Før landsmøtet i 1928 kom det forslag i fra RSIs eksekutivkomité om at sammensettingen av forbundsstyret burde endres. Forslaget fra RSI gikk ut på at forbundsstyret skulle utvides til tolv mann, hvorav fem av representantene skulle komme fra distriktene.²⁴¹ Representantene fra Oslo og omegn skulle møtes to ganger i uken, mens hele forbundsstyret skulle møtes hver fjerde uke for å diskutere viktige saker. Forbundsstyret sa seg enig med forslaget fra RSI om at styret ikke bare kunne bestå av representanter fra Oslo og Østlandet. Men forbundsstyret ønsket at det utvidete forbundsstyret skulle møtes en gang i kvartalet, samtidig som de ønsket at landsmøtet skulle fatte den avgjørende beslutningen i

²³⁹ Furre s. 126.

²⁴⁰ Lorenz 1983 s. 83.

²⁴¹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 81 l. 70 An den Arbeidernes Idrettsforbund 20.3.1928.

denne saken.²⁴² Forbundsstyret ønsket også å utvide perioden for hvor lenge det kunne sitte med et halvt år. RSI begrunnet ønsket om utvidelse av AIFs styre med at forbundet hadde opplevd en voldsom vekst ute i distriktene, etter RSIs mening var man nødt til å ta hensyn til dette i sammensettingen av AIFs ledelse. Den egentlige motivasjonen fra RSIs side med dette forslaget var uten tvil å styrke kommunistenes posisjon i forbundsstyret. Kommunistenes stilling var svak i Oslo, og sterkere i steder som Bergensområdet og Trøndelag. Ved stortingsvalget i 1927 oppnådde NKP 9262 stemmer i Bergen og 3496 stemmer i Trondheim, mens de Oslo fikk 1630 stemmer.²⁴³ Oppslutningen om NKP var også et speilbilde av hvor den kommunistiske fløyen i arbeideridretten stod sterkest. Av 30 valgte representanter fra Trondheim til AIFs landsmøte i 1928 var 18 til 20 kommunister.²⁴⁴ Forbundsstyrets innstilling i denne saken viste at de var klar over at en utvidelse av styret kunne føre til en svekkelse av Arbeiderpartiets dominans i styret. Derfor la forbundsstyret inn et forbehold om at det utvidete styret kun skulle tre sammen hvert kvartal, samtidig som de ønsket å forsterke sin egen posisjon gjennom forslaget om at forbundsstyret skulle sitte sammen i et og et halvt år.

Landsmøtet i 1928 var av stor betydning for både den kommunistiske opposisjonen innen AIF og for RSI. Det var viktig å demme opp for Arbeiderpartiets innflytelse over arbeideridretten. I forkant av landsmøtet hadde derfor RSIs sekretariat utarbeidet en rekke retningslinjer for den kommunistiske opposisjonen.²⁴⁵ RSIs sekretariat erkjente at det kunne bli vanskelig å få kastet det sittende styret. AIF hadde opplevd en vekst under det sittende styret, samtidig som det hadde arrangert Vinterspartakiaden på en tilfredsstillende måte. RSIs sekretariat var av den oppfatningen at den suksessen AIF hadde opplevd skyldtes et godt arbeid i de enkelte klubbene og kretsene, ikke på grunn av forbundsstyrets arbeid sentralt. Derimot mente ledelsen i RSI at AIFs forbundsstyre hadde begått en rekke feil. Blant feilene var dårlige forberedelser til landsmøtet og spørsmålet om forhandlinger med det borgerlige idrettsforbundet. Et tredje punkt på RSIs liste over feil var de sene og mangelfulle forberedelsene til Vinterspartakiaden. Mangelen på samarbeid og kontakt med klubbene og kretsene var et fjerde punkt. I følge RSIs sekretariat var det forskjeller mellom AIFs formann og forbundssekretær, det vil si Thor Jørgensen og Ferdemann Larsen, på den ene siden og forbundsstyret på den andre siden. Slik ledelsen i RSI så det, drev Jørgensen og Larsen med

²⁴² Arbeideridrett nr. 13 2.4.1928.

²⁴³ Lorenz 1983 s. 86.

²⁴⁴ RGASPI F. 537, op.2, d. 81, l. 83 An die Sportintern und Sportinterndelegation in der KIM. 23.3.1928.

²⁴⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 81, l. 44 Richtlinien für die Vorbereitung des Reichskongress der norwegischen. Sektion der RSI von Seiten der Kommunisten.

sosialdemokratisk fraksjonsarbeid, mens de andre styremedlemmene var motstandere av et slikt fraksjonsarbeid.²⁴⁶ Allikevel ble forbundsledelsen styrt politisk av Jørgensen og Larsen. Det kommunistiske fraksjonsarbeidet var etter RSIs sekretariats vurdering derimot svakt, etter deres oppfatning eksisterte det ingen virkelig kommunistisk fraksjon. I stedet opplevde man at kommunistiske medlemmer i AIFs ledelse forholdt seg nøytrale til NKP. Også innad i NKP og NKU var det blitt gjort alt for lite på idrettsområdet. Etter sekretariatet i RSIs vurdering var ikke kommunistenes stilling i AIF forsterket siden forrige landsmøte.

Ledelsen i RSI satte opp tre mål for det kommende landsmøtet i AIF.²⁴⁷ Det var et mål at kommunistene skulle erobre flertallet i AIFs styre, de skulle minst få tre styremedlemmer. En annen målsetting var å få kastet AIFs formann, Thor Jørgensen, forbundssekretær Ferdemann Larsen og styremedlemmene Reiersen og Søderstrøm, samt redaktøren av *Arbeideridrett*. Det tredje målet til RSI var å få valgt kommunister til stillingene som forbundssekretær og redaktør. Sekretariatet i RSI var smertelig klar over at man ikke kunne få gjennomført disse målsettingene med kun støtte fra kommunistene innen AIF. Det var derfor nødvendig med et grundig taktisk arbeid i forkant av landsmøtet. I første rekke var man nødt til å få med seg de som sympatiserte med kommunistene, de partiløse, men man var også nødt til å søke støtte hos venstresiden blant Arbeiderpartitilhengerne i AIF. For å kunne oppnå målsettingene sine var RSIs sekretariat villige til at kommunistene skulle støtte opp om enkelte av de sittende styremedlemmenes kandidatur. Ledelsen i RSI erkjente at kommunistene ikke kunne oppnå full kontroll over AIF og var derfor villige til å dele ledelsen i AIF med sosialdemokratene og Arbeiderpartifløyen. Et eksempel på dette var at kommunistene foreslo Thorvald Olsen som kandidat til formannsvervet, til tross for at Olsen ikke var kommunist.

Hvis valget av styret gikk etter planen så ville det nye styret etter RSIs mening danne en provisorisk blokk med kommunistene og venstresiden blant Arbeiderpartitilhengerne i AIF mot ”tranmælittene.”²⁴⁸ Kommunistenes styrekandidater måtte være kjent blant idrettsutøverne, samt aktive i arbeideridrettsbevegelsen. Som en del av taktikken under landsmøtet foreslo RSIs sekretariat at kun kommunister som hadde sympati i bevegelsen skulle fremme forslag og delta i diskusjoner på landsmøtet. Kritikken mot det sittende styret

²⁴⁶ RGASPI F. 537, d. 2, op. 81, l. 44 Richtlinien für die Vorbereitung des Reichskongress der norwegischen Sektion der RSI von Seiten der Kommunisten.

²⁴⁷ RGASPI F. 537, d. 2, op. 81, l. 45 Richtlinien für die Vorbereitung des Reichskongress der norwegischen Sektion der RSI von Seiten der Kommunisten .

²⁴⁸ RGASPI F. 537, d. 2, op. 81, l. 46 Richtlinien für die Vorbereitung des Reichskongress der norwegischen Sektion der RSI von Seiten der Kommunisten.

skulle kun, etter ledelsen i RSIs mening, skje på prinsipielt grunnlag. Det vil si at kritikken skulle omfatte temaer som den politiske linjen, forholdet til partiene og fagforeningene, og de internasjonale forholdene.²⁴⁹ Feilene og manglene ved det praktiske arbeidet til forbundsstyret skulle kun diskuteres i klubbene, og ikke på landsmøtet.

RSIs sekretariat satte opp en rekke konkrete arbeidsoppgaver for kommunistene, som skulle utføres før og under landsmøtet.²⁵⁰ Før landsmøtet var planen at kommunistene skulle drive et taktisk og planmessig fraksjonsarbeid i forberedelsene til landsmøtet. Kommunistene skulle utøve kontroll med gjennomføringen av utvelgelsen av representanter til landsmøtet i enkelte kretser og steder. For å gjennomføre dette skulle kommunistiske representanter sendes ut til kretsene. I idrettsklubber hvor valget av representanter til landsmøtet ikke var avgjort skulle det også gjøres et arbeid for å øke den kommunistiske innflytelsen. Kommunistene ville også komme med fordringer til forbundsstyret om å utlevere materiale om landsmøtet. En annen taktikk som RSIs sekretariat foreslo var at det skulle startes en diskusjon i forbundets eget organ, *Arbeideridrett*, og senere i den øvrige arbeiderpressen.

De temaene som skulle bli tatt opp til diskusjon var det RSI kalte grunnspørsmålene i arbeideridrettsbevegelsen, det ville si idrett og arbeiderklassen og forholdet til den borgerlige idretten, dette skulle bli satt i sammenheng med den rådende situasjonen.²⁵¹ En diskusjon om forbundsstyrets virksomhet skulle også reises. Denne diskusjonen skulle være kritisk og saklig. Det skulle lages en liste over de ikke-kommunistiske delegerte til landsmøtet. Disse skulle bearbeides av kommunistene før landsmøtet. Før landsmøtet var det nødvendig for kommunistene å utarbeide en liste med motforslag til det sittende styrets forslag, kommunistenes egne forslag måtte gjennomarbeides før landsmøtet. Det skulle også settes opp en liste med aktuelle kandidater til forbundsledelsen, redaksjonen av *Arbeideridrett* og RSIs eksekutivkomité. Det siste punktet i retningslinjene fra RSIs sekretariat var at den kommunistiske fløyen måtte opptre disiplinert og samlet på landsmøtet. Dette punktet var særlig viktig. Hvis ikke kommunistene opptrådte samlet og disiplinert under landsmøtet ville det bli vanskelig å få gjennomført de andre retningslinjene og målsettingene.

Ledelsen i RSI var som sagt klar over kommunistenes svake posisjon i AIF. Retningslinjene viste at RSI var klar over at kommunistene ikke kunne få full kontroll over

²⁴⁹ RGASPI F. 537, d. 2, op. 81, l. 46 Richtlinien für die Vorbereitung des Reichskongress der norwegischen Sektion der RSI von Seiten der Kommunisten.

²⁵⁰ RGASPI F. 537, d. 2, op. 81, l. 47 Richtlinien für die Vorbereitung des Reichskongress der norwegischen Sektion der RSI von Seiten der Kommunisten.

²⁵¹ RGASPI F. 537, d. 2, op. 81, l. 47 Richtlinien für die Vorbereitung des Reichskongress der norwegischen Sektion der RSI von Seiten der Kommunisten.

AIF ved landsmøtet. Det viktigste var å forhindre at kommunistenes posisjon ble ytterligere forverret og at Arbeiderpartiet fikk enda større innflytelse over AIF. For å forhindre dette erkjente ledelsen i RSI at man var nødt til å samarbeide med de partiløse og de som stod ytterst til venstre blant Arbeiderpartitilhengerne innen arbeideridretten. For å lykkes med dette var kommunistene nødt til å opptre saklig i forhold til det sittende styret. Retningslinjene fra RSI kan tolkes som et tegn på at RSI ønsket en enda sterkere rolle i sin innflytelse over den kommunistiske fløyen i norsk arbeideridrett, men de kan også bli tolket som at ledelsen i RSI så seg nødt til å sette opp så klare retningslinjer som en følge av både kommunistenes svake stilling i AIF og NKP og NKUs manglende arbeid på idrettsområdet.

Det store spørsmålet før landsmøtet var om kommunistene ville klare å sette RSIs retningslinjer ut i praksis. Også blant den kommunistiske fraksjonen var det en erkjennelse av at det ville bli umulig å vinne rent flertall på landsmøtet. Carsten Aasebøe gav uttrykk for dette i et hemmeligstemplet brev til ledelsen i RSI.²⁵² I følge Aasebøe var kommunistenes eneste utvei å utnytte motsetningene som fantes i det han kalte ”Tranmælfraksjonen,” ved å få valgt så mange kommunister som mulig inn i forbundsledelsen. Blant Arbeiderpartitilhengerne i AIF, var det etter Aasebøes mening, store motsetninger. Det fantes blant annet en gruppe som åpent gikk i mot medlemskapet i RSI. AIFs formann Thor Jørgensen skulle angivelig tilhøre denne gruppen. Årsaken til at Jørgensen var motstander av AIFs medlemskap i RSI var, i følge Aasebøe, en følge av at de sovjetiske idrettsutøverne som hadde deltatt på Vinterspartakiaden ikke hadde turnert rundt i distriktene slik de egentlig skulle ha gjort. AIF hadde planlagt forskjellige stevner i Bergen, Trondheim, Fredrikstad og Sarpsborg med sovjetiske deltagere i etterkant av Vinterspartakiaden. Turneen til de sovjetiske idrettsutøverne kunne gi AIF både god propaganda og kjærkomne inntekter. Årsakene til at sovjetrusserne ikke deltok på stevnene i de forskjellige byene var dels at de måtte melde forfall på grunn av fysiske årsaker og dels at den sovjetiske delegasjonen først fikk vite om stevnene etter at Vinterspartakiaden var over.²⁵³ Som en følge av sovjetrussernes avlysning endte det hele med AIF satt igjen med en regning for leie av idrettsplasser og dårlig reklame for forbundet.²⁵⁴ Dette løftebruddet hadde skapt problemer for Jørgensen og forbundsledelsen. Kritikken av den sovjetiske idrettstroppens turneavlysning ble, sammen med en del andre praktiske saker som angikk den sovjetiske Vinterspartakiadedelegasjonen, brukt mot RSI. Denne kritikken kunne, etter Aasebøes oppfatning, ikke en representant fra RSI

²⁵² RGASPI F. 537, op. 2, d. 81, l. 83 An die Sportintern und Sportinterndelegation in der KIM. 23.3.1928.

²⁵³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 81, l. 98 An den Arbeiternes Idrettsforbund 26.3.1928.

²⁵⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 81, l. 54 Til Røde Sportsinternasjonale 12.3.1928.

svare på. Aasebø foreslo derfor at Det Høye Råd for Fysisk Kultur burde sende en egen representant til AIFs landsmøte for å imøtegå kritikken mot den sovjetiske idrettstroppen. AIF tok opp problemene den sovjetiske delegasjonen hadde skapt for dem med RSI.²⁵⁵ RSI forsvarte i sitt svar til AIF den sovjetiske delegasjonen. I følge RSI hadde AIF blåst opp noen mindre misforståelser, og gjort en stor sak ut av dem. Etter RSIs mening var ikke kritikken fra AIF berettiget etter alle de oppofringene som de sovjetiske idrettsutøverne hadde gjort, etter den solidariteten som de sovjetiske idrettsutøverne hadde vist AIF, og etter de prestasjonene og resultatene de sovjetiske idrettsutøverne hadde vist.²⁵⁶ Dette var et svar som illustrerte den lederrollen sovjetidretten hadde fått i RSI. Det hele var et utslag av den bolsjeviseringsprosessen som hadde pågått i RSI siden 1924/25.²⁵⁷

Kommunistenes svake stilling innen AIF ble ytterligere forverret av indre stridigheter innad i den kommunistiske fraksjonen. Stridighetene gikk først og fremst mellom Olaf Thorsen og enkelte av de andre i den kommunistiske fraksjonen. En følge av dette var at den kommunistiske fraksjonen ikke var fulltallig på sine fraksjonsmøter. Et fraksjonsmøte som ble holdt 17. mars 1928 kan tjene som et bra eksempel på situasjonen.²⁵⁸ Som en følge av de interne stridighetene og manglende informasjon var kun fem, seks representanter møtt frem, blant dem var Olaf Thorsen og Carsten Aasebø. Etter planen skulle fraksjonen ta stilling til RSIs retningslinjer på dette møtet, men dette ble utsatt av Olaf Thorsen. Han var av den oppfatningen at tiden ikke var inne for en taktisk diskusjon. Slik Aasebø så situasjonen var det umulig å behandle den taktiske linjen før landsmøtet med en så svak fraksjonsledelse, han ville ta opp saken med NKPs partisekretær.

Striden blant den kommunistiske idrettsfraksjonen var også et bevis på hvordan de personlige rollene hadde endret seg over tid. Olaf Thorsen hadde fra før dannelsen av AIF og i de første årene etter forbundsdannelsen utvilsomt vært RSIs viktigste støttespiller i den norske arbeideridrettsbevegelsen. Denne rollen var nå gått over til Carsten Aasebø. Dette rolleskiftet kan dateres til 1926, da NKPs idrettsutvalg ble stiftet og kontakter ble knyttet mellom NKP og RSI. Fra da av var Aasebø RSIs viktigste mann i norsk arbeideridrett, det var Aasebø RSI brukte som sin fortrolige kontakt i Norge, ikke Thorsen som det hadde vært tidligere. Dette rolleskiftet var nært knyttet til den økende politiske kampen om AIF. Til tross for at Thorsen var erklært kommunist, så hadde han ingen verv i NKP.²⁵⁹ Thorsen var først og fremst en

²⁵⁵ RGASPI F. 537, op.2, d. 81, l. 54 Til Røde Sportsinternasjonale 12.3.1928.

²⁵⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 81, l. 96 An den Arbeidernes Idrettsforbund 26.3.1928.

²⁵⁷ Gounot s. 125.

²⁵⁸ RGASPI F. 537, op. 2, d. 81, l. 82 An die Sportintern und Sportinterndelegation in der KIM. 23.3.1928.

²⁵⁹ Olstad s. 215.

idrettsmann, i motsetning til Aasebøe som hadde politiske verv. Rollebyttet mellom Thorsen og Aasebøe kunne være en årsak til at Thorsen, i følge Aasebøe, kun stolte på seg selv og var mistenksom mot alle andre.²⁶⁰

Landsmøtet i 1928

AIFs femte landsmøte ble holdt i Folkets Hus i Oslo i begynnelsen av april i 1928. Foruten 123 valgte representanter og kretslederne som var tilstede, var også RSI, Arbeiderpartiet, AUF, Arbeidernes faglige Landsorganisasjon, NKP, NKU og Arbeidernes Idrettsorganisasjon fra Sverige representert.²⁶¹ Arbeiderpartiet var representert ved partiformann Oskar Torp, mens pol.byråmedlem Henry W. Kristiansen var NKPs utsendte. Den politiske betydningen av landsmøtet var understreket ved nærværet av representantene fra NKP og Arbeiderpartiet. Dette var første gang at de to politiske partiene hadde offisielle representanter tilstede på AIFs landsmøte, tidligere hadde både Arbeiderpartiet og NKP overlatt til sine ungdomsorganisasjoner å være representert. De to politiske partienes representanter holdt begge taler, men talene var av ganske forskjellig karakter.²⁶² Henry W. Kristiansens tale var preget av revolusjonær retorikk. I følge Kristiansen var arbeideridrettsbevegelsens fremste rolle å utdanne de sterke kadre hvor arbeiderklassen kunne hente sine stormtropper til de revolusjonære kampene som ventet arbeiderklassen i fremtiden. Arbeideridrettsbevegelsen skulle, etter Kristiansens mening, være ”gjennomsyret av hat til den borgerlige idrettsbevegelsen, og at de beslutningene som landsmøtet skulle fatte måtte gagne hele arbeiderklassen i dens bitre og uforsonlige kamp mot borgerskapet.” Oskar Torps tale hadde et mildere innhold, men også Torp understreket AIFs betydning i hele arbeiderbevegelsens kamp for bedre kår.

RSI var representert ved Fritz Berger. Berger gratulerte i sin tale AIF med en vellykket gjennomføring av Vinterspartakiaden. I følge Berger måtte landsmøtets oppgave være å befeste det arbeidet som hittil var utført, og arbeide for den videre utviklingen av AIF, mot den borgerlige sportsbevegelsen og for å befeste forbindelsen mellom RSI og AIF.²⁶³ Spørsmålet om forholdet mellom AIF og RSI var meget sentralt på landsmøtet. Til tross for enkelte samarbeidsproblemer mellom AIF og RSI, og til tross for at en fraksjon var

²⁶⁰ RGASPI F. 537, op.2, d. 81, l. 82 An die Sportintern und Sportinterndelagation in der KIM. 23.3.1928.

²⁶¹ Arbeideridrett nr. 14 10.4.1928.

²⁶² Arbeideridrett nr. 14 10.4.1928.

²⁶³ Arbeideridrett nr. 14 10.4.1928.

motstandere av AIFs medlemskap i RSI, ble landsmøtet en klar tillitserklæring til RSI og AIFs medlemskap i RSI ble opprettholdt.

Forholdet til RSI ble ytterligere forsterket gjennom en resolusjon som ble enstemmig vedtatt på landsmøtet. Resolusjonen var utarbeidet av Fritz Berger, og var en uforbeholden støtte til RSIs kamp for enhet i den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen. I resolusjonen het det at landsmøtet gav sin fulle tillit til RSIs videre kamp for internasjonal enhet.²⁶⁴ RSIs forsøk på internasjonal enhet var et resultat av Kominterns taktikk med ”enhetsfront ovenfra.”²⁶⁵ Til tross for at resolusjonen ble enstemmig vedtatt, oppstod det på landsmøtet en del diskusjon om AIFs forhold til RSI etter at Berger hadde lagt frem sin beretning. Kritikken kom fra P. H. Bergheim, som også ved tidligere anledninger hadde kritisert AIFs medlemskap i RSI. Blant de som gikk til motangrep mot Bergheim var Thorvald Olsen. Olsen hevdet at AIF gjennom sitt medlemskap i RSI bidro til å virkeliggjøre den internasjonale sportslige enhet, og at han gjennom de møtene han hadde deltatt på i RSIs regi hadde fått inntrykk av at RSI og sovjetrusserne arbeidet ærlig for den internasjonale idrettsenhet.²⁶⁶ Blant de andre som forsvarte AIFs medlemskap i RSI var Olaf Thorsen.

AIFs sittende formann Thor Jørgensen stilte til gjenvalg, men den kommunistiske fløyen var innstilt på at Jørgensen ikke skulle bli gjenvalgt. Et gjenvalg av Jørgensen ville øke Arbeiderpartiets innflytelse i AIF og drive AIF lenger vekk fra RSI. Men kommunistene var også smertelig klar over at de ikke kunne få flertall for en kommunistisk kandidat. For å hindre Thor Jørgensen i å bli gjenvalgt fulgte kommunistene RSIs retningslinjer og lanserte Thorvald Olsen som motkandidat til Jørgensen. Kommunistenes lansering av Thorvald Olsen som kandidat til formannsvervet var nøye planlagt. Som tidligere norgesmester i bryting nøt Thorvald Olsen stor respekt blant idrettsutøverne. Selv om Thorvald Olsen var Arbeiderpartimann, trodde kommunistene at han ville være mer samarbeidsvillig og RSI-vennlig enn Thor Jørgensen.²⁶⁷ Før valget uttalte angivelig Rolf Gerhardsen, lederen for Arbeiderpartifløyen i AIF, at ingen kommunister skulle velges inn i forbundsstyret.²⁶⁸ Dette illustrerte at frontene var steile før valget av formann og forbundsstyre.

Valget ble ut i fra forutsetningene en suksess for den kommunistiske fløyen. Olsen ble valgt til formann. Kommunistene hadde klart å fjerne Thor Jørgensen som formann, men de klarte ikke å fjerne Carl Söderström fra styret slik RSI hadde håpet. Söderström ble valgt til

²⁶⁴ Arbeideridrett nr. 14 10.4.1928.

²⁶⁵ Gounot s. 170.

²⁶⁶ Arbeideridrett nr. 14 10.4.1928.

²⁶⁷ Larsen s. 78.

²⁶⁸ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 84 Ueber Sport-Kongress in Norwegen.

visiformann.²⁶⁹ For kommunistene var det derimot en seier at Johs. Mortensen ble valgt til redaktør av forbundets organ, *Arbeideridrett*. Johs. Mortensen hadde tidligere vært sentral i NKPs idrettsutvalg. Med Mortensen som redaktør ville det bli lettere for kommunistene å få trykket sine meninger i *Arbeideridrett*, dette ville også gjøre at kommunistene nådde ut til langt flere innen arbeideridrettsbevegelsen. Av ti styremedlemmer som ble valgt var fem kommunister.²⁷⁰

Reaksjonene på landsmøtet

Både valget av Thorvald Olsen som ny formann og kommunistisk kontroll over redaksjonen av forbundets organ var i tråd med de retningslinjene som RSI hadde trukket opp før landsmøtet. Resolusjonen som ble utarbeidet av RSIs representant Fritz Berger, og som ble enstemmig vedtatt av landsmøtet, var også en seier for RSI. Vedtakene som ble fattet på landsmøtet var etter min mening et bevis på at RSI fikk betalt for å ha lagt Vinterspartakiaden til Oslo. Etter Fritz Reussners oppfatning hadde Vinterspartakiaden bidratt til å forsterke RSIs posisjon blant idrettsmassene i Norge.²⁷¹ Resultatene på landsmøtet kan tyde på at pessimismen til RSIs ledelse i forkant av landsmøtet hadde vært ubegrunnet. Men man skal allikevel ikke overvurdere kommunistenes posisjon i arbeideridrettsbevegelsen på grunnlag av utfallet på landsmøtet. Det at kommunistene fikk gjennomslag for flere av sine saker skyldtes slik jeg ser det en kombinasjon av to faktorer.

RSIs styrkede posisjon i den norske arbeideridrettsbevegelsen etter Vinterspartakiaden var en faktor. Den andre faktoren var det arbeidet kommunistene hadde lagt ned i forkant av landsmøtet. Jeg tenker da først og fremst på valgene av representanter fra de forskjellige idrettslagene og kretsene og arbeidet med å påvirke de partiløse representantene og venstresiden blant Arbeiderpartitilhengerne. I følge en rapport etter landsmøtet, utarbeidet av RSIs medarbeider Richard Kaplan som var til stede under landsmøtet, var styrkeforholdet på landsmøtet følgende: 35 kommunister, 40 ”tranmælitter”, og 40 partiløse.²⁷² Antallet representanter, som Kaplan oppga, stemmer riktignok ikke overens med tallet på representanter som ble oppgitt i *Arbeideridrett*, men det gir allikevel en pekepinn på styrkeforholdet mellom de forskjellige politiske grupperingene på landsmøtet. I følge Kaplan var det uventet at kommunistene fikk en såpass sterk oppslutning på landsmøtet. De lave

²⁶⁹ Årsberetning AIF 1928-1929 s. 1.

²⁷⁰ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 84 Ueber Sport-Kongress in Norwegen.

²⁷¹ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 265 An Gen. Kaplan 23.2.1928.

²⁷² RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 83 Ueber Sport-Kongress in Norwegen.

forventningene før landsmøtet kom til uttrykk i retningslinjene fra RSI, hvor det ble manet til forsiktighet og samarbeid. RSIs instruksjoner før landsmøtet var at kommunistene skulle sørge for å få et minimum av sine målsettinger vedtatt. Slik Kaplan så det burde RSI ha oppfordret den kommunistiske fløyen i AIF til økt konfrontasjon med sosialdemokratene og ”tranmællittene.” Det rådet, etter Kaplans mening, en naivitet og godtroenhet fra kommunistenes side i forhold til Arbeiderpartifløyen i AIF. Disse holdningene var, etter Kaplans mening, med på hindre kommunistene i å få større gjennomslag for sin politikk. Kaplan beskrev arbeidet til den kommunistiske fraksjonen som stort sett dårlig, unntaket var ledelsen for den kommunistiske fraksjonen, Aasebøe og Olaf Thorsen.²⁷³ Kritikken fra Kaplan mot den kommunistiske fraksjonens arbeid vitnet om at kommunistene var veldig avhengig av personer som Aasebøe og Olaf Thorsen for å lykkes i sitt arbeid.

Kaplan la i sin rapport fram forslag til RSIs politikk overfor AIF i fremtiden. RSIs regler og prinsipper måtte i sterkere grad overføres til AIF, dette gjaldt både sportslig og organisatorisk.²⁷⁴ Videre var RSI nødt til å skjerpe kampen mot innflytelsen fra SASI i Norge, til tross for at situasjonen i Norge ikke var gunstig verken for SASI eller Amsterdam-internasjonale.²⁷⁵ Det var også nødvendig, etter Kaplans mening, å øke innsatsen mot ”tranmællittene” i AIF. RSI måtte også støtte opp om AIFs praktiske arbeid, blant annet gjennom å støtte dannelsen av nye idrettslag. Forslagene til Kaplan bar preg av en større ensretting av AIF i kommunistisk retning.

AIFs plass i RSI

Som tidligere vist spilte AIF og norsk arbeideridrett en sentral rolle i den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen. Norske arbeideridrettsutøvere deltok ofte i stevner i utlandet, mens utenlandske arbeideridrettsutøvere kom til Norge. Vinterspartakiaden i Oslo i 1928 var det sportslige og organisatoriske høydepunktet i AIFs historie. Senere i 1928 arrangerte RSI en spartakiade i Moskva, hvor en stor norsk tropp deltok. Det er derfor hevet over tvil at AIF spilte en stor rolle sportslig sett i RSI. Men hvilken rolle spilte AIF og norsk arbeideridrett i RSI rent organisatorisk? Hvilken mulighet hadde nordmenn til å påvirke den politikken som RSI førte i Moskva?

²⁷³ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 83 Ueber Sport-Kongress in Norwegen.

²⁷⁴ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 85 Ueber Sport-Kongress in Norwegen.

²⁷⁵ RGASPI F. 537, op. 1, d. 161, l. 86 Ueber Sport-Kongress in Norwegen.

Kontaktene mellom arbeideridrettsbevegelsen i Norge og RSI fantes allerede før AIF ble dannet. Allerede under RSIs grunnlegningskonferanse i 1921 hadde representanter fra norsk arbeiderbevegelse vært invitert. Riktignok møtte ingen nordmenn opp. Senere ble Olaf Thorsen medlem av RSIs eksekutivkomité. Thorsen ble senere etterfulgt av Oskar Hansen. Da RSIs eksekutivkomité ble utvidet til tretten medlemmer i 1926, fikk AIF to plasser i eksekutivkomiteen.²⁷⁶ Landsmøtet i 1927 valgte Thor Jørgensen og Kristoffer Mikkelsen til AIFs representanter i RSIs eksekutivkomité. Ingen av disse to fikk utrettet noe i sitt arbeid i eksekutivkomiteen ettersom begge to meldte forfall til eksekutivkomiteens samling høsten 1927. Denne samlingen fant sted i samband med markeringen av tiårs markeringen av den russiske revolusjonen. Jørgensen og Mikkelsen ble erstattet av Thorvald Olsen og Arnfinn Berntsen. Berntsen var blitt valgt som varamann, Olsen ble valgt fordi han befant seg på et brytestevne i Finland, da Jørgensen og Berntsen meldte forfall og hadde derfor kort reisevei.²⁷⁷ Det kan spekuleres i om Thor Jørgensen meldte forfall på grunn av sin skepsis til RSI.

I 1928 ble RSIs eksekutivkomité ytterligere utvidet. AIF fikk ved denne utvidelsen tre medlemmer i eksekutivkomiteen. De tre medlemmene var Thorvald Olsen, Thor Jørgensen og Natvig Pedersen. Utvidelsen skyldtes at nye seksjoner sluttet seg til RSI, samtidig som Sovjetunionen økte sin innflytelse i eksekutivkomiteen. De norske eksekutivkomitémedlemmenes første oppgave var å representere AIF på RSIs 4.verdenskongress i Moskva i august 1928. Dette var RSIs første verdenskongress siden 1924. På verdenskongressen i 1924 representerte AIFs daværende formann Harald Liljedahl AIF. Verdenskongressen i 1928 falt sammen med Kominterns 6. kongress og avslutningen av Spartakiaden i Moskva. I tillegg til de tre eksekutivkomitémedlemmene, representerte Eigil Eriksen og Ola Brandstorp AIF på kongressen.²⁷⁸ På verdenskongressen deltok totalt 66 representanter, av disse hadde 33 stemmerett. Antallet representanter med stemmerett fordelte seg slik: Sovjetunionen 18, Tsjekkoslovakia 7, Frankrike 2, Sverige 1, Argentina 1, Uruguay 1, mens den norske medlemsseksjonen hadde tre stemmer.²⁷⁹ Et interessant trekk ved denne kongressen var at arbeideridretten i Sverige ble behandlet som en fullverdig medlemsseksjon av RSI til tross for at et eget arbeideridrettsforbund ikke hadde blitt stiftet i Sverige. De norske deltakerne gjorde seg bemerket på verdenskongressen ved å bli valgt til flere av RSIs

²⁷⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 75, l. 86 Brev fra Johs Mortensen til RSIs eksekutivkomité 15.10.1926.

²⁷⁷ RGASPI F.539, op. 2, d. 78, l.119 Til Røde Sportsinternasjonales sekretariat 31.10.1927.

²⁷⁸ Arbeideridrett nr. 36 10.9.1928.

²⁷⁹ Arbeideridrett nr. 36 10.9.1928.

komiteer. Thorvald Olsen ble valgt til mandatkommisjonen, Thor Jørgensen ble valgt til den fransk-sydamerikanske kommisjonen, mens Thorvald Olsen, Natvig Pedersen og Ola Brandstorp ble valgt til den teknisk-metodiske kommisjonen. Samtlige fem norske representanter ble valgt til den skandinaviske kommisjonen. AIFs sterke posisjon i den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen ble understreket ved at Thorvald Olsen ble valgt som medlem i RSIs presidium, som bestod av fem medlemmer fra Sovjetunionen, to fra Tsjekkoslovakia, og en fra Frankrike i tillegg til Olsen fra Norge.²⁸⁰

Under verdenskongressen ble AIFs forhold til SASI et tema. I en tale av sovjetrusseren Gorkitsj var AIFs internasjonale forbindelser et av temaene. Gorkitsj hevdet at det gikk et rykte som fortalte at AIF søkte tilnærmelser til SASI. I følge Gorkitsj var det viktig at man slik som situasjonen var i Norge ikke hodekulls avbrøt forhandlingene med SASI. Natvig Pedersen redegjorde for de norske forholdene. Han forklarte at spørsmålet ikke var aktuelt og at det innen AIF ikke var tale om innmeldelse i SASI.²⁸¹ Årsaken til at Gorkitsj ikke ville at AIF skulle avbryte eventuelle forhandlinger med SASI, var at slike forhandlinger kunne brukes i RSIs enhetskamp. Fra AIFs side var det ingenting som tydet på at forhandlinger med SASI var aktuelt. På verdenskongressen stilte AIFs delegasjon seg bak RSIs enhetsbestrebelsler og gav sin fulle godkjenning til disse. For øvrig gjorde AIFs delegasjon seg bemerket ved å foreslå at kongressens talere skulle innskrenke seg noe, ”slik at den ikke i likhet med andre kongresser kom til å fortsette i månedsvis.”²⁸² Forslaget til den norske delegasjonen ble tatt hensyn til, og kongressen ble avsluttet 28. august i stedet for 29. august som planlagt. Dette var kanskje en liten sak, men allikevel et eksempel på at de norske representantene ikke var villige til å følge den takten som rådet i den kommunistiske bevegelsen. På verdenskongressen ble det også avholdt valg til eksekutivkomiteen. Resultatet ble at Thor Jørgensen ble byttet ut med Ola Brandstorp.²⁸³

Når det gjelder forholdet mellom AIF og RSI, er det verdt å merke seg at AIF og norsk arbeideridrett ikke deltok i RSIs daglige arbeid. Det var ingen nordmenn som arbeidet ved RSIs sekretariat i Moskva. Fra RSIs side fantes det planer om å ansette en norsk medarbeider, men disse planene ble aldri gjennomført. Den svenske arbeideridretten var, til tross for at det ikke fantes et eget svensk arbeideridrettsforbund, representert i RSIs sekretariat ved Johan Bergmann. Det kommer ikke frem i kildene hvorfor ingen nordmann ble ansatt ved RSIs

²⁸⁰ Arbeideridrett nr. 37 17.9.1928.

²⁸¹ Arbeideridrett nr. 37 17.9.1928.

²⁸² Arbeideridrett nr. 36 10.9.1928.

²⁸³ Arbeideridrett nr. 37 17.9.1928.

sekretariat. Etter min mening kan det være to årsaker til dette. For det første var det et spørsmål om økonomi. Den andre årsaken kan ha vært at RSI, på grunn av situasjonen i den norske arbeideridrettsbevegelsen, ikke fant noen egnet medarbeider. Hvis AIF skulle ha plukket ut en medarbeider kunne RSI ha risikert at en motstander av RSI ble sendt til Moskva, hvis RSI plukket ut en av sine tilhengere kunne dette ha blitt brukt mot RSI av motstanderne i Norge. Den svenske arbeideridrettsbevegelsen var, som tidligere vist, en mye mer ensartet, kommunistisk gruppe. Ansettelsen av Bergmann ville ikke skape oppstyr i den svenske arbeideridrettsbevegelsen, slik ansettelsen av en norsk medarbeider kunne ha ført til i den norske arbeideridrettsbevegelsen. På grunn av de tette båndene mellom norsk og svensk arbeideridrett kunne Bergmann også fungere som en kontaktperson mellom RSI og svensk og norsk arbeideridrettsbevegelse.

RSI erklærer krig mot sosialdemokratene

RSIs politikk var underlagt retningslinjene RSI fikk diktert fra Komintern.

Enhetsfrontpolitikken til Komintern hadde blitt fulgt av RSI. Dette gjaldt både enhetsfront nedenfra og ovenfra. I 1928 skjedde et skifte i Kominterns politikk som kom til å få stor innvirkning på forholdene i den internasjonale arbeiderbevegelsen. Det kom også til å få stor innvirkning på situasjonen i den internasjonale arbeideridrettsbevegelsen, og også på forholdet mellom RSI og AIF. Dette linjeskiftet i Kominterns politikk har fått navnet sosialfascisttesen. Vedtaket om innføringen av den nye politikken fra Kominterns side kom på Kominterns 6. kongress som ble avholdt i Moskva fra 17. juli til 1. september i 1928. Hvis enhetsfrontpolitikken hadde ytret et ønske om samarbeid med sosialdemokratene, var sosialfascisttesen en åpen krigserklæring mot sosialdemokratiet og sosialdemokratene. For mange kommunister var de sosialdemokratiske partiene og de reformistiske fagforeningene den farligste fienden, fordi de hadde en stor støtte blant arbeiderklassen.²⁸⁴

Kominterns nye taktikk var å avsløre sosialdemokratene som de virkelige fiendene. Sosialdemokratene var sosialister i ord, men fascistiske i handling. Taktikkskiftet tok utgangspunkt i at kapitalismen var gått inn i sin tredje og siste periode, en periode som ville bli preget av krise, motsetningene mellom de forskjellige klassene ville bli forsterket. Som en følge av dette ville det oppstå en revolusjonær situasjon. For å svare på situasjonen kom de kapitalistiske landene til å gå til krig mot "proletariatets fedreland," Sovjetunionen. De

²⁸⁴ McDermott og Agnew s. 99.

sosialistiske og sosialdemokratiske lederne bedro arbeiderklassen med en retorikk bygd på klassekamp, mens de i virkeligheten var en del av et stadig mer fascistisk borgerskap, og spilte etter kommunistenes mening en understøttende rolle i forberedelsene til det imperialistiske angrepet på Sovjetunionen.²⁸⁵ Som sosialfascistisk ble sosialdemokratene og sosialistene, ikke fascistene stemplet som hovedfienden av Komintern. RSI adopterte den nye taktikken og politiske konstruksjonen til Komintern uten kritisk overprøving. På RSIs 4. verdenskongress ble det slått fast, etter ”egne undersøkelser,” at borgerskapet i alle kapitalistiske land rustet seg til nye kriger. En resolusjon vedtatt på verdenskongressen konkluderte med at den sosialdemokratiske ledelsen forsøkte å utnytte medlemmene i de sosialdemokratiske partiene og fagforeningene i en imperialistisk politikk, i denne fronten var også SASI inkludert. Videre i resolusjonen het det at de revolusjonære elementene innen arbeideridretten var i ferd med å bli utestengt av SASI-ledelsen, slik at den sosialdemokratiske politikken til koalisjonen av opprustende, sovjetfiendtlige borgerskapet også kunne gjennomføres i arbeideridrettsbevegelsene.²⁸⁶ Den viktigste oppgaven som ble vedtatt i RSIs resolusjon, var at arbeideridrettsutøvere i alle land måtte vise solidaritet med Sovjetunionen, og først og fremst idrettsutøverne i Sovjetunionen.

Ut i fra kildene kan man ikke lese hva de norske representantene på RSIs 4. verdenskongress mente om Komintern og RSIs nye politikk. Allikevel kan man anta at flere av de norske representantene fikk styrket sin skepsis mot RSI og at resolusjonene som ble fattet på verdenskongressen kom til å få betydning for det fremtidige forholdet mellom AIF og RSI. Dette kom riktignok ikke til uttrykk på verdenskongressen. Den norske delegasjonen støttet enstemmig opp om RSIs enhetsbestrebelse.²⁸⁷ I et reisebrev i *Arbeideridrett* fra kongressen, gav Ola Brandstorp en klar støtte til AIFs medlemskap i RSI. Brandstorp, som var Arbeiderpartimann og en av dem man skulle tro var skeptisk til medlemskapet i RSI, gav i sitt reisebrev uttrykk for at AIF i Norge stod sammen med arbeiderklassen i kampen mot borgerskapet. AIFs plass var, i følge Brandstorp, i RSI som stod for klassekamp og ikke samarbeid med de borgerlige. Etter Brandstorps oppfatning ville ikke SASI, som samarbeidet med de borgerlige og stengte ute sine medlemmer fra internasjonale konkurranser, få støtte i Norge.²⁸⁸

²⁸⁵ Gounot s. 179.

²⁸⁶ Gounot s. 180.

²⁸⁷ *Arbeideridrett* nr. 37 17.9.1928.

²⁸⁸ *Arbeideridrett* nr. 37 17.9.1928.

Hendelsene i Moskva i 1928 kom til å påvirke arbeideridretten i flere europeiske land. I en rekke nasjonale arbeideridrettsforbund forekom det splittings, som formelt ble begått av sosialdemokratene, men som ble betydelig provosert frem av RSI og den kommunistiske bevegelsen i de enkelte landene.²⁸⁹ I løpet av 1928/29 kom det til splittings i arbeideridrettsforbundene i England, Finland, Nederland og Sveits. Også i Tyskland skjedde det i 1929 en splittelse i arbeideridrettsbevegelsen. Da det tyske kommunistpartiet (KPD) proklamerte at det ville skape en ”grandios rød idrettsbevegelse,” resulterte det i dannelsen av Kampfgemeinschaft für Rote Sporteinheit.²⁹⁰ At kommunistene, så snart en spaltning hadde skjedd på grunnlag av en politisk-ideologisk konfrontasjon mellom de to leirene på det organisatoriske planet, protesterte mot sosialdemokratenes splittingskurs var i følge Gounot en del av propagandaen og ikke et uttrykk for et ønske om bevaring av enheten.²⁹¹

Ny giv for kommunistene?

Etter AIFs landsmøte i 1928 var den kommunistiske fløyen innen AIF preget av optimisme. Landsmøtet i 1928 var etter kommunistenes vurdering preget av beslutninger som var revolusjonære og som gav grunnlag for en revolusjonær propaganda blant de arbeidermassene som interesserte seg for idretten.²⁹² Den beslutningen kommunistene betegnet som revolusjonær var først og fremst beslutningen om enstemmig bekreftelse av medlemskapet i RSI.²⁹³ Slik kommunistene så det var AIFs 5. landsmøte en seier for den kommunistiske taktikken ettersom de lyktes med å hindre Arbeiderpartifløyen i å få valgt sine kandidater til formannsvervet og vervet som redaktør av *Arbeideridrett*.²⁹⁴ Samtidig med at den kommunistiske fløyen var optimistisk var den klar over at de beslutningene som var blitt fattet på landsmøtet ikke var noen garanti for at forbundet stod samlet på den revolusjonære klassekampens grunn. I følge den kommunistiske fløyen ville det de kalte en høyreutvikling innen Arbeiderpartiet føre til at forholdet mellom AIF og RSI kom til å bli satt på dagsorden.²⁹⁵ Etter kommunistenes vurdering ønsket flere innen Arbeiderpartifløyen å bringe AIF i et motsetningsforhold til den sovjetiske idrettsbevegelsen og RSI. Blant dem var det noen som ønsket at AIF skulle tre ut av RSI og inn i LSI, mens en annen gruppering ønsket at

²⁸⁹ Gounot s. 181.

²⁹⁰ Pålbrandt s. 111f.

²⁹¹ Gounot s. 181.

²⁹² RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 51 Resolution der Kommunistischen Sportkonferenz 9.11.1928.

²⁹³ Arbeideridrett nr. 14 10.4.1928.

²⁹⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 51 Resolution der Kommunistischen Sportkonferenz 9.11.1928.

²⁹⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 51 Resolution der Kommunistischen Sportkonferenz 9.11.1928.

AIF skulle innta samme posisjon når det gjaldt de stridende idrettsinternasjonale som Arbeiderpartiet og fagbevegelsen hadde inntatt til de politiske og faglige internasjonaler, det ville si å stå uavhengig. Den første etappen var at alle grupperingene innen Arbeiderpartifløyen ville kreve AIF utmeldt av RSI.²⁹⁶

For å svare på utfordringen fra Arbeiderpartifløyen utarbeidet den kommunistiske fraksjonen en rekke arbeidsoppgaver under en kommunistisk sportskonferanse som ble holdt i Oslo i november i 1928.²⁹⁷ For det første erkjente kommunistene at de måtte forsterke innsatsen på idrettsområdet. De var nødt til å trekke inn flere kommunister i de idrettslagene hvor de stod svakest. Et annet punkt som var viktig for den kommunistiske fløyen innen AIF var at den revolusjonære propagandaen i AIF ikke bare skulle styrke kommunistenes posisjon innen forbundet, men også ta sikte på å vinne aktive medlemmer til NKP og NKU. Det at arbeideridretten skulle brukes til å rekruttere medlemmer til NKP og NKU ble nå prioritert.²⁹⁸ Kommunistene måtte kjempe for å bli et sentrum for de som ønsket et forsterket samarbeid med sovjetiske idrettsmenn og som var i mot utmeldelse av RSI. Dette siste skulle oppnås ved å spre informasjon om RSI blant arbeideridrettsmennene. Oppgavene til den kommunistiske fraksjonen vitnet om en mer offensiv linje enn den passive linjen fraksjonen ble pålagt å holde foran og under landsmøtet i 1928. Frontene mot Arbeiderpartifløyen innen AIF var mye klarere enn året før. For første gang ble det også eksplisitt gitt uttrykk for at kommunistene skulle bruke AIF som en vervingsbase av medlemmer til partiet og ungdomsorganisasjonen.

Den kommunistiske fraksjonen vurderte å foreslå innkallelse til et ekstraordinært landsmøte. Dette forslaget ble tilbakevist av sekretariatet i RSI.²⁹⁹ Etter RSIs sekretariats mening ville det kun ha vært hensiktsmessig å innkalle til et ekstraordinært landsmøte dersom kommunistene hadde hatt flertallet i forbundet og vært sikre på utfallet av et eventuelt landsmøte. For å oppnå et flertall i AIF ville både NKP og de kommunistiske medlemmene i AIF måtte gjennomføre et stort organisasjonsmessig og propagandamessig arbeid i arbeideridrettsbevegelsen.³⁰⁰ Den kommunistiske fraksjonen fikk instruks av RSIs sekretariat om å utnytte en misnøye som preget enkelte idrettslag. Misnøyen var rettet mot enkelte av ”tranmællidere” i forbundet, og gjaldt både praktiske og politiske saker. Kritikken av forbundsledelsen skulle, slik RSIs sekretariat så det, kombineres med praktisk arbeid i organisasjonen. Kun dette sammen med en klar politisk linje kunne sikre suksess for den

²⁹⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 51 Resolution der Kommunistischen Sportkonferenz 9.11.1928.

²⁹⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 52f Resolution der Kommunistischen Sportkonferenz 9.11.1928.

²⁹⁸ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 52 Resolution der Kommunistischen Sportkonferenz 9.11.1928.

²⁹⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 2 An das Z.K.der K.P. Norwegen Vertraulich 28.2.1929.

³⁰⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 2 An das Z.K.der K.P. Norwegen Vertraulich 28.2.1929.

kommunistiske fraksjonen ved neste landsmøte³⁰¹ Kravet fra RSIs sekretariat om at kritikk av forbundsledelsen måtte kombineres med praktisk arbeid ute i lokallagene var i tråd med de arbeidsoppgavene den kommunistiske fraksjonen hadde satt opp. Det kan virke som om både ledelsen i RSI og den kommunistiske fraksjonen hadde innsett at det praktiske arbeidet hadde blitt forsømt og at uten en skikkelig innsats på den fronten ville kommunistene miste støtte både blant grasrota og i forbundet sentralt.

NKP fulgte opp RSIs og den kommunistiske idrettsfraksjonens arbeid på sitt landsmøte i februar i 1929.³⁰² Landsmøtet til NKP beskyldte Arbeiderpartiet for å forsøke å viske ut AIFs klassekarakter og å få stand en forsoning mellom AIF og det borgerlige idrettsforbundet. I følge NKP forsøkte Arbeiderpartiet å forvandle AIF fra å være en samlende klasseorganisasjon til å bli et verktøy for sin reformistiske politikk. Landsmøtet påla NKPs medlemmer å føre et mer aktivt arbeide innen AIF, for å kunne utvikle AIFs karakter til å bli en samlende, revolusjonær klassekamporganisasjon, for å støtte opp om enheten innen arbeideridretten både nasjonalt og internasjonalt ved å følge RSIs retningslinjer.³⁰³ De viktigste oppgavene på idrettsområdet var i følge NKPs landsmøte å føre arbeideridrettsbevegelsen fremover etter de retningslinjene som var blitt vedtatt på AIFs femte landsmøte og etter RSIs politikk i den skjerpede kampen mot borgerskapet og sosialdemokratiet. Dette skulle oppnås ved at kommunistene som var aktive innen arbeideridretten skulle tre sammen i fraksjoner. Samtidig skulle det dannes idrettsutvalg i partiets forskjellige instanser.

Striden om AIFs internasjonale forbindelser hardner til

Vinteren og våren 1929 var AIF preget av mer strid og uro internt enn tidligere. En av de personene som bidro mest aktivt til denne striden var Carsten Aasebøe. I et innlegg i *Arbeideridrett* i januar i 1929 kom Aasebøe med kritikk av det sittende styret.³⁰⁴ Aasebøe etterlyste informasjon fra forbundsstyret om de beslutninger som hadde blitt vedtatt på RSIs verdenskongress i 1928. Det var i følge Aasebøe ikke utgått så mye som ”en stavelse” til idrettsforeningene om de beslutningene som hadde blitt fattet i Moskva. Beslutninger, som

³⁰¹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 2 An das Z.K.der K.P. Norwegen Vertraulich 28.2.1929.

³⁰² RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 5 Abschnitt I der Resolution des III Kongresses der K.P.N. Februar 1929 über die Arbeit in den Massenorganisationen.

³⁰³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 6 Abschnitt I der Resolution des III Kongresses der K.P.N. Februar 1929 über die Arbeit in den Massenorganisationen.

³⁰⁴ Arbeideridrett nr. 3 21.1.1929.

etter Aasebøes mening, skulle gi retningslinjer for forbundets arbeid og som ville informere forbundets medlemmer om de internasjonale forholdene.

Senere på året kom Aasebøe med mer kritikk av forbundsstyret. Denne kritikken var rettet mot AIFs formann Thorvald Olsen og AIFs viseformann Carl Søderstrøm.³⁰⁵ I følge Aasebøe hadde Olsen og Søderstrøm deltatt på et ”sosialdemokratisk fraksjonsmøte.” På dette fraksjonsmøtet hadde spørsmålet om AIF skulle melde seg ut av RSI vært oppe til diskusjon. Aasebøe hevdet at det på fraksjonsmøtet var blitt bestemt at RSI-motstanderne ikke skulle diskutere spørsmålet om AIFs forbindelser med kommunistene, men derimot holde seg passive. Like før landsmøtet skulle motstanderne kjøre løs på kommunistene fordi de lagde ”bråk” og strid i arbeideridretten, for så la spørsmålet om medlemskapet i RSI springe som en bombe på landsmøtet.³⁰⁶ Olsen og Søderstrøm benektet at de hadde deltatt på et slikt møte. Det ville i følge Thorvald Olsen ha vært en forbrytelse mot RSI dersom AIFs to fremste tillitsmenn hadde deltatt på et slikt møte.³⁰⁷ Aasebøe måtte forklare seg i et forbundsstyremøte, hvor han fikk beskjed om å oppgi sine kilder og trekke en artikkel om saken i Norges Kommunistblad. Da Aasebøe nektet dette, bestemte forbundsstyret med seks mot to stemmer å suspendere Aasebøe fra alle tillitsverv i AIF for en periode på et år.³⁰⁸ Mindretallet i forbundsstyret ønsket at saken skulle bringes inn for landsstyret og landsmøtet. Thorvald Olsen forsvarte suspensjonen med at beskyldningene kunne virke svekkende på medlemmenes tillit til forbundets ledelse.³⁰⁹ Suspensjonen av Aasebøe kom uten tvil beleilig for Arbeiderpartifløyen i AIF. Selv om Aasebøe rettet sterke beskyldninger mot forbundets formann og viseformann, var det liten tvil om at det gav Aasebøes motstandere en gylden mulighet til rydde kommunistenes viktigste mann i arbeideridretten av veien. Måten suspensjonen ble håndtert på viste også forbundsstyrets sterke maktposisjon. Aasebøe oppfattet selv suspensjonen som et politisk overgrep og ville ikke akseptere den.³¹⁰

Etter suspensjonen av Aasebøe fant forbundsstyret det nødvendig å presisere forbundets holdning, særlig i spørsmålet om de internasjonale forbindelsene. I følge forbundsstyret var man bundet av de beslutningene som ble fattet på landsmøtet i 1928, det var årsaken til at forbundsstyret ikke hadde uttalt seg om forbundets internasjonale forbindelser.³¹¹

³⁰⁵ Norges Kommunistblad 12.4.1929.

³⁰⁶ Norges Kommunistblad 12.4.1929.

³⁰⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 25 Brev fra AIF til RSI ang. suspensjonen av Aasebøe 3.5.1929.

³⁰⁸ Arbeideridrett nr. 18 6.5.1929.

³⁰⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 25 Brev fra AIF til RSI ang. suspensjonen av Aasebøe 3.5.1929.

³¹⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 86, l. 34 Beilage zum Schreiben des Gen. Aasebøe an das EK der RSI 14.5.1929.

³¹¹ Arbeideridrett nr. 18 6.5.1929.

Forbundsstyret uttalte videre at tale- og ytringsfrihet var en del av norsk arbeiderbevegelse, og at forbundsstyret ikke ville sette seg i mot dette.

Tidligere på året i 1929 hadde det oppstått en situasjon som hadde klare likhetstrekk med Aasebøesaken. Landsstyremedlem, formann i Østfold arbeideridrettskrets og medlem av RSIs eksekutivkomité Ola Brandstorp gikk i AUFs organ *Den Røde Ungdom* hardt ut mot AIFs medlemskap i RSI.³¹² Den samme Brandstorp hadde kun et par måneder tidligere, på RSIs verdenskongress, uttalt at AIFs plass var i RSI. Brandstorp tok opp kommunistenes stilling i AIF og AIFs internasjonale forbindelser i sitt innlegg i *Den Røde Ungdom*. Slik han betraktet situasjonen var AIFs forbindelse med RSI et svakhetsmoment. AIFs medlemskap i RSI var en hindring for fortsatt vekst: ”det er sikkert mange tusener av idrettsinteresserte arbeidere utenfor AIF og for hvem AIFs forbindelse med RSI er en politisk hindring for tilslutning til AIF.”³¹³ Brandstorp hevdet at disse tusener av idrettsinteresserte arbeidere så på RSI som en kommunistisk organisasjon, og at det var tåpelig av RSI og sovjetrusserne å prøve å motbevise dette. Etter Brandstorps vurdering ville AIF være best tjent på å være uavhengig av de to arbeideridrettsinternasjonale. Han mente at enhetsarbeidet på idrettsområdet, i likhet med det politiske og faglige, stod i stampe. Sportslig sett kunne AIF derfor tjene på å stå utenfor de to arbeideridrettsinternasjonale. Slik situasjonen var hadde AIF samkvem med sovjetrussiske, svenske og delvis finske arbeideridrettsutøvere. Ved å stå fritt kunne AIF oppnå et større internasjonalt samarbeid, et samarbeid som kunne fremme AIFs posisjon både innenlands og utenlands.³¹⁴ Brandstorp støttet seg til et innlegg av Kåre Haugen i en tidligere utgave av *Den Røde Ungdom*. Haugen var engasjert i idrettsspørsmålet og ble i 1931 valgt inn i AUFs sentralstyre.³¹⁵ Haugen hevdet at AIF ved å stå utenfor RSI og LSI kunne få sportslig samarbeid med arbeideridrettsutøvere fra Tyskland, Østerrike, Tsjekkoslovakia, Latvia, Estland og Litauen. Samarbeidet med den finske arbeideridretten ville også bli enklere.³¹⁶ Haugen hevdet også at samarbeidet med sovjetrusserne ikke ville bli borte selv om AIF brøt med RSI. Tvert i mot ville sovjetrusserne legge seg flate for å få samarbeide med AIF, fordi de forstod propagandaens og reklamens betydning.

Fordelene ved en utmeldelse av RSI kunne etter Brandstorps mening oppsummeres med at tilslutningen til AIF ville øke og det internasjonale enhetsarbeidet kunne styrkes og det

³¹² Den Røde Ungdom nr. 6 23.3.1929.

³¹³ Den Røde Ungdom nr. 6 23.3.1929.

³¹⁴ Den Røde Ungdom nr. 6 23.3.1929.

³¹⁵ Halvorsen 2003 s. 535.

³¹⁶ Den Røde Ungdom nr. 5 9.3.1929.

sportslige samkvemmet utvides.³¹⁷ Den eneste fordelen Brandstorp så ved at AIF skulle bli stående i RSI var at man hadde forbindelse med en internasjonal organisasjon. En utmeldelse av RSI kunne sette en stopper for kommunistenes virksomhet innen den norske arbeideridrettsbevegelsen. I følge Brandstorp var AIF et av de områdene kommunistene arbeidet best og var mest aktive innenfor. Etter Brandstorps mening kunne ikke Arbeiderpartiet og AUF la kommunistene fortsette sitt arbeid innen AIF hvis man ville ha en sterk og levedyktig arbeideridrettsbevegelse. Spørsmålet var, enten å la kommunistene drive sin virksomhet innen AIF til forbundet lå i grøfta eller at Arbeiderpartiet og AUF tok ansvar og overtok AIF.³¹⁸

For tilhengerne av medlemskap i RSI var det et hardt slag at en person som var medlem av RSIs eksekutivkomité gikk i mot RSI og anbefalte utmeldelse av den norske seksjonen. Det var også første gangen at noen fra ledelsen i AIF åpent snakket om å tre ut av RSI. Brandstorps artikkel i *Den Røde Ungdom* skapte rabalder. Den første kritikken kom fra redaktøren i *Arbeideridrett*, Johs Mortensen. I følge Mortensen falt Brandstorp den internasjonale organisasjonen i ryggen som han som eksekutivkomitémedlem burde forvare.³¹⁹ Mortensen mente det var beklagelig at Brandstorp, som var valgt på landsmøtet, satte seg over landsmøtets beslutninger. Til sitt forsvar hevdet Brandstorp at AIFs internasjonale forbindelser var et politisk tema. Etter hans mening måtte ethvert medlem i AIF få lov til å ha sin politiske oppfatning, og å hevde den.³²⁰ Brandstorp påstod at han ikke satte AIFs interesser på spill med sitt utspill om de internasjonale forbindelsene. I følge han betydde ikke det å være valgt tillitsmann det samme som å bli utstyrt med munnkurv.

Brandstorp mottok også kritikk i fra kretsene. Både i fra arbeidernes idrettskrets i Bergen og fra Trøndelag arbeideridrettskrets kom det kritikk mot Brandstorps utspill. I protestbrevet fra Trøndelag ble RSI og kontakten med sovjetrussiske idrettsmenn utropt til de viktigste faktorene bak AIFs vekst og utvikling.³²¹ Kritikken mot Brandstorp gikk på at han som landsmøtevalgt tillitsvalgt brøt landsmøtets enstemmige tilslutning til RSIs retningslinjer. Slik ledelsen i Trøndelag arbeideridrettskrets så situasjonen var AIFs videre utvikling avhengig av at AIF forble en seksjon av RSI. Fra arbeideridrettskretsen i Bergen kom det appell til AIFs styre om at AIF måtte opprettholde sitt medlemskap i RSI.³²²

³¹⁷ Den Røde Ungdom nr. 6 23.3.1929.

³¹⁸ Den Røde Ungdom nr. 6 23.3.1929.

³¹⁹ Arbeideridrett nr. 12 25.3.1929.

³²⁰ Arbeideridrett nr. 13 3.4.1929.

³²¹ Arbeideridrett nr. 15 15.4.1929.

³²² Arbeideridrett nr. 14 8.4.1929.

Det er neppe tilfeldig at støtten for medlemskap i RSI og kritikken mot Brandstorp var sterke i Bergen og Trøndelag. Kommunistene stod sterkt i arbeideridretten i disse to områdene, og både formannen i arbeideridrettskretsen i Bergen, Jacob Askeland, og formannen i Trøndelag arbeideridrettskrets, Reidar Lyseth, var kommunister og svorne tilhengere av AIFs medlemskap i RSI. På kretstinget i 1928 i Trøndelag feide kommunistene unna all motstand og besatte alle tillitsverv.³²³

For kommunistene må utfallet av Aasebøe-saken ha fortonet seg urettferdig etter som ledelsen i AIF ikke foretok seg noe etter Brandstorps uttalelser. Utfallet av disse to sakene markerte klart maktforholdet mellom arbeiderpartitilhengerne og kommunistene i AIF, og mellom motstanderne av medlemskap i RSI og tilhengerne av fortsatt medlemskap.

Oppgjøret i Kharkov

Det var liten tvil om at Brandstorps utspill om at AIF burde tre ut av RSI kom til å vekke reaksjoner også utenfor arbeideridrettsbevegelsen i Norge. Som medlem av RSIs eksekutivkomité var det ganske oppsiktsvekkende uttalelser Brandstorp hadde kommet med. Mange ventet derfor i spenning på RSIs reaksjon. Det første svaret kom i et brev fra RSIs sekretariat til AIF i april.³²⁴ RSIs sekretariat fant det beklagelig at Brandstorp, som medlem av RSIs eksekutivkomité, kom med angrep på RSI og med forslag om AIF burde tre ut av RSI. I stedet håpet RSIs sekretariat at Brandstorps uttalelser ikke var representative for resten av forbundsledelsens holdninger. Det ble fra RSIs sekretariats side henvist til de erklæringene som hadde kommet på RSIs verdenskongress i 1928, hvor den norske delegasjonen med blant andre Brandstorp hadde gitt sin uforbeholdne støtte til RSI. Årsaken til at det i Norge hadde kommet angrep mot RSI var i følge RSIs sekretariat at man i Norge manglet kunnskap om RSIs organisatoriske prinsipper og RSIs karakter som en bred masseorganisasjon.³²⁵ I følge sekretariatet var ikke RSI en kommunistisk organisasjon slik Brandstorp hadde hevdet, men sekretariatet ville la Brandstorp få mulighet til å komme med sitt syn på saken og forsvare sine meninger på eksekutivkomiteens plenummøte.

Eksekutivkomiteens plenumsmøte ble holdt i Kharkov mellom 31. mai og 3. juni i 1929. AIF hadde egentlig tre representanter i RSIs eksekutivkomité, men av økonomiske årsaker reiste ikke Natvig Pedersen. Det betydde at Thorvald Olsen og Brandstorp

³²³ Larsen s. 76.

³²⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 22f. An den Arbeidernes Idrettsforbund 17.4.1929.

³²⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84, l. 23 An den Arbeidernes Idrettsforbund 17.4.1929.

representerte AIF i Kharkov. Ikke uventet ble Brandstorps uttalelser et sentralt tema under plenums møtet. Det ble nedsatt en egen komité til å behandle dette spørsmålet, det norske spørsmålet som det ble kalt. Denne komiteen bestod av Aksamit og Kaplan fra RSIs sekretariat, Baumann fra Tyskland, Kivi fra Finland, Johan Nord fra Sverige og Olsen og Brandstorp fra AIF. Brandstorp mente at hans artikkel i *Den Røde Ungdom* gav uttrykk for den misnøyen mange i den norske arbeideridrettsbevegelsen følte over kommunistenes virksomhet.³²⁶ Riktignok innrømmet Brandstorp at enkelte av sitatene som hadde blitt gjengitt fra hans artikkel kunne føre til misforståelser. Under plenums møtet var det blitt rettet mistanke mot Brandstorp fra en del av de andre representantene om at han arbeidet på vegne av SASI. Dette tilbakeviste Brandstorp på det sterkeste under komité møtet. Når det gjaldt Brandstorps beskyldning om at RSI var en kommunistisk organisasjon, så mente Brandstorp at han bare hadde fått bekreftet dette på plenums møtet til tross for Kaplans forsikringer om motsatte.³²⁷ Det var etter Brandstorps mening nødvendig at det ble brakt klarhet i dette spørsmålet. Kaplans forsikringer gikk ut på at RSI ikke inntok et partipolitisk standpunkt og at eksekutivkomiteens plenums møte ikke blandet seg inn i partipolitikk. Dette fikk Brandstorp til å komme med et ønske om at dette også måtte gjelde i RSIs forhold til den norske arbeideridrettsbevegelsen. Brandstorp begrunnet under komité møtet årsaken til at han hadde skrevet artikkelen. Etter hans mening var den en reaksjon på kommunistenes virksomhet innenfor AIF og at NKP betraktet RSI som en kommunistisk organisasjon.³²⁸ Artikkelen hadde i følge Brandstorp til hensikt å konstantere forbindelsen mellom NKP og RSI.

Brandstorp hadde på plenums møtet fått valget mellom å trekke tilbake artikkelen eller bli utestengt fra RSIs eksekutivkomité. Til sitt forsvar sa Brandstorp i komité møtet at bortsett fra Thorvald Olsen var det få i Norge som hadde agitert mer for RSI enn ham. I følge Brandstorp kunne han med hensyn til kommunistenes arbeid innen AIF ikke trekke tilbake artikkelen. Ved å trekke tilbake artikkelen ville han anerkjenne kommunistenes fraksjonsvirksomhet og det følte Brandstorp at han verken kunne eller ville.³²⁹ Derimot gav Brandstorp uttrykk for at han ønsket å fortsette å arbeide for RSI og være lojal mot RSI.

³²⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 86, l. 36 Protokollarische Notizen des übersetzters W. Mielenz von den Verhandlungen in der norwegischen Kommission des Plenums der RSI in Charkow, Anfang Juni 1929.

³²⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 86, l. 36 Protokollarische Notizen des übersetzters W. Mielenz von den Verhandlungen in der norwegischen Kommission des Plenums der RSI in Charkow, Anfang Juni 1929.

³²⁸ RGASPI F. 537, op. 2, d. 86, l. 38 Protokollarische Notizen des übersetzters W. Mielenz von den Verhandlungen in der norwegischen Kommission des Plenums der RSI in Charkow, Anfang Juni 1929.

³²⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 86, l. 37 Protokollarische Notizen des übersetzters W. Mielenz von den Verhandlungen in der norwegischen Kommission des Plenums der RSI in Charkow, Anfang Juni 1929.

Samtidig rettet Brandstorp en advarsel til RSI om at det ville være naivt å tro at Brandstorp ville stå alene hvis han måtte forlate RSI og AIF.

Thorvald Olsen mente det var trist at situasjonen i den norske arbeiderbevegelsen var blitt slik at man måtte sette ned en egen komité. Etter hans mening var årsaken til at situasjonen var blitt som den hadde at det fantes to fraksjoner i forbundet, og på grunn av det han kalte ”muldvarparbeid” fra den kommunistiske siden.³³⁰ Det kom et krav fra Thorvald Olsen om at hvis AIF skulle opprettholde sitt medlemskap i RSI og hvis det gode forholdet mellom AIF og RSI skulle bestå, var RSI nødt til å avslutte alle forbindelser med NKP og kun forholde seg til AIF. Olsen la også frem et dokument utarbeidet av idrettsutvalget og sekretariatet i NKP, samt sekretariatet i NKU. Dette dokumentet var i følge Olsen selve beviset på kommunistenes spaltingsarbeid innen AIF.³³¹ Det var liten tvil om at Brandstorp og Olsen hadde til hensikt å konfrontere plenumsmøtet med de tette båndene mellom RSI og NKP til tross for forsikringene om at RSI ikke var en kommunistisk organisasjon og at eksekutivkomiteen ikke blandet seg inn i partipolitiske saker. Olsens ultimatum var klart, enten kuttet RSI ut kontakten med NKP eller så gikk AIF ut av RSI.

Enden på ”det norske spørsmålet” under eksekutivkomiteens plenumsmøte i Kharkov ble at eksekutivkomiteen fordømte Brandstorps artikkel og konkluderte med at hvis han fortsatt arbeidet for at AIF skulle meldes ut av RSI, måtte han tre ut av eksekutivkomiteen.³³² Dette ble av den norske delegasjonen oppfattet som et ultimatum. Olsen og Brandstorp følte seg overrumplet og protesterte, men til ingen nytte. Brandstorp fikk til slutt føyd til protokollen at han framholdt sitt arbeide for RSI under den forutsetningen at RSI satte en stopper for NKPs fraksjonsvirksomhet.³³³

Den endelige erobringen

Den politiske striden om hegemoniet over AIF og spørsmålet om AIFs internasjonale forbindelser hadde bygd seg opp over flere år. Situasjonen var blitt påvirket av faktorer som partisamlingen i 1927 og Kominterns linjeskifte i 1928. Et endelig oppgjør om AIF var i gjære. Dette oppgjøret kom til å stå på landsmøtet som ble holdt i Oslo i begynnelsen av november i 1929. Det var liten tvil om at forholdet til RSI kom til å stå sentralt.

³³⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 86, l. 37 Protokollarische Notizen des übersetzers W. Mielenz von den Verhandlungen in der norwegischen Kommission des Plenums der RSI in Charkow, Anfang Juni 1929.

³³¹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 86, l. 38 Protokollarische Notizen des übersetzers W. Mielenz von den Verhandlungen in der norwegischen Kommission des Plenums der RSI in Charkow, Anfang Juni 1929.

³³² Arbeideridrett nr. 24 17.6.1929.

³³³ Arbeideridrett nr. 24 17.6.1929.

På landsmøtet ble det vedtatt at forbundets medlemskap i RSI skulle opprettholdes. Samtidig ble det med 128 mot 55 stemmer vedtatt en resolusjon vedrørende forholdet mellom AIF og RSI.³³⁴ Hovedinnholdet i resolusjonen var at paroler og henvendelser fra RSI som ville føre AIF opp i et motsetnings- og kampforhold til Arbeiderpartiet og Arbeidernes faglige Landsorganisasjon ikke kunne godtas. Begrunnelsen for resolusjonen var at det i løpet av det siste året var kommet paroler og henvendelser fra RSI som ville ha brutt med den politiske oppfatningen til flertallet av forbundets medlemmer. Det kommer ikke frem i kildene hvilke paroler og henvendelser det ble henvisst til, men det er grunn til å tro at det blant annet dreide seg om paroler som ble vedtatt på RSIs verdenskongress i 1928.³³⁵ Utfallet av eksekutivkomiteens plenumsmøte i Kharkov må også ha hatt innvirkning.

Det som var overraskende var at forbundet vedtok å opprettholde sitt medlemskap i RSI. Resolusjonen knyttet spørsmålet om forholdet mellom AIF og RSI sammen med nasjonal selvbestemmelse og underordning under DNA og LO.³³⁶ Etter min mening kan dette ha vært en taktisk manøver fra Arbeiderpartifløyens side. Ved å komme fremme denne resolusjonen kunne man tvinge frem et brudd fra den kommunistiske fraksjonen eller RSIs side. Samtidig kunne resolusjonen sette en stopper for kommunistenes fraksjonsvirksomhet. En annen årsak til at utmeldelse av RSI ikke ble vedtatt på landsmøtet kan ha vært at medlemskapet i RSI sikret samkvem med sovjetiske idrettsutøvere og var derfor for populært blant arbeideridrettsutøverne til at det kom på tale å med utmeldelse i denne omgangen. Blant de som argumenterte for resolusjonen under landsmøtet var Oscar Torp. Torp uttalte at AIF ikke ville stå i RSI på betingelser de ikke kunne stå inne for. Hvis han ble stilt overfor valget mellom Arbeiderpartiet og RSI ville han selvfølgelig velge Arbeiderpartiet.³³⁷ Erling Tagseth fra den kommunistiske fraksjonen argumenterte mot resolusjonen. Han mente at resolusjonen ikke brakte klarhet i spørsmålet om forbundets stilling til RSI. Tagseth hevdet at hvis AIF skulle stå som medlem i RSI, så måtte man også følge de retningslinjer som gjaldt.³³⁸ Mindretallet fremsatte også et motforslag til resolusjonen. I mindretallets forslag het det at landsmøtet måtte føre en energisk kamp mot det de stemplet som reformistenes sabotasje i idrettsbevegelsen. Videre het det i mindretallets motforslag at medlemskapet i RSI forpliktet til en skjerpet kamp mot borgerskapet og sosialdemokratiet.³³⁹

³³⁴ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 8f.

³³⁵ Arbeideridrett nr. 37 17.9.1928.

³³⁶ Olstad s. 219.

³³⁷ Arbeiderbladet 4.11.1929.

³³⁸ Arbeiderbladet 4.11.1929.

³³⁹ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 9.

Utfallet av landsmøtet kan ikke ha kommet helt uventet på den kommunistiske fraksjonen. Under landsmøtet holdt kommunistene en egen konferanse hvor Den revolusjonære idrettsopposisjon i AIF ble konstituert.³⁴⁰ Idrettsopposisjonen ville ta opp kampen mot det den kalte ”den sosialdemokratiske spaltningspolitikk og for AIFs enhet på RSIs og den revolusjonære idrettsplattforms grunn. Ved landsmøtets slutt leste Erling Tagseth på vegne av Idrettsopposisjonen opp en erklæring på vegne av det kommunistiske mindretallet. Erklæringen var en klar krigserklæring mot det nye forbundsstyret og mot de resolusjonene som hadde blitt vedtatt på landsmøtet. Blant annet het det:” Den revolusjonære opposisjonen uttrykker sitt hat og ringeakt overfor reformismen og sosialdemokratiet i alle dens former. Vi betrakter den som klassefienden i våre egne rekker og dens erobring av AIFs organisasjonsledelse som et signal til alle arbeideridrettsmenn i Norge om å oppta kampen mot den sosialdemokratiske og borgerlige forgiftning av arbeideridretten.”³⁴¹ Videre kom Idrettsopposisjonen med en appell til alle revolusjonære arbeideridrettsmenn om å oppta kampen mot sosialdemokratene. Idrettsopposisjonens erklæring og opptreden på landsmøtet var sosialfascisttesen satt ut i praksis.

Kommunistene mistet på landsmøtet i 1929 den lille rest av innflytelse de hadde i forbundet. Thorvald Olsen ble gjenvalgt som formann, men var ikke på kommunistenes side som ved forrige landsmøte. Kommunistene mistet også innflytelsen de hadde hatt gjennom redaktørvervet i *Arbeideridrett*. Dette vervet gikk ironisk nok nå til Brandstorp. Forbundsstyret ble bestående av kun Arbeiderpartifolk, deriblant Trygve Lie som ble valgt til viseformann i forbundet. Samarbeidet med Arbeiderpartiet og LO ble også beseglet gjennom opprettelsen av en samarbeidskomité mellom AIF, DNA og LO. Thorvald Olsen og Trygve Lie representerte AIF, Einar Gerhardsen og Oscar Torp DNA og Jens Teigen og A. Bratvold representerte LO.

Den politiske kampen om AIF ble beseglet på landsmøtet i 1929. Arbeiderpartiet hadde erobret forbundet. Men kampen om arbeideridrettsbevegelsen var ennå ikke over.

Oppsummering

AIFs landsmøte i 1928 var en seier for den kommunistiske fraksjonen og RSI. Etter å ha erkjent at det ville bli umulig å oppnå et kommunistisk flertall på landsmøtet, arbeidet fraksjonen, etter RSIs instruks, for å hindre at den sittende ledelsen ble gjenvalgt. Dette lyktes

³⁴⁰ Arbeideren 4.11.1929.

³⁴¹ Arbeideren 4.11.1929.

kommunistene med, da deres kandidater til formannsvervet og redaktørstillingen i forbundets organ ble valgt.

Misnøyen med AIFs medlemskap i RSI økte i tiden etter landsmøtet. En årsak til det, var at RSIs politikk ble forandret etter at Komintern lanserte sin sosialfascisttelse. Dette førte til at frontene ble skjerpet mellom kommunistene og Arbeiderpartifløyen. Striden eskalerte vinteren 1929 da Carsten Aasebøe beskyldte forbundsledelsen for å ha deltatt i et fraksjonsmøte mot RSI, samtidig som Ola Brandstorp, medlem av RSIs eksekutivkomité, satte spørsmålsteget ved AIFs medlemskap i RSI. Aasebøe ble suspendert fra AIF i ett år, da han ikke ville trekke tilbake sin beskyldning. Brandstorp måtte under RSIs eksekutivkomitémøte i Kharkov sommeren 1929 trekke tilbake sine uttalelser. Sammen med AIFs formann, Thorvald Olsen, bedyret han at AIF ønsket å opprettholde sitt medlemskap i RSI. Denne striden nådde sitt kokepunkt på landsmøtet i november 1929. Da bestemte flertallet at resolusjoner fra RSI som ville sette AIF opp i et motsetningsforhold til Arbeiderpartiet og LO ikke kunne godtas. Dette kunne ikke det kommunistiske mindretallet akseptere og dannet derfor sin egen opposisjonsgruppe. AIFs landsmøte i 1929 markerte Arbeiderpartifløyens endelige erobring av Arbeidernes Idrettsforbund.

Kapittel 6: Fra splittelse til enhet

Hendelsene på landsmøtet i 1929 var dramatiske. Resolusjonen som ble vedtatt, dannelsen av Den revolusjonære idrettsopposisjonen i AIF og opposisjonens krigserklæring mot den nye forbundsledelsen, var klimaksene på landsmøtet. Hendelsene på landsmøtets siste dag illustrerte hvor het stemningen var under landsmøtet. Da landsmøtet skulle avsluttes, forlangte Idrettsopposisjonens mann, Erling Tagseth, å få ordet. Trygve Lie, som var ordstyrer nektet han dette og ringte med en klokke. Tagseth grep klokken, men ble hindret i å lese opp erklæringen på grunn av støy og bråk fra Arbeiderpartifløyen. Det hele endte med at Tagseth marsjerte opp på galleriet og leste opp Idrettsopposisjonens erklæring i det landsmøtet var over.³⁴² Selve programmet til Idrettsopposisjonen ble offentliggjort et par dager etter landsmøtet. Det viste en klar tilknytning til NKP. I følge programmet skulle idretten være et middel i revolusjonen, og en rekruttskole for ”arbeidernes fysiske kamporganisasjoner.”³⁴³

Reaksjonen fra RSI på landsmøtets resolusjon kom umiddelbart. RSIs representant, Elim Kaplan, var uenig i de beslutningene som var blitt fattet og uttrykte sin sympati for opposisjonens virksomhet.³⁴⁴ Kaplan hadde fremmet forslag om at landsmøtet skulle ta avstand fra det han kalte SASIs forræderske splittelsespolitikk som etter hans mening tok sikte på å likvidere arbeideridrettens klassekampkarakter.³⁴⁵ Det kom også en anmodning fra Kaplan om å gi støtte til RSIs revolusjonære klasseplattform. Kaplan oppfordret landsmøtet til å gjennomføre RSIs beslutninger og bekjempe dem som støttet SASIs ideer innen AIF. Uttalelsene fra RSIs representant må ha gitt motstanderne av medlemskap i RSI vann på mølla ettersom Kaplans tale var full av kommunistisk retorikk og gjennomsyret av sosialfascistenes ideer. Til tross for Kaplans harde ord, fikk han landsmøtets støtte i kampen mot SASIs politikk.

³⁴² Arbeideren 4.11.1929.

³⁴³ Olstad s. 221.

³⁴⁴ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 12.

³⁴⁵ Arbeiderbladet 4.11.1929.

Bråk i Trondheim

Striden mellom forbundsledelsen og det kommunistiske mindretallet skjøt ytterligere fart et par uker etter landsmøtet. Striden stod denne gangen i Trøndelag arbeideridrettskrets, en krets hvor kommunistene hadde en sterk posisjon. Kretstinget i Trondheim ble preget av splittelse. Striden gjaldt fullmakter som kretsstyret nektet å godkjenne. Dette førte til at Arbeiderpartifløyen på kretstinget marsjerte ut i protest og i stedet satte opp sitt eget kretsting et annet sted i byen.³⁴⁶ De som forlot møtet hevdet at den kommunistiske fraksjonen hadde sabotert et organisasjonsmessig samarbeid mellom medlemmer av Arbeiderpartiet. Derfor mente de at det var nødvendig å danne en fraksjon som opptrådte lojalt overfor AIF. Versjonen til den kommunistiske fraksjon var at AIFs representant hadde forlangt en pause på kretstinget for å gjennomføre et fraksjonsmøte blant Arbeiderpartimedlemmene.³⁴⁷ Den kommunistiske fraksjonen som hadde blitt igjen på det opprinnelige kretstinget, så på sitt kretsting som det lovlige. Forbundsledelsens svar på stridighetene i Trondheim var å innkalle til et nytt kretsting og å rette en appell til alle lag i Trøndelag, ut i fra hensynet til AIFs enhet, om å møte opp.³⁴⁸ På det nye kretstinget var det ingen representanter fra de som hadde blitt værende på det opprinnelige kretstinget. De hevdet at det var de som hadde forlatt det opprinnelige kretstinget, som hadde opptrådt illojalt overfor AIF. Dette ble blankt avvist av forbundsledelsen. Det nye kretstinget stilte seg bak de beslutningene som var blitt fattet på AIFs landsmøte om samarbeid med Arbeiderpartiet og LO. Kommunistfraksjonen ville ikke bøye av for forbundsstyrets beslutning og appellerte saken til RSI.³⁴⁹ Ifølge den kommunistiske fraksjonen var den videre utviklingen avhengig av RSIs støtte.

Den revolusjonære idrettsopposisjonen begynte raskt sitt arbeid etter landsmøtet. Med i styret var personer som tidligere hadde vært aktive i den kommunistiske fraksjonen innen AIF, personer som Oskar Hansen, Johs. Mortensen og Carsten Aasebø. For sistnevnte var det en mulighet til igjen å øve innflytelse i idrettsbevegelsen, etter å ha blitt suspendert fra AIF tidligere på året. Idrettsopposisjonen ble allerede fra begynnelsen av betraktet som RSIs representant i Norge. Den hadde også støtte i fra Det Høye Råd for Fysisk Kultur i Sovjetunionen, samt fra arbeideridrettsgrupperinger i Sverige, Finland og Tyskland.³⁵⁰

Sekretariatet i RSI henvendte seg i slutten av november til AIF. De forlangte å få klarhet i hva som hadde foregått i Trondheim. Fra RSIs side var man interessert i hvilke direktiver

³⁴⁶ Larsen s. 77.

³⁴⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 70 Til Norges Arbeider Idrett's Forbund 30.11.1929.

³⁴⁸ Larsen s. 78.

³⁴⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 75f An die E.K. der R.S.I. 13.12.1929.

³⁵⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 106 Protokoll 3. Arbeidernes Idrettsopposisjons styremøte 6.12.1929.

AIFs representant hadde hatt på kretstinget og hvilket syn AIF hadde på Arbeiderpartifløyens opptreden.³⁵¹ Senere kom RSI med en skarpere reaksjon. RSIs presidium vedtok 29. desember 1929 en beslutning som av ledelsen i AIF ble oppfattet som et ultimatum.³⁵² I beslutningen het det blant annet at AIF måtte følge RSIs direktiver. Dette ville bety en oppheving av landsmøtevedtaket om å sette Arbeiderpartiets politikk foran direktiver fra RSI. Forbundet ble videre pålagt å behandle Kaplans forslag på landsmøtet på nytt og komme med en resolusjon om dette spørsmålet i løpet av to uker. RSI stilte seg kritisk til opprettelsen av samarbeidskomiteen mellom AIF, LO og DNA. Det var etter RSIs oppfatning skadelig at AIF underordnet seg en slik kommisjon. Samarbeidskomiteen oppløste den revolusjonære arbeideridrettens selvstendighet i Norge og forvandlet, etter RSIs presidiums vurdering, AIF til et ”anheng” til Arbeiderpartiet.³⁵³ Dette var i strid med RSIs organisasjonsprinsipper. RSI krevde også at AIF oppfylte sine forpliktelser overfor RSI ved å betale sitt medlemsbidrag. Et slikt krav hadde aldri tidligere kommet fra RSI. Beslutningen fra RSIs presidium var hard overfor AIF. RSI må ha visst at slik situasjonen var så ville AIF aldri innfri RSIs betingelser. Fra RSIs side betraktet man AIFs landsmøte kun som et mellomledd mellom RSI og massene, landsmøtet var derfor ut fra RSIs vurdering ikke en uavhengig instans.³⁵⁴ I stedet for å ha latt landsmøtet avgjøre spørsmålet om AIFs internasjonale forbindelser skulle AIF ha henvendt seg til RSI og forklart RSI hvorfor RSIs direktiver ikke kunne gjennomføres i Norge. RSI hevdet at de hadde rett til å henvende seg direkte til idrettsmassene når forbundsledelsen ikke ville gjennomføre RSIs direktiver og forslag. Dette var RSIs begrunnelse for hvorfor man hadde opprettet et samarbeid med opposisjonen. Den demokratiske prosessen i AIF, som landsmøtet representerte, var RSI villig til å heve seg over. RSI håpet at massene ville gjennomføre deres beslutninger og at massene ville oppfatte RSIs beslutninger som de riktige. Forbundsstyret ble oppfordret av RSI til å la alle få lov til å gi uttrykk for sin politiske oppfatning i AIF, også de som var i mot en splittelse av AIF og for en forsterkning av den revolusjonære posisjonen innen arbeideridretten nasjonalt og internasjonalt.³⁵⁵

Samtidig som RSI krevde medlemsbidrag fra AIF var RSI villig til å støtte opposisjonen økonomisk. Den kommunistiske opposisjonen var blitt lovet 300 mark i månedlig støtte fra RSI, men ut i fra kildene er det usikkert om dette ble utbetalt.³⁵⁶ I et brev til RSI, undertegnet

³⁵¹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 84 l. 70-71 Til Norges Arbeider Idrett's Forbund 30.11.1929.

³⁵² RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 17f An den Arbeidernes Idrettsforbund Norwegen.

³⁵³ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 13.

³⁵⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 20 An den Arbeidernes Idrettsforbund Norwegen.

³⁵⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 21 An den Arbeidernes Idrettsforbund Norwegen.

³⁵⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 13-14 An d. RSI 23.1.1930.

Erling Heiestad på vegne av sportsavdelingen i NKP, ble den økonomiske støtten etterlyst. I stedet for økonomisk støtte mottok opposisjonen støtte fra RSI i form av propagandalitteratur. I februar 1930 mottok opposisjonen 447 bøker fra RSI.³⁵⁷ Til tross for hjelp med propagandalitteratur og lovnader om pengestøtte, var det i fra opposisjonens side misnøye med støtten fra RSI. Opposisjonen etterlyste svar på brev og henvendelser de hadde sendt til RSI.

Idrettslig sett deltok utøvere tilknyttet RSIs medlemsseksjoner i stevner som ble arrangert av opposisjonen. Dette skapte ergrelse hos AIFs ledelse. I et brev fra 13. februar 1930 til RSI ville forbundsledelsen vite om RSI var klar over dette, om det var blitt gjort med RSIs godkjenning og om det ville bli satt en stopper for denne virksomheten.³⁵⁸ RSI forsvarte i sitt svar til AIF opposisjonen og de idrettsutøverne som hadde deltatt i stevner med opposisjonen. Slik RSI så situasjonen var det ikke til skade for den norske arbeideridrettsbevegelsen at medlemmer fra RSIs seksjoner deltok i konkurranser med opposisjonen i Norge. Etter RSIs oppfatning ville det å nekte noen å delta i konkurranser med opposisjonen være å benytte seg av de samme metodene som reformistene i Tyskland hadde forsøkt mot opposisjonen der.³⁵⁹

Hendelsene i Trondheim fikk sitt etterspill på AIFs forbundsstyremøte i februar 1930. Det kretsstyret som hadde blitt valgt på det opprinnelige kretstinget ble ekskludert av AIF, sammen med de som ikke godkjente forbundsstyrets beslutninger. Samme skjebne ville også komme til å ramme de som deltok i stevner som ikke ble arrangert i AIFs regi.³⁶⁰ Opposisjonen nektet å godta kravene fra forbundsledelsen. Kravene fra AIF førte til splittelser og eksklusjoner også på lokalplanet. Etter hvert spredte opprøret seg fra Trøndelag til Bergen. Det var disse to stedene som ble tyngdepunktene for den kommunistiske motstanden mot forbundsledelsen. Dette var ikke tilfeldig, som tidligere vist stod kommunistene sterkt begge steder. Det var fra Bergen og Trondheim de sterkeste reaksjonene på Brandstorps utspill hadde kommet. Sterkest stod kommunistene i Bergen, hvor NKP var det dominerende arbeiderpartiet.³⁶¹ Splittelsen i AIF fulgte i følge Maurseth det samme geografiske mønsteret som partisplittelsen i 1923.³⁶²

³⁵⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 28 An RSI 9.2.1930.

³⁵⁸ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87, l. 30 Rote Sportinternationale 13.2.1930.

³⁵⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 33 An den Arbeidernes Idrettsforbund 21.2.1930.

³⁶⁰ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 9.

³⁶¹ Olstad s. 222.

³⁶² Maurseth s. 528.

Den kommunistiske opposisjonen møttes til en landskonferanse i Oslo 19. og 20. april i 1930. Konferansen var av orienterende art, men det dannet seg en tanke om en fastere organisering.³⁶³ RSI var i mot dannelsen av et nytt forbund i Norge. Etter RSIs mening burde opposisjonen ha fortsatt kampen innen AIF, for å erobre flertallet på grunnlag av en enhetsfront nedenfra.³⁶⁴ Dette viste at det var en uenighet mellom RSI og opposisjonen i Norge om hvilken linje man skulle benytte i forhold til AIF. En årsak til at RSI var i mot dannelsen av et eget idrettsforbund for den kommunistiske opposisjonen sommeren 1930, var nok at RSI ikke hadde gitt opp håpet om å få overtalt forbundsstyret til å bøye seg for RSIs direktiver. Ved å danne et eget kommunistisk idrettsforbund ville arbeidet for enhet i Norge bli satt mange skritt tilbake. RSI satset i stedet på dialog mellom AIF-ledelsen og den kommunistiske opposisjonen.

Enhet på RSIs premisser?

Sommeren 1930 sendte RSI en kommisjon bestående av Evert Lejon fra AIF i Sverige og RSIs sekretær Willi Prietzel til Oslo. Formålet med kommisjonen var å undersøke stillingen i AIF og årsakene til brudd på RSIs prinsipper og beslutninger. En annen oppgave kommisjonen hadde var å se til at AIF gjennomførte RSIs direktiver med hensyn til å fremme arbeideridrettens enhet i Norge.³⁶⁵ Uoffisielt hadde kommisjonen mer omfattende målsettinger.³⁶⁶ For det første skulle kommisjonen sørge for å befeste RSIs innflytelse blant arbeideridrettsutøverne i Norge. Den andre målsettingen var at kommisjonen skulle avsløre ledelsen i AIF som sosialfascister. For det tredje skulle kommisjonen hjelpe opposisjonen med å styrke deres posisjon og innflytelse. I instruksene til kommisjonen var det gjort tydelig at kommisjonen ikke skulle fornekte at RSI hadde hatt like mye kontakt med opposisjonen som med AIF. Formålet med denne kontakten hadde vært å arbeide for enhet i den norske arbeideridrettsbevegelsen. RSIs hovedbudskap til AIF var at hvis AIF holdt frem med sin ”splittelsesvirksomhet” ville konsekvensene bli forfall av AIF, brudd i forbindelsene med Sovjetunionen og splittelse i RSI.³⁶⁷

Kommisjonen hadde møter med AIFs forbundsstyre og de to kretsstyrene i Trøndelag. Blant de spørsmålene kommisjonen la frem for forbundsstyret var om forbundsstyret ville

³⁶³ Larsen s. 80.

³⁶⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 55 Direktiven für die RSI-kommision in Norwegen. Vertraulich.

³⁶⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 57 Til Arbeidernes Idrettsforbunds styre 30.7.1930.

³⁶⁶ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 55 Direktiven für die RSI-kommision in Norwegen. Vertraulich.

³⁶⁷ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87 l. 56 Direktiven für die RSI-kommision in Norwegen. Vertraulich.

godta en rekke krav fra RSI, og om forbundsstyret var villige til å innkalle til et nytt kretsting i Trøndelag. Forhandlingene mellom kommisjonen og forbundsstyret førte ikke frem. I følge forbundsstyret kunne de ikke godta kravene fra RSI ettersom det ville føre til at de ville bryte landsmøtets beslutninger, noe forbundsstyret ikke ønsket.³⁶⁸ Til gjengjeld fremmet AIF tre motkrav til RSI. AIF krevde at RSI trakk tilbake sitt ultimatum fra desember 1929. Det andre kravet fra AIF gjaldt konkurranser som involverte opposisjonen. RSI måtte sørge for at medlemmer av RSIs seksjoner ikke deltok på idrettsstevner sammen med Idrettsopposisjonen. Det siste kravet fra AIF var at RSI skulle anerkjenne AIFs forbundsstyre som den høyeste instansen i perioden mellom to landsmøter. RSI måtte også anerkjenne forbundsstyrets rett og plikt til å fatte avgjørelser i indre organisatoriske spørsmål.

Forholdet mellom AIF og RSI var på frysepunktet etter at forhandlingene brøt sammen. Til tross for det anstrengte forholdet var AIF fortsatt medlem av RSI og hadde derfor representasjonsrett i RSIs organer. AIFs formann Thorvald Olsen representerte AIF i RSIs sekretariatsmøte som ble holdt i Berlin 22. november i 1930. Under møtet redegjorde Olsen for forholdene i Norge og slo fast at forbundet opprettholdt sine beslutninger hva forholdet mellom AIF og RSI angikk.³⁶⁹ Som en følge av forholdet mellom de to organisasjonene avga ikke Olsen stemme i noen sak under møtet i Berlin. Han takket også nei til tillitsverv og representasjon i de forskjellige komiteer. Under møtet i Berlin kom det en forespørsel fra RSI om AIF var villige til å delta i en komité med to mann fra opposisjonen og to mann fra forbundet. Formålet med denne komiteen var i følge RSI å finne ut om det var mulig ”å tilbringeveie enhet innen den norske arbeideridrettsbevegelsen.”³⁷⁰ Thorvald Olsen gikk med på RSIs forslag, senere godkjente også forbundsstyret dette forslaget.

Komiteen møttes i Oslo fra 10. til 14. januar i 1931. I fra opposisjonen møtte Oskar Hansen, Jakob Askeland og Reidar Lyseth. AIF var representert ved Thorvald Olsen, Ola Brandstorp og Rolf Hofmo. Sistnevnte var tatt inn i forbundsledelsen etter krav fra Trygve Lie.³⁷¹ Paul Zobel representerte RSI under møtene. Fra AIFs representanter ble det fremmet forslag om at alle medlemmer av AIF måtte bøye seg for landsmøtets beslutninger.³⁷² Videre het det i forslaget fra AIFs representanter at RSI måtte godkjenne forbundsstyrets suverenitet til å håndheve landsmøtets beslutninger. Årsaken til at det hadde oppstått splittelse innen

³⁶⁸ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 15f.

³⁶⁹ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 18.

³⁷⁰ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 18.

³⁷¹ Lie s. 82.

³⁷² Årsberetning AIF 1929-1931 s. 19.

arbeideridrettsbevegelsen skyldtes, i følge AIFs representanter, at opposisjonens medlemmer hadde satt landsmøtets beslutninger til side.

Opposisjonens representanter var derimot av den oppfatningen at det var forbundsstyrets eksklusjoner som hadde ført til ødeleggelsen av arbeideridrettsbevegelsens enhet i Norge.³⁷³ I følge opposisjonens representanter hadde forbundets ledelse havnet i sosialdemokratens hender. Opposisjonen beskyldte forbundsledelsen for å sabotere RSIs beslutninger og direktiver. Uten medlemskapet i RSI ville ikke AIF ha vokst til den organisasjonen den hadde, mente opposisjonens representanter. Kravene fra opposisjonen var at forbundsledelsen måtte oppheve alle eksklusjoner. Det måtte innkalles til et nytt kretsting i Trøndelag og i Bergen. AIFs selvstendighet måtte gjenopprettes. Opposisjonen krevde at forbundets samarbeid med Arbeiderpartiet og LO måtte opphøre.

RSIs representant, Paul Zobel, støttet kravene fra opposisjonens representanter. I tillegg fremmet han en rekke andre krav på vegne av RSI.³⁷⁴ Zobel forlangte full ytringsfrihet for AIFs medlemmer. Han beordret AIF til å styrke sine forbindelser med RSIs øvrige seksjoner, og at skulle sørge for en sterk deltakelse i Spartakiaden i Berlin senere på året. Det var et krav fra Zobel at AIF skulle innlede en kampanje mot den borgerlige idrettsbevegelsen, mot fascismen og mot krigsfaren. Samtidig skulle AIF starte et intenst opplysningsarbeide om den revolusjonære arbeideridrettsbevegelsens prinsipper.

Under debatten fremmet AIFs representanter en rekke spørsmål til RSIs representant. Blant annet ville AIFs representanter vite om det var i tråd med RSIs organisasjonsprinsipper å støtte opposisjonsgrupper i kamp mot en av sine medlemsseksjoners valgte organer, og om RSI fremdeles var av den oppfatning at beslutningene som var fattet på AIFs landsmøte skulle oppheves av forbundsstyret til tross for at dette var i strid med forbundets og den norske arbeiderbevegelsens organisasjonsprinsipper. I følge AIFs representanter svarte ikke Zobel på noen av de spørsmålene som var blitt fremmet. De beklaget dette og betraktet Zobels forslag som et ensidig partsinnlegg til støtte for opposisjonen.³⁷⁵ Zobel erklærte at han ikke så noe formål i å fortsette forhandlingene ettersom AIFs representanter ikke var villige til å forandre sitt forslag. Dette gikk representantene fra AIF med på, i følge dem var møtet kommet i stand etter initiativ fra RSI, Zobel var derfor i sin fulle rett til å avblåse møtet når han ville.

Ved møtets slutt la hver av de tre partene frem en erklæring. I sin erklæring beskyldte opposisjonen AIFs representanter for ikke å ha vist noen vilje eller forståelse for å få

³⁷³ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 20.

³⁷⁴ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 21f.

³⁷⁵ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 23.

gjenopprettet enheten i arbeideridrettsbevegelsen. Opposisjonen beskyldte AIFs forhandlere for å ha handlet på vegne av ”den sosialdemokratiske ledelsen.”³⁷⁶ Forslagene fra Paul Zobel var i følge opposisjonens erklæring akseptable for alle som kjempet for et AIF på den revolusjonære klassekampens grunn. Årsaken til splittelsen i arbeideridrettsbevegelsen skyldtes den underordningen av AIF under Arbeiderpartiet og LO som landsmøtet hadde besluttet.

AIFs representanter gav i sin erklæring uttrykk for at de oppfattet opptreden til RSIs representant som et tegn på en legalisering av splittelsen i Norge og en anerkjennelse av opposisjonen som en selvstendig seksjon av RSI.³⁷⁷ Dette ble etter AIFs representanters oppfatning bekreftet ved at alle beslutninger som ble fattet av RSI og dens seksjoner ble sendt til opposisjonen og ikke til AIF. Forhandlerne fra AIF forkastet kravet om at samarbeidet mellom AIF, Arbeiderpartiet og LO måtte avsluttes. Dette samarbeidet var til det beste for AIFs utvikling. Kravet fra RSI om å avbryte dette samarbeidet hadde til hensikt å føre AIF inn på en politisk linje som flertallet av den norske arbeiderklassen var uenig i. Dette kravet hadde også, slik AIFs representanter så det, til hensikt å skape et samarbeid mellom AIF og NKP og dets faglige organisasjoner. De forslagene som var blitt lagt frem av Zobel var uakseptable fordi de ville føre til at enheten ble gjennomført på opposisjonens premisser og fordi de ikke tok hensyn til AIFs krav. Slik AIFs representanter vurderte saken var det ikke grunnlag for videre forhandlinger. AIF ville derfor fortsette den linjen forbundet hadde holdt overfor opposisjonen.

Paul Zobel mente forbundets representanter kun ønsket å forhandle på sine premisser, til tross for at det av opposisjonen var påvist at eksklusjonene hadde kommet som en følge av AIFs samarbeid med Arbeiderpartiet og LO. Dette samarbeidet dreide seg i følge Zobel mer om underkastelse fra AIFs side enn et samarbeid.³⁷⁸ AIFs ledelse ble beskyldt ikke bare for å ville opprettholde splittelsen, men også fordype den inntil forbundet ville løsrive seg fra RSI. Zobel bedyret at RSI ønsket å gjøre alt de kunne for å gjenopprette enheten den i norsk arbeideridrettsbevegelsen. Dette kom også til uttrykk i et opprop fra RSI etter at forhandlingene var over.³⁷⁹

Resultatet av forhandlingene i Oslo ble sendt videre til RSI, hvor eksekutivkomiteen skulle behandle saken under et møte i Berlin i februar i 1931. AIF mottok svar på RSIs

³⁷⁶ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 23.

³⁷⁷ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 27.

³⁷⁸ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 28.

³⁷⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 87, l. 90f An die Mitglieder des Arbeiternes Idrettsforbund und an die aus dem AIF ausgeschlossenen arbeitersportler! 14.2.1931.

behandling i slutten av februar. RSI hadde bestemt seg for å opprettholde sine tidligere beslutninger.³⁸⁰ AIF-ledelsen bestemte seg for å la landsmøtet behandle saken.

Utmeldelse og nydannelse

Den endelige avgjørelsen på forholdet mellom AIF og RSI kom på AIFs landsmøte, som ble holdt i Oslo i mai i 1931. Landsmøtet besluttet at AIFs medlemskap i RSI skulle opphøre. Fra AIFs side ble det poengtert at AIF hadde ønsket å opprettholde medlemskapet i RSI. Men RSIs ultimatum som gjorde det klart at samarbeid med Arbeiderpartiet og LO var uforenlig med medlemskap i RSI, førte til at landsmøtet var stilt overfor valget om enten fortsatt medlemskap i RSI eller samarbeid med LO og Arbeiderpartiet. Slik landsmøtet så det var bruddet med RSI fremtvunget av RSIs standpunkt til et indre organisasjonsspørsmål i Norge.³⁸¹ Landsmøtet vedtok videre at forbundet ønsket å samarbeide med alle arbeideridrettsorganisasjoner som anerkjente AIFs lover, og som kun ville samarbeide med AIF i Norge. Et sentralt punkt i forhold til internasjonale forbindelser var vedtaket om at alle idrettsavtaler med utenlandske arbeideridrettsorganisasjoner skulle holde fast ved en fullstendig organisatorisk selvstendighet for hver organisasjon, uten innblanding fra den ene organisasjon i den annen organisasjons indre anliggender.³⁸² Dette var et klart bevis på at AIF ønsket organisatorisk frihet uten innblanding i forbundets politikk utenfra.

Det er verdt å merke seg at store deler av opposisjonen var fraværende fra landsmøtet, etter at delegasjonen fra opposisjonen i Trøndelag ble nektet adgang til landsmøtet. På landsmøtet ble det for øvrig vedtatt at AIFs medlemmer var forpliktet til å stå i fagorganisasjonen, dersom de hadde anledning til det.³⁸³ Trygve Lie ble valgt til ny formann i AIF på landsmøtet. Dette markerte også et brudd med RSI og den kommunistiske fraksjonen, ettersom Lies forgjenger, Thorvald Olsen, var blitt valgt som kommunistenes kandidat ved landsmøtet i 1929 og hadde innehatt en rekke verv i RSI.

Landsmøtevedtaket om å bryte med RSI førte til at forbundets internasjonale forbindelser måtte revurderes. Kort tid etter landsmøtet sendte AIF ut landsmøtets vedtak i det internasjonale spørsmål til sine internasjonale forbindelser, deriblant til AIF i Sverige, Finland og Danmark, ATSB og Kampfgemeinschaft für Rote Sporteinheit i Tyskland og til SASI og RSI. Fra ATSB i Tyskland, Danmarks AIF og det finske arbeideridrettsforbundet fikk AIF et

³⁸⁰ Årsberetning AIF 1929-1931 s. 29.

³⁸¹ Arbeiderbladet 26.5.1931.

³⁸² Hofmo s. 71.

³⁸³ Olstad s. 224.

positivt svar, alle aksepterte landsmøtets beslutning. Sveriges AIF ville derimot ikke samarbeide med AIF i Norge, de ville heller samarbeide med den kommunistiske opposisjonen. Fra RSI mottok ikke AIF overhodet noe svar.³⁸⁴ Derimot mottok AIF svar fra SASI. Dette ble innledningen til et sportslig samarbeid med SASI. Blant annet ble AIF innbudt til å delta i SASIs arbeiderolympiade i Wien i juli 1931. AIF sendte en tropp på 42 idrettsutøvere til dette stevnet. Til tross for det sportslige samarbeidet mellom AIF og SASI, var ikke norsk medlemskap i SASI aktuelt på dette tidspunktet.

Situasjonen i dansk og svensk arbeideridrett

For å forstå situasjonen i norsk arbeideridrettsbevegelse bedre kan det være nyttig å ta et blikk på utviklingen i Danmark og Sverige. I Danmark hadde arbeideridretten vært organisert i det borgerlige idrettsforbundet. Dette varte helt frem til 1929. Da ble Dansk Arbejderidrætsforbund (DAI) stiftet. Årsaken til dannelsen var uenighet om hvordan den danske idrettsbevegelsen ble styrt. Mange i arbeideridrettsforeningene mente at DIF var udemokratisk og overklassestyrt. Dette liknet på utviklingen i Norge da AIF ble dannet, men utviklingen i Danmark tok en annen retning enn utviklingen i norsk arbeideridrett. Programmet til DAI hadde en klassemessig utforming, men ingen revolusjonær utforming. Selv om splittelseslinjen vant, kom det aldri til noe fullt brudd med det borgerlige idrettsforbundet. Stiftelsen av DAI var resultatet av et kompromiss. Hver enkelt arbeideridrettsforening kunne selv velge hvilket forbund man ville høre inn under. Et resultat av dette var at foreningene ofte valgte det forbundet hvor de fikk størst økonomisk støtte. Samme år som DAI ble stiftet ble opprettet kontakt mellom RSI og dansk arbeideridrett.³⁸⁵ Dette var et forsøk fra en enkelt idrettsklubb å knytte bånd mellom RSI og dansk arbeideridrett. RSI fikk imidlertid ingen innflytelse i dansk arbeideridrett. DAI ble medlem av SASI. Årsaken var at arbeideridretten i Danmark var styrt av sosialdemokratene og at kommunistene hadde liten innflytelse.

Situasjonen var annerledes i Sverige, hvor kommunistene hadde vært ensomme i kampen for en separat arbeideridrettsbevegelse. Først i 1930 ble et eget arbeideridrettsforbund grunnlagt i Sverige. Arbetarnas Idrottsförbund ble stiftet 1. januar 1930. I sitt prinsippprogram slo det svenske AIF fast at man var en revolusjonær organisasjon.³⁸⁶ Arbetarnas

³⁸⁴ Årsberetning AIF 1931-33 s. 9.

³⁸⁵ RGASPI F. 537, op. 2, d. 66 Brev fra Idrætsforeningen Øresund til RSI 11.12.1929.

³⁸⁶ Arbetarna och Idrotten, utgitt av Arbetarnas Idrottsförbund, Stockholm 1935, s. 15.

Idrottsförbund ble dannet etter en prosess som hadde vart i flere år. Det hadde fra RSIs side blitt gjort flere forsøk på 1920-tallet på å få i stand en arbeideridrettsorganisasjon som kunne vokse seg stor nok til å innta en ledende posisjon innen den svenske idrettsbevegelsen, og som var innordnet i RSI.³⁸⁷ Stiftelsen av eget arbeideridrettsforbund i Sverige skjedde kort tid etter AIFs landsmøte i 1929 i Norge. Før dannelsen av AIF i Sverige hadde AIF i Norge mye idrettslig kontakt med svensk arbeideridrett. Men etter AIFs landmøte i 1929 og dannelsen av AIF i Sverige hadde AIF i Sverige kun kontakt med opposisjonen i Norge. Det svenske forbundet var styrt av kommunistene og ble en seksjon av RSI. Dannelsen av et eget kommunistisk arbeideridrettsforbund i Sverige må sees i sammenheng med Komintern og RSIs politikk overfor sosialdemokratene.

Arbeideridrettsbevegelsens utvikling i de tre skandinaviske landene var altså vidt forskjellig. I Danmark var den dominert av sosialdemokrater og internasjonalt tilknyttet SASI. I Sverige var arbeideridretten ledet av kommunistene, som var lojale mot RSI. Den norske arbeideridrettsbevegelsen skilte seg fra den svenske og danske ettersom den norske arbeideridrettsbevegelsen omfattet både kommunister og sosialdemokrater, samtidig som den vokste seg mye større i Norge enn i nabolandene. I 1931, et år etter dannelsen, hadde det svenske arbeideridrettsforbundet ca. 8000 medlemmer, i 1935 hadde medlemstallet sunket til ca. 7000, mens DAI hadde 10 000 medlemmer i 1935.³⁸⁸ Til sammenligning hadde AIF i Norge over 50 000 medlemmer i 1935.

Kampforbundet for Rød Sportsenhet

Opposisjonens svar på AIFs landsmøte var dannelsen av et eget forbund, Kampforbundet for Rød Sportsenhet. Tidligere formann i AIF, Oskar Hansen, ble valgt til formann i Kampforbundet. På stiftelseskonferansen, som ble holdt i idrettslaget Sleipners lokale i Oslo i slutten av mai 1931, ble det presisert at den viktigste oppgaven var å skape enhet innen AIF, for deretter å skape enhet mellom AIF og RSI.³⁸⁹ Blant de sakene som ble diskutert var opprettelsen av et arbeiderforsvar innenfor Kampforbundet. NKPs formann Henry W. Kristiansen gikk inn for dette, men forslaget ble nedstemt.³⁹⁰ Det ble i stedet bestemt at et arbeiderforsvar skulle opprettes som en egen organisasjon.

³⁸⁷ Björlin s. 149.

³⁸⁸ Gounot s. 210.

³⁸⁹ RGASPI F. 537, op. 2, d. 88, l. 16 Protokoll der Oppositionskonferenz 25.5.1931.

³⁹⁰ RGASPI F. 537, op. 2, d. 88, l. 16 Protokoll der Oppositionskonferenz 25.5.1931.

Hendelsene i Norge hadde mange likhetstrekk med utviklingen i Tyskland. Der hadde det tyske arbeideridrettsforbundet blitt splittet og et kommunistisk arbeideridrettsforbund, Kampfgemeinschaft für Rote Sporteinheit, blitt stiftet i 1930. Hvis man sammenligner programmet til AIF og Kampforbundet var det likevel stor forskjell mellom de to. I følge Olstad lå den store forskjellen allikevel på fraseplanet, i praksis ble det lite eller ingenting av den revolusjonære virksomheten.³⁹¹ Årsaken til at Kampforbundet for Rød Sportsenhet i praksis ikke skilte seg mer ut fra AIF hadde etter min mening sammenheng med NKPs posisjon. NKP var på dette tidspunktet såpass svekket at det fantes få ressurser å sette inn på idrettsområdet. AIF var ikke det eneste stedet hvor NKP hadde mistet sin innflytelse. Einhart Lorenz har kalt 1930 for nederlagenes år for NKP.³⁹² Blant annet mistet NKP sin innflytelse i flere fagforbund i løpet av dette året. Ved stortingsvalget i 1930 hadde NKPs stilling blitt ytterligere svekket. Partiet fikk kun en oppslutning på 1,7 %, og mistet dermed sine tre mandater på Stortinget.³⁹³

AIF opplevde etter landsmøtet en liten nedgang i medlemstallet. I 1929 hadde AIF 12 552 medlemmer, året etter hadde forbundet 200 færre medlemmer.³⁹⁴ Men allerede i 1931 hadde forbundet en voldsom vekst i antallet medlemmer, med ca. 4000 nye medlemmer i løpet av et år. Dette var begynnelsen på en sterk vekst i antallet medlemmer og antallet idrettslag tilknyttet AIF. I 1933 var antallet medlemmer vokst til 36 602 og antallet idrettslag 388.³⁹⁵ Kampforbundet for Rød Sportsenhet opplevde en liten vekst etter dannelsen i 1931, men kom aldri opp på AIFs nivå. På det meste hadde Kampforbundet 4-5000 medlemmer.³⁹⁶ Kampforbundets stagnasjon og AIFs voldsomme vekst førte til at det etter hvert kom et ønske fra Kampforbundets ledelse om å tre inn igjen i AIF.

Det skal legges til at ønsket om å samle arbeideridrettsbevegelsen ikke kun var et spørsmål om oppslutningen til de to arbeideridrettsforbundene. Utenrikspolitiske faktorer spilte også inn, særlig hendelsene i Finland og Tyskland. Den harde antisosialistiske politikken under Lappotiden i Finland rammet det finske arbeideridrettsforbundet hardt.³⁹⁷ Enda viktigere var det som skjedde i Tyskland. Den tyske arbeideridrettsbevegelsen var den desidert største i Europa, hvis man så bort i fra Sovjetunionen. Der var de to arbeideridrettsforbundene, ATSB og Kampfgemeinschaft für Rote Sporteinheit, mer opptatt

³⁹¹ Olstad s. 222.

³⁹² Lorenz 1983 s. 123.

³⁹³ Furre s. 502.

³⁹⁴ Rolf Hofmos arkiv AAB serie D boks 0013 Oppgave over A.I.F.s og den borg. Idretts medlemstall 1924-1934.

³⁹⁵ Rolf Hofmos arkiv AAB serie D boks 0013 Oppgave over A.I.F.s og den borg. Idretts medlemstall 1924-1934.

³⁹⁶ Larsen s. 85.

³⁹⁷ Pålbrandt s. 108.

av å bekjempe hverandre enn å hindre nazistenes maktovertakelse. Det var derfor ingen heroisk motstand som møtte nazistene da de i mars-april 1933 med voldsomme metoder oppløste de tyske arbeideridrettsorganisasjonene og fengslet lederne.³⁹⁸ Blant ofrene for nazistenes herjinger var RSIs representant under enhetsforhandlingene i 1931, Paul Zobel, som endte sine dager i en av nazistenes konsentrasjonsleire.³⁹⁹ Til tross for at kampen mellom ATSB og SPD på den ene siden mot Kampfgesellschaft für Rote Sporteinheit og KPD på den andre gjorde veien til makten lettere for Hitler og NSDAP, forandret ikke Komintern sin taktikk. I stedet holdt Komintern på sosialfascisttesen og klasse mot klasse-taktikken.⁴⁰⁰

Nytt forsøk på enhet

I 1933 ble det igjen tatt initiativ til enhet i norsk arbeideridrettsbevegelse. Det første initiativet kom fra Kampforbundet for Rød Sportsenhet. Foranledningen til dette initiativet var at det skulle komme en sovjetisk skøytetropp til Norge. Kampforbundet ønsket at AIF skulle bidra til at hele den norske arbeideridrettsbevegelsen kunne stå samlet om å motta den sovjetiske skøytetroppen.⁴⁰¹ Forslaget til Kampforbundet gikk ut på at AIF kunne arrangere stevnet i Oslo, mens det ble arrangert et felles stevne i Trondheim. AIF var delt i synet på henvendelsen fra Kampforbundet. På den ene siden var AIF positivt innstilt til å få besøk av sovjetiske skøyteløpere, men samtidig fant AIF kravet fra Kampforbundet om at stevnene skulle være åpne for alle arbeideridrettsmenn vanskelig å svelge. Dette kravet ville bety at også Kampforbundets medlemmer kunne delta. AIF hadde et landsmøtevedtak som forbød AIFs medlemmer å stille opp i konkurranser med deltakere fra Kampforbundet. Å si ja til Kampforbundets krav ville bety å bryte landsmøtets vedtak.

Trygve Lie og Rolf Hofmo fra AIF møtte 6. februar 1933 Kampforbundets representanter Oskar Hansen og Hans Heli for å diskutere saken. Forhandlingene førte til at det ble sendt et brev til Det Høye Råd for Fysisk Kultur i Sovjetunionen hvor det ble spurt om sovjetrusserne var villige til å sende en skøytetropp til Norge som skulle konkurrere bare på de stedene AIF bestemte og bare mot utøvere tilknyttet AIF.⁴⁰² Dette var ganske oppsiktsvekkende at Kampforbundets ledelse gikk med på AIF-ledelsens krav. De sovjetiske idrettsmyndighetene svarte at de ikke kunne til Norge, ettersom de datoene AIF hadde satt

³⁹⁸ Pålbrandt s. 113.

³⁹⁹ Gounot s. 145.

⁴⁰⁰ Gounot s. 188.

⁴⁰¹ Årsberetning AIF 1933-35 s. 12.

⁴⁰² Årsberetning AIF 1933-35 s. 12.

opp ikke passet for den sovjetiske skøytetroppen. Det Høye Råd for Fysisk Kultur tok ikke stilling til kravene i invitasjonen fra AIF.

Forsøkene på en enhet innen arbeideridrettsbevegelsen må også sees i sammenheng med forsøk på enhet i fra politisk hold. Samme dag som representanter for AIF og Kampforbundet møttes sendte Arbeiderpartiet, som ett av 7 uavhengige sosialistpartier, ut en appell til Komintern og SAI om en ”samlet arbeiderfront” mot ”reaksjonens og fascismens makt.”⁴⁰³ Kominterns svar var at det ble åpnet for nasjonale forhandlinger mellom de kommunistiske og de sosialdemokratiske partiene. Dette forslaget ble avvist av SAI, og de to internasjonale gikk tilbake til det forholdet som hadde preget dem siden 1928. Allikevel viste Kominterns initiativ til nasjonale forhandlinger med sosialdemokratene en vilje til enhet.

I begynnelsen av april møttes representanter fra AIF og Kampforbundet til nye forhandlinger. Denne gangen varte forhandlingene til slutten av mai, da de ble avbrutt som resultatløse.⁴⁰⁴ Kampforbundet var representert ved Oskar Hansen, Hans Heli og Carsten Aasebø, mens Trygve Lie, Rolf Hofmo og Ola Brandstorp var AIFs forhandlere. Under forhandlingene ble det oppnådd en viss enighet. AIF var villige til å oppheve eksklusjonene og la samtlige idrettslag som var tilknyttet Kampforbundet bli tatt opp i AIF. Samtidig var Kampforbundet innstilt på å akseptere AIFs samarbeide med LO, men Kampforbundet var uenig i AIFs samarbeid med Arbeiderpartiet. Det ble enighet i forhandlingene om at Kampforbundets medlemmer skulle bøye seg for AIFs lover når de gikk inn i AIF, men samtidig skulle de ha rett til å hevde sin oppfatning, på en organisasjonsmessig måte, hva angikk forholdet mellom AIF og DNA og forholdet mellom AIF og RSI.⁴⁰⁵ Kampforbundets forhandlere bestemte seg for å rådføre seg med kretstingene i Trondheim og i Bergen. Kretsene i Trondheim og Bergen vedtok forslag som avvek fra det AIFs og Kampforbundets forhandlere hadde blitt enige om.⁴⁰⁶ Midt under enhetsforhandlingene behandlet NKPs pol.byrå saken. På dette møtet kom det frem at RSI avviste en samling mellom AIF og Kampforbundet på det politiske grunnlaget Kampforbundets forhandlere hadde akseptert.⁴⁰⁷ Antagelig var det derfor vel så mye NKP og RSI som fikk blokkert enhetsforhandlingene som kretstingene i Bergen og Trondheim. I følge Terje Halvorsen var vedtaket fra Trondheim et

⁴⁰³ Halvorsen, Terje Enhet med ”socialfascistene”?, i *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie* nr. 2 1985 s. 140.

⁴⁰⁴ Årsberetning AIF 1933-35 s. 15.

⁴⁰⁵ Årsberetning AIF 1933-35 s. 15-16.

⁴⁰⁶ Larsen s. 86.

⁴⁰⁷ Halvorsen 1985 s. 143.

bestillingsverk fra NKPs ledelse.⁴⁰⁸ Selv om Kampforbundets ledelse stod fast på at det i utgangspunktet var enig i forslaget fra AIF, var videre forhandlinger nytteløse. Forhandlingsforsøket våren 1933 viste at Kampforbundets ledelse var i utakt med RSI og NKP.

Etter at forhandlingene med Kampforbundet brøt sammen tok AIF kontakt med Det Høye Råd for Fysisk Kultur.⁴⁰⁹ AIF ønsket en idrettslig forbindelse med sovjetisk idrett, samtidig som AIF ønsket at slikt samarbeid ikke skulle gå utover organisasjonen eller AIFs prinsipper. Dette var nok årsaken til at AIF henvendte seg direkte til Sovjetunionens idrettsorganisasjon, i stedet for å gå via RSI. Svaret fra Sovjetunionen kom først i oktober 1933, da i sammenheng med at sovjetrusserne hadde fått en invitasjon fra Vika I.F. om å delta i et boksestevne. Fra sovjetisk side ble det stilt krav om at alle idrettsmenn som støttet den antifascistiske kampen skulle delta på stevnet.⁴¹⁰ Det var i praksis et krav om at medlemmer fra Kampforbundet og AIF skulle kunne konkurrere i samme stevne. AIF svarte at dette tilbudet ikke kunne aksepteres. Det ble holdt møter mellom AIF og Kampforbundet, hvor Kampforbundet krevde at 50 % av overskuddet fra stevnet med de sovjetiske bokserne skulle gå til den tyske arbeideridrettens kamp mot nazistene. AIF ville derimot at halvparten av overskuddet skulle gå til Justisfondet, som var en organisasjon støttet av Arbeiderpartiet som hjalp politiske flyktninger. Samtidig stod AIF fast på sitt krav om at medlemmer fra de to idrettsforbundene ikke kunne konkurrere mot hverandre. Kampforbundet avviste dette og hevdet at AIF tok avstand fra det kjempende tyske proletariat ved å ikke ville la overskuddet gå til den tyske arbeideridretten.⁴¹¹ Forhandlingene var nok en gang brutt sammen. Den sovjetiske troppen kom til Norge, men deltok bare på stevner i regi av Kampforbundet.

På slutten av 1933 fikk Kampforbundet kritikk av RSIs sekretariat for sitt arbeide. Kampforbundets ledelse hadde gjort en for dårlig jobb på flere områder.⁴¹² Blant annet mente RSIs sekretariat at Kampforbundet hadde gjort for lite i forhold til å skape en revolusjonær opposisjon innen AIF. Men RSIs sekretariat stilte seg derimot positivt til videre forhandlinger mellom Kampforbundet og AIF. Forhandlingene måtte ha karakter av en offensiv mot splittelsespolitikken til ledelsen i AIF.⁴¹³ RSIs sekretariat var ikke fornøyd med måten

⁴⁰⁸ Halvorsen 1985 s. 153.

⁴⁰⁹ Årsberetning AIF 1933-35 s. 20.

⁴¹⁰ Årsberetning AIF 1933-35 s. 21.

⁴¹¹ Larsen s. 86.

⁴¹² RGASPI F. 537, op. 2, d. 88, l. 31-32 Resolution zur Lage und Aufgaben der revolutionaeren Sportopposition in Norwegen 19.12.1933.

⁴¹³ RGASPI F. 537, op. 2, d. 88, l. 32 Resolution zur Lage und Aufgaben der revolutionaeren Sportopposition in Norwegen 19.12.1933.

forhandlingene hadde blitt ført på i mai. Før nye forhandlinger var Kampforbundet nødt til å få gjennomført en rekke mål i forhandlingene hvis det skulle lykkes å få til en enhet. Disse målene var for det første at et samlet AIF måtte stå på arbeiderklassens side i kampen mot det fascistiske borgerskapet, det måtte også kjempe mot en militarisering av idretten. Videre skulle det knyttes idrettslige forbindelser med Sovjetunionen. Det var også et krav i fra RSIs side om at samlet AIF måtte avbryte alle forbindelser med SASI, og at et samlet AIF måtte være tilknyttet RSI.⁴¹⁴

Etter at alle forsøk på enhet til nå hadde strandet på enten motvilje fra NKP og RSI på den ene siden og AIFs motvilje mot å konkurrere med Kampforbundets på den annen, ble det fra AIFs side gjort et nytt forsøk i 1934. For å unngå flere tilbakeslag ble det fra AIFs side tatt initiativ til direkte forhandlinger mellom AIF og sovjetiske idrettsmyndigheter. Mellom 1. og 5. april forhandlet Trygve Lie og Rolf Hofmo direkte med Det Høye Råd for Fysisk Kultur i Moskva. I følge Trygve Lie var forhandlingene tøffe. Fra sovjetisk side ble det blant annet fremmet krav om at Sovjetunionens idrettsorganisasjon skulle ha en avgjørende innflytelse og ledelse av kampen mot nazismen og fascismen også i Norge.⁴¹⁵ Hofmo og Lie stod fast på at denne kampen måtte i Norge føres i samråd med Arbeiderpartiet og LO. Resultatet av forhandlingene ble at det skulle etableres et normalt idrettslig samarbeid mellom Sovjetunionens idrettsorganisasjon og AIF. Formålet med avtalen var å styrke kampen mot fascismen og krigsfaren.⁴¹⁶ Avtalen gjenopprettet det idrettslige samarbeidet som hadde vært mellom AIF og den sovjetiske idrettsorganisasjonen før AIFs landsmøte i 1929. Samtidig sikret avtalen den organisasjonsmessige selvstendigheten for AIF. Dette var den største forskjellen i forhold til medlemskapet i RSI, hvor nettopp spørsmålet om organisasjonsmessig uavhengighet hadde ført til bruddet mellom AIF og RSI. I følge avtalen skulle Kampforbundets medlemmer gå inn i AIF, hvor de hadde rett til å ytre sine meninger innenfor forbundets regler. Avtalen sikret også at AIF kunne inngå idrettslig samarbeid med RSIs medlemsseksjoner. Både AIFs forbundsstyre og Kampforbundet for Rød Sportsenhet godkjente avtalen. De fleste av punktene i avtalen mellom AIF og Det Høye Råd for Fysisk Kultur stemte overens med de retningslinjene Kampforbundet hadde fått for videre forhandlinger med AIF fra RSI i desember i 1933. Dette gjaldt kravet om at det måtte knyttes

⁴¹⁴ RGASPI F. 537, op. 2, d. 88, l. 33-34 Resolution zur Lage und Aufgaben der revolutionären Sportopposition in Norwegen 19.12.1933.

⁴¹⁵ Lie s. 83.

⁴¹⁶ Årsberetning AIF 1933-35 s. 30.

idrettslige forbindelser med Sovjetunionen og kravet om at et samlet AIF måtte stå på arbeiderklassens side i kampen mot det fascistiske borgerskapet.

Den endelige samlingen av AIF og Kampforbundet fant sted på AIFs landsmøte i 1935. Det markerte slutten på en splittelse som i praksis hadde vart siden AIFs landsmøte i 1929.

Et tidlig eksempel på folkefronten?

Enkelte har sett avtalen mellom AIF og Det Høye Råd for Fysisk Kultur som et tidlig utslag av Kominterns folkefrontpolitikk.⁴¹⁷ Dette synet kan diskuteres ettersom folkefrontpolitikken til Komintern ble slått fast på Kominterns 7. kongress, som ble holdt i Moskva mellom 25. juli og 21. august 1935.⁴¹⁸ Dette var over et år etter at avtalen mellom AIF og Det Høye Råd for Fysisk Kultur hadde blitt inngått. Kominterns nye linjeskifte gikk ut på at det var nødvendig med samarbeid med sosialdemokratene i kampen mot fascismen og nazismen. Vedtaket innebar blant annet at målet om verdensrevolusjon ble utsatt til fordel for en enhet med kommunistenes tidligere fiender i kampen mot fascismen.

Det er naturlig å spørre seg i hvilken grad avtalen var et tidlig utslag av folkefrontspolitikken, siden den ble inngått over et år før folkefrontspolitikken ble vedtatt av Komintern. Svaret kan ligge i at det allerede før Kominterns vedtak i 1935 delvis ble praktisert en form for folkefrontpolitikk både innen arbeideridrettsbevegelsen og på det politiske området. I januar 1934 opphevet SASI sin idrettsboikott av Sovjetunionen, og i august 1934 deltok 3000 idrettsutøvere, fra både SASI og RSI, og i alt fra 19 land i en oppmarsj i Paris.⁴¹⁹ Denne marsjen ble arrangert av den franske medlemsseksjonen av RSI etter at RSI hadde opphevet sitt forbud mot samarbeid med SASI.

Avtalen mellom AIF og den sovjetiske idrettsorganisasjonen ble gjort uten innblanding fra RSI. Man kan derfor tolke avtalen som et tegn på at sovjetiske interesser ble satt foran RSIs. Forholdet mellom RSI og Det Høye Råd for Fysisk Kultur var i 1933 merkbart dårlig.⁴²⁰ Dette var på et tidspunkt hvor RSI var blitt et instrument for sovjetiske interesser. Sovjetiske hensyn gikk foran RSIs interesser. Et eksempel på dette var Verdensspartakiaden i Moskva, som ble en stor feiring av at den første femårsplanen var gjennomført i Sovjetunionen. Hvis man velger å tolke avtalen som et tidlig tilfelle av folkefronttaktikken, stemmer avtalen mellom Det Høye Råd for Fysisk Kultur og AIF

⁴¹⁷ Olstad s. 222.

⁴¹⁸ McDermott og Agnew s. 130.

⁴¹⁹ Gounot s. 206.

⁴²⁰ Gounot s. 199.

overens med McDermott og Agnews teori om at folkefronten må bli sett som en sammenheng av nasjonale faktorer, intern dynamikk i Kominterns ledelse og de skiftende behovene til sovjetisk diplomati.⁴²¹ Det er liten tvil om at avtalen oppfylte det første og det siste punktet.

Oppsummering

AIFs landsmøte i 1929 betydde i praksis et brudd med RSI. Landsmøtet var også en utløsende årsak til en splittelse i norsk arbeideridrettsbevegelse. Denne splittelsen ble fordypet etter kretstinget i Trøndelag og de eksklusjonene som fulgte i kjølvannet av kretstinget. RSI betraktet opposisjonen som sin samarbeidspartner i Norge, til tross for at AIF fortsatt var en seksjon i RSI. Først på landsmøtet i 1931 brøt AIF endelig med RSI. Kort tid etter organiserte opposisjonen sitt eget forbund, Kampforbundet for Rød Sportsenhet. Mens AIF opplevde en vekst etter splittelsen, opplevde Kampforbundet stagnasjon. Dette var en av årsakene til at Kampforbundet henvendte seg til AIF med et ønske om enhet i 1933. Det hadde blitt gjort forsøk på å komme til enhet i 1931. Da hadde RSI vært en pådriver for enhetsarbeidet. AIF kunne ikke godta de kravene opposisjonen og RSI hadde stilt under forhandlingene i 1931, dermed førte ikke forhandlingene frem.

Kampforbundets forsøk på enhet med AIF i 1933 ble blokkert av NKP og RSI i mot ønsket til Kampforbundets ledelse. Til tross for at enhetsforsøket ble stoppet var kimen til en samling av norsk arbeideridrettsbevegelse sådd. AIF henvendte seg direkte til sovjetiske idrettsmyndigheter for å få i stand en avtale. For AIF var det i tillegg til å oppnå enhet med Kampforbundet, viktig å få gjenopprettet kontakten med sovjetisk idrett. En avtale kom i stand i april 1934, etter at Trygve Lie og Rolf Hofmo hadde forhandlet på vegne av AIF i Moskva. Både AIF og Kampforbundet godkjente avtalen. Dette betydde at Kampforbundets medlemmer gikk inn igjen i AIF, samtidig som det ble gjenopprettet kontakt med sovjetisk idrett. Avtalen mellom AIF og Det Høye Råd for Fysisk Kultur har blitt sett på som et tidlig utslag av folkefrontpolitikken.

⁴²¹ McDermott og Agnew s. 121.

Kapittel 7: Avslutning

Oppsummering og konklusjoner

I denne oppgaven ville jeg undersøke forholdet mellom Røde Sportsinternasjonalen og Arbeidernes Idrettsforbund. Noen av spørsmålene jeg har ønsket å belyse var hvorfor AIF ble en medlemsseksjon i RSI, hvilken rolle RSI spilte i dannelsen av AIF, hvordan RSI påvirket utviklingen i AIF og om det eksisterte en forbindelse mellom NKP og RSI.

En av hovedårsakene til at det oppstod en egen arbeideridrettsbevegelse i Norge var forholdene i den eksisterende idrettsbevegelsen. Denne utviklingen hadde likhetstrekk med utviklingen i flere andre land. Innen den norske arbeiderbevegelsen var det flere som var motstandere av å danne et eget idrettsforbund for arbeiderklassen, de ønsket heller å arbeide for bedre forhold for arbeiderklassen innad i det borgerlige forbundet. De som stod for denne linjen tapte da Arbeidernes Idrettsforbund ble dannet i 1924. Kildematerialet fra RGASPI viser at dannelsen av et eget arbeideridrettsforbund i Norge var planlagt av RSI. Allerede før dannelsen av AIF var det sterke bånd mellom den kommunistiske delen av norsk arbeideridrettsbevegelse og RSI. Da AIF ble dannet var det klart at forbundet skulle bli en medlemsseksjon i RSI. Kommunistene fikk kontroll over forbundet ettersom de mer moderate skikkelsene hadde trukket seg fra arbeideridrettsbevegelsen etter at AIF ble dannet. Samtidig hadde medlemmene i Ungdomsforbundet fulgt NKP under partisplittelsen i 1923. Det var disse som var de mest aktive i idrettsarbeidet.

Det fremgår av kildene at RSI prioriterte dannelsen av et eget arbeideridrettsforbund med basis i hele arbeiderklassen, i stedet for et forbund kun basert på kommunistene. RSIs mål var ikke å danne en ren kommunistisk organisasjon, men derimot en masseorganisasjon. Dette preget AIF de første årene til tross for at forbundet ble styrt av kommunister. Det har blitt hevdet at dette skyldtes at AIFs medlemmer ikke var mottakelige for kommunistisk propaganda og at de var mer opptatt av å bedrive idrett enn politikk innen AIF. Disse påstandene er for så vidt riktige, men kildene viser at RSI ville at AIF skulle fungere som et ledd i en enhetsfront nedenfra.

Kildematerialet fra RGASPI viser at det fantes kontakt mellom RSI og NKP. Denne kontakten gikk fra RSIs sekretariat til NKPs idrettsutvalg eller til personer med tilknytning til NKP og AIF. Gjennom kontakten forsøkte RSI å sette opp retningslinjer for den kommunistiske fraksjonens virksomhet i AIF. Det kom særlig til uttrykk i forkant av AIFs landsmøter, hvor NKPs menn fikk tydelige instruksjoner fra RSI om hvilken taktikk de skulle

føre på landsmøtene. Kontakten mellom RSI og NKP ble forsøkt skjult for Arbeiderpartifløyen i AIF.

Etter partisamlingen i 1927 økte Arbeiderpartiet innsatsen sin på idrettsområdet. Dette fikk utslag på AIFs landsmøte i 1927, hvor kommunistene mistet sitt flertall i AIFs ledelse. Kampen om AIF var en kamp NKP var dømt til å tape. Partiet mistet gradvis innflytelse på alle områder, ikke bare i AIF. RSI var også klar over at kommunistene ikke kunne vinne flertallet i AIF lenger. Dette kommer frem i kildematerialet i forbindelse med RSIs instruksjer til den kommunistiske fraksjonen før AIFs landsmøte i 1928. For å bevare enheten i AIF, og for å bevare en viss kommunistisk innflytelse i forbundet, beordret RSI kommunistene til å samarbeide med den fløyen av Arbeiderpartifolk som var vennligst innstilt overfor RSI. Taktikken var vellykket. Kommunistene økte sin innflytelse i forhold til landsmøtet året før.

I 1928 endret RSIs politikk seg som en følge av Kominterns innføring av sosialfascisttesen. Det fikk konsekvenser for forholdet mellom RSI og AIF. I stedet for å jobbe for enhet med sosialdemokratene, erklærte nå RSI og Komintern krig mot dem. Det gjorde forholdene i AIF vanskelig. Flere innen AIFs ledelse satte spørsmålsteget ved AIFs medlemskap i RSI. Dette gjaldt også et av de norske medlemmene i RSIs eksekutivkomité. AIFs ledelse var på kollisjonskurs med RSI. Situasjonen i AIF ble et eget tema på RSIs eksekutivkomitémøte sommeren 1929. Kildene viser at kravene som ble stilt til AIF under dette eksekutivkomitémøtet bidro til å skjerpe motsetningsforholdet.

På AIFs landsmøte i 1929 ble spørsmålet om AIFs internasjonale forbindelser tatt opp til behandling. Resultatet ble at AIF ikke lenger kunne godta paroler og beslutninger fra RSI som ville sette AIF i et motsetningsforhold til Arbeiderpartiet og Arbeidernes faglige landsorganisasjon. Beslutningen var et resultat av sosialfascisttesen. Landsmøtet i 1929 markerte Arbeiderpartiets endelige erobring av AIF. Det kommunistiske mindretallet ville ikke respektere landsmøtets beslutning. Tiden som fulgte ble preget av bråk og eksklusjoner. Kildematerialet fra RGASPI bekrefter at RSI betraktet det kommunistiske mindretallet som sin samarbeidspartner i Norge. Fra RSIs side ble det gjort forsøk på megling mellom AIF og den kommunistiske opposisjonen. Forsøkene strandet på grunn av RSIs krav om at AIF måtte trekke tilbake beslutningene som var fattet på landsmøtet i 1929.

I 1931 meldte AIF seg ut av RSI. Den kommunistiske opposisjonen dannet sitt eget forbund, Kampforbundet for Rød Sportsenhet som var medlem av RSI. Det kommer frem av kildene at RSI var en motstander av denne dannelsen. RSI mente at den kommunistiske opposisjonen burde arbeide for en enhet i norsk arbeideridrettsbevegelse innen AIF.

Dannelsen av Kampforbundet som skjedde mot RSI's vilje, viste at den kommunistiske opposisjonen ikke lenger var i takt med RSI.

Mens AIF opplevde en sterk vekst, forble Kampforbundet en minoritet. Det kom derfor et initiativ fra Kampforbundet om enhetsforhandlinger med AIF. Forsøket ble stanset av RSI og NKP. Etter at forsøket mislyktes tok AIF direkte kontakt med sovjetiske idrettsmyndigheter. I april i 1934 kom det i stand en avtale mellom AIF og Det Høye Råd for Fysisk Kultur. Avtalen førte til at Kampforbundets medlemmer gikk inn i AIF og ut av RSI. Det ble imidlertid sikret sportslig kontakt mellom AIF, medlemsseksjoner av RSI og sovjetisk idrett, mest sannsynlig som et ledd i folkefronttaktikken mot fascismen og nazismen. I årene som fulgte opplevde AIF en sterk vekst.

Hovedfagsoppgaven min har forsøkt å belyse en del av norsk historie som ligger i skjæringspunktet mellom politisk historie og idrettshistorie. Det har vært et svært spennende område og en interessant periode å fordype seg i. Jeg håper oppgaven på grunnlag av kildematerialet fra RGASPI har bidratt til å kaste nytt lys over denne delen av historien og at den kan inspirere til videre forskning.

Kilder og litteratur

Kilder

RGASPI, Moskva:

RSIs arkiv: Fond 537 Sportintern 1921-1937.

Fond 537, Opus 1, d. 1, 2, 156, 159, 161, 178, 179, 208.

Fond 537, Opus 2, d. 66, 72, 75, 77-82, 84, 86-88, 106.

Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek, Oslo:

Serie D boks 0013 *Rolf Hofmos arkiv*.

Andre publiserte kilder:

Arbeidernes Idrettsforbund, årsberetninger 1927-1935.

Arbetet och Idrotte. Utgitt av Arbetarnas Idrottsförbund. Stockholm 1935.

Aviser og tidsskrifter:

Arbeideren, årgangene 1929-1931.

Arbeiderbladet, årgangene 1924-1931.

Arbeideridrett, årgangene 1926-1929.

Den Røde Ungdom, årgangen 1929.

Norges Kommunistblad, årgangene 1928-1929.

Litteratur

Björlin, Lars, *Stockholm eller Moskva?*, Stockholm 1999.

Furre, Berge, *Norsk historie 1905-1990*, Oslo 1993.

Gounot, André, *Die Rote Sportinternationale 1921-1937*, Münster 2002.

Halvorsen, Terje, *Partiets salt. AUFs historie*, Oslo 2003.

Halvorsen, Terje, Enhet med "socialfascistene"?, i *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie*, nr. 2, 1985.

Hoberman, John M., Sport and Political Ideology, i Lowe, Kanin og Strenk (red.). *Sport and international relations*, Champaign 1978.

Hodne, Ørnulf, *Folk og fritid*, Oslo 1994.

Hodne, Ørnulf, *Idrett og fritid*, Oslo 1995.

Hofmo, Rolf, *Idrett og politikk*, Oslo 1933.

Hofmo, Rolf, *Folkeidrett, borgerlig idrett, arbeideridrett*, Oslo 1937.

Kjelstadli, Knut, *Fortida er ikke hva den engang var*, Oslo 1999.

Larsen, Petter, *Med AIF-stjerna på brystet. Glimt fra norsk arbeideridrett*, Oslo 1979.

Lazar, Marc, The French Communist Party between Nation and Internationalism, i Saarela og Rentola (red.) *Communism national & international*, Helsinki 1998.

Lie, Trygve, *Oslo-Moskva-London*, Oslo 1968.

Lindroth, Jan, *Från „sportfåneri“ till massidrott: Den svenska idrottsrörelsens utveckling 1869-1939: En översikt*, Stockholm 1987.

Lippe, Gerd von der, Wendepunkte in der Geschichte der Arbeitersportbewegung in Norwegen, i Krüger og Riordan (red.), *Der internationale Arbeitersport*, Köln 1985.

Lippe, Just, *Norges kommunistiske partis historie bind1*, Oslo 1963.

Lorenz, Einhardt, *Det er ingen sak å få partiet lite NKP 1923-1931*, Oslo 1983.

Lorenz, Einhardt, *Norwegische Arbeiterbewegung und Kommunistische Internationale 1919-1930*, Oslo 1978.

Maurseth, Per, *Gjennom kriser til makt(1920-1935)*, bind 3 i Kokkvoll og Sverdrup (red.), *Arbeiderbevegelsens historie i Norge*, Oslo 1987.

McDermott, Kevin og Agnew, Jeremy, *The Comintern. A History of International Communism from Lenin to Stalin*, London 1996.

Nitsch, Fritz, Die Internationalen Arbeitersportbewegungen, i Krüger og Riordan (red.), *Der internationale Arbeitersport*, Köln 1985.

Nordahl, Gunnar og Tyrihjell, Odd, *Norsk idrett gjennom hundre år 1861-1961*, Oslo 1961.

Olstad, Finn, *Forsvar, sport, klassekamp 1861-1939*, Bind 1 i Olstad og Tønnesson, *Norsk idretts historie*, Oslo 1987.

Pålbrandt, Rolf, *Arbetarrörelsen och idrotten 1919-1939*, Uppsala 1977.

Riordan, James, Arbeitersport in einem Arbeiterstaat: die UDSSR, i Krüger og Riordan (red.), *Der internationale Arbeitersport*, Köln 1987.

Steinberg, David, Die Arbeitersport-Internationalen 1920-1928, i Gerhard A. Ritter (red.), *Arbeiterkultur*, Königstein 1978.

Wheeler, Robert F., Organisierter Sport und organisierte Arbeit: Die Arbeitersportbewegung, i Gerhard A. Ritter (red.), *Arbeiterkultur*, Königstein 1978.

Aasebøe, Carsten O. *Idrett og klassekamp. Trenger arbeiderne en egen idrettsbevegelse?*, Oslo 1927.